

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1933

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1934

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INLEDNING

TILL

Lönestatistik årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: *Annuaire statistique des salaires de la Suède.* - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: *Year book of wage statistics in Sweden.*

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör
Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistik årsbok för Sverige 1933. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1933

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1934

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1933.

Pour la table des matières voir page	4
Pour le résumé français voir page	5

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk och skogsbruk m. m. samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1933 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1932.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruket och inom industrien m. m. år 1933 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden (årg. 1934, sid. 89 o. f. samt 406 o. f.).

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av tf. förste aktuarierna O. Andelius och A. Tvengström, av vilka den förre utarbetat avdelning I och den senare avdelning II av föreliggande berättelse.

Stockholm i november 1934.

GUNNAR HUSS.

BERTIL NYSTRÖM.

INNEHALLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	5
I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbetare	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	9
b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1933	10
c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter	12
1. Tjänstefolk	17
2. Statare	18
3. Daglönare	22
B. Skogsarbetare	26
C. Vägarbetare	29
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	33
B. Arbetstid och arbetslön	
a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1933	
1. Förvaltningspersonal	38
2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	44
b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar	
1. Förvaltningspersonal	50
2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	52
c. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri	82
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	99
Bil. 2. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	101

TABLE DES MATIÈRES

	Page
<i>Résumé en français</i>	5
I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	9
b. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1933	10
c. Taux de salaires et salaires effectifs dans les diverses localités	12
1. Domestiques	17
2. Ouvriers agricoles à salaire mixte	18
3. Journaliers	22
B. Ouvriers forestiers	26
C. Ouvriers des travaux de voirie	29
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	33
B. Heures de travail et salaires	
a. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1933	
1. Employés	38
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, du commerce, des services de transport, des services publics, etc.	44
b. Evolution des salaires dans les diverses industries, etc.	
1. Employés	50
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, des services de commerce et de communications, des services publics, etc.	52
c. Les salaires suivant les différents groupes de cherté de vie, dans diverses localités, ainsi que dans les industries d'exportation et dans les industries pour le marché indigène	82
Annexes:	
Ann. 1. Formulaire de renseignements pour la statistique des ouvriers agricoles	99
Ann. 2. Formulaire de renseignements pour la statistique des salaires industriels	101

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.

En ce qui concerne les ouvriers agricoles, les renseignements réunis dans l'exposé suivant indiquent que le niveau des salaires, au cours de 1933 et par comparaison avec l'année précédente, n'a subi, en somme, que de légères modifications.

Pour les ouvriers agricoles ordinaires, les salaires ont baissé, en moyenne, pour l'ensemble des ouvriers, de 2 %, tandis que pour les ouvriers forestiers, ils ont augmenté d'environ 6 % (v. page 28).

L'enquête s'appuie principalement sur 416 questionnaires réunis par les sociétés d'économie rurale par l'intermédiaire de leurs représentants dans les circonscriptions judiciaires. Les données se rapportent à la main-d'œuvre la moins qualifiée et la moins payée et non aux spécialistes professionnels, qui sont rétribués suivant leurs capacités personnelles. La première de ces deux catégories de main-d'œuvre comprend cependant la grande majorité des ouvriers agricoles et se rencontre dans le pays entier.

Les principaux résultats des calculs effectués figurent aux tabl. 1 et 2, pages 11, 14 et 15. Au cours de l'année 1933 les salaires des ouvriers agricoles en Suède étaient, en moyenne, supérieurs au niveau de 1913 de 55 %, environ, 52 % pour les hommes et 71 % pour les femmes; v. diagramme page 12). Dans l'absence de données sur le coût de la vie à la campagne, on ne peut évaluer le salaire réel.

En ce qui concerne la main-d'œuvre occupée surtout par les petits propriétaires, c.-à-d. les domestiques célibataires, la rémunération du travail consiste en gages annuels en espèces, augmentés de la nourriture et du logement. L'importance de ces diverses formes de rémunération varie beaucoup suivant les régions. Pour l'ensemble du pays, les gages annuels d'un valet de ferme s'élèvent en moyenne à 512 cour. La nourriture étant évaluée à 459 cour. par an (1·26 cour. par jour), le salaire atteint au total 971 cour. par an. Pour les servantes, les gages en espèces s'élèvent en moyenne à 399 cour., la valeur de la nourriture également à 399 cour. (1·09 cour. par jour) et le salaire total à 798 cour. Pour les valets de ferme, généralement mariés, qui, sous le nom de »statare» (ouvriers agricoles à salaire mixte), travaillent dans les grandes propriétés des régions agricoles proprement dites, et qui, en plus de leurs gages annuels, sont rétribués en nature (»stat»), sous forme de lait, blé, pommes de terre, etc. et disposent d'un logement pour eux et leur famille, le salaire annuel s'élève en moyenne, suivant les évaluations qui ont servi de base à cette enquête, à 1 208 cour. Leurs gages annuels sont de 615 cour. Le logement se compose ordinairement, dans le sud de la Suède, de deux pièces et cuisine, mais ne comprend généralement, dans le reste du pays, qu'une pièce et une cuisine. Toutefois, ces données ne concernent que les valets de charrie ordinaires; les ouvriers à salaire mixte chargés du soin du bétail bénéficient en effet de gages en espèces plus élevés et parfois aussi d'allocations en nature plus importantes, en sorte qu'on évalue leur rémunération annuelle à 1 300 cour.

À côté de ces ouvriers à salaire mixte (statare), il existe des journaliers à demeure qui ne sont pas ou presque pas payés en nature, et dont le salaire quotidien varie beaucoup suivant les différentes régions. Leur salaire journalier s'élève en moyenne à 3·90 cour. et été et à 3·11 cour. en hiver, mais il est diminué de 1·14 cour. et 1·01 cour., respectivement, lorsque l'ouvrier est nourri par le patron.

Outre ces journaliers, généralement engagés pour une année entière ou tout au moins pour plusieurs mois chez un même patron, il existe des ouvriers agricoles qui s'embauchent tantôt chez l'un, tantôt chez l'autre, suivant les besoins du moment. En été, le

salaires par jour de ces journaliers occasionnels qui ne sont pas logés gratuitement, est en moyenne de 4.33 cour.; il est de 3.44 cour. en hiver, la nourriture restant à leurs frais. Lorsque ces ouvriers sont nourris par le patron, leur salaire moyen est de 3.10 cour. en été et de 2.34 cour. en hiver. Le montant du salaire par journée d'été pour les journaliers occasionnels hommes (non nourris par le patron), suivant les différents départements, ressort du cartogramme de la page 24.

Parmi les ouvriers payés à la journée, il existe aussi un grand nombre de femmes, employées comme aides pour la culture des betteraves et des pommes de terre, pour la rentrée des foin et des blés, etc.; elles ont, en été, un salaire moyen de 2.78 cour. par jour (ou bien 1.98 cour. et la nourriture en plus), lorsqu'elles sont considérées comme faisant partie du personnel fixe de la ferme. Lorsqu'il s'agit d'une aide occasionnelle, le salaire des femmes est, en été, un peu plus élevé: la moyenne pour l'ensemble du pays est de 3.04 cour. sans la nourriture, et de 2.19 cour. avec la nourriture. Pendant les mois d'hiver, le salaire de ces journalières diminue sensiblement, de même que pour les ouvriers hommes appartenant à la catégorie correspondante.

Dans les régions forestières les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1933/1934 à 8.73 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 4.68 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres (page 28).

Les travaux de voirie constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné en moyenne pendant l'été de 1934 0.77 cour. par heure. Cependant, la rémunération des ouvriers fut sujette à des différences considérables selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0.11 cour. et le gain le plus élevé de 1.98 cour. (ordinairement 0.68—0.81 cour., v. page 31).

Dans l'horticulture, les taux de salaires par heure fixés dans les contrats collectifs pour les ouvriers qualifiés occupés dans les jardins de rapport, vont de 0.70 cour. à 1.00 cour. selon les différentes régions du pays.

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

En ce qui concerne les employés et les ouvriers de l'industrie, des divers métiers manuels, du commerce etc., un léger abaissement des taux des salaires s'est effectué dans le courant de l'année 1933. En moyenne, cette diminution est de 3.5 %. Cependant, par l'effet de l'augmentation des heures de travail, les salaires annuels ont été, en somme, inchangés.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 7 800 entreprises. Parmi ce nombre, 4 649 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 941 sur les employés seuls et 2 210 sur les ouvriers seuls. Les données primaires englobent en tout 423 920 salariés, dont 93 200 employés et 330 720 ouvriers. Parmi ces derniers, 79.8 % appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 20.2 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés aux entreprises pendant l'exercice envisagé. En ce qui concerne les ouvriers, le questionnaire prévoyait en outre la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait encore aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période envisagée.

Les employés visés par l'enquête ont été, comme l'année précédente, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux et le personnel des magasins. Le revenu annuel moyen des salariés appartenant aux trois groupes précités s'élevait en 1933 à 3 587 cour., ce qui implique sur les chiffres de 1913 une augmenta-

tion de 75 %, tandis que le niveau des salaires par comparaison avec l'année 1932 avait subi une réduction de 2,2 %.

Comme précédemment, le traitement annuel moyen est le plus haut pour le personnel technique (5 196 cour.) et le plus bas pour le personnel des magasins (2 135 cour.), tandis que le traitement moyen du personnel de bureaux tient à peu près le milieu entre les deux précédents (3 584 cour.). Les fluctuations du niveau des salaires pendant la période 1913—1933 sont assez différentes suivant les groupes. Ainsi les salaires du personnel des magasins ont augmenté depuis 1913 de 84 %, tandis que les salaires du personnel technique et du personnel de bureaux ont augmenté de 72 et de 74 %, respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus marquée pour les femmes (97 %) que pour les hommes (82 %).

En ce qui concerne les ouvriers le gain moyen par heure pendant l'année 1933 fut de 1,22 cour. pour les hommes et 0,73 cour. pour les femmes. Pour l'année 1932 les moyennes correspondantes avaient été de 1,27 pour les hommes et de 0,74 cour. pour les femmes. Bien que les gains moyens par heure aient subis, par rapport à l'année précédente, une légère réduction, la rémunération moyenne des ouvriers pendant l'année entière n'a pas diminué, ce fait étant dû à l'augmentation des heures de travail.

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate que, par comparaison avec l'année 1913, le revenu moyen a augmenté de 175 % par heure, de 129 % par jour et de 114 % par an. La cause des différences que l'on observe dans les fluctuations des salaires, suivant qu'on les considère par heure, par jour ou par an, tient en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée, par suite surtout de la loi de 8 heures, dans la durée du travail par jour, et aux restrictions apportées au travail en raison de la crise économique.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1933, le salaire à l'heure des hommes a augmenté de 171 %, le salaire journalier de 126 %, et le salaire annuel de 110 %, tandis que, pendant la même période, le salaire des femmes a augmenté respectivement de 204, 146 et 139 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut par conséquent un certain nombre de groupes où la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des travaux publics, des transports et du bâtiment etc., la hausse pour les hommes est notablement inférieure, soit par exemple en ce qui concerne les salaires par heure 158 %, tandis que la hausse correspondante pour les femmes reste en fait inchangée (204 %).

En ce qui concerne les fluctuations que nous venons de signaler pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, il convient cependant de faire observer que la proportion entre ouvriers hommes, ouvriers femmes et mineurs s'est quelque peu modifiée d'une année à l'autre. Si l'on part du nombre relatif d'ouvriers hommes, d'ouvriers femmes et de mineurs noté en 1933, et si l'on suppose d'une part, que cette proportion s'est maintenue pendant toute la période envisagée, et d'autre part, que l'augmentation des salaires pour chaque catégorie est bien celle qu'indique la statistique, l'augmentation moyenne pour l'ensemble des trois groupes atteint, pour la période envisagée, 171 % par heure, 127 % par jour et 112 % par an. Les nombres indices exprimant, pour l'année 1933 l'élévation générale moyenne des salaires deviennent respectivement (en posant 1913 égal à 100) 271, 227 et 212. Les nombres indices correspondants pour certaines autres années de la période envisagée se retrouvent dans le tableau ci-dessous:

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1918	1920	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Salaires nominal :													
par heure	105	213	368	255	263	265	268	272	278	286	286	281	271
» jour	102	207	309	214	220	223	223	225	232	241	238	234	227
» an	100	200	294	211	216	220	224	220	231	233	224	212	212
Coût de la vie	102	225	269	174	176	172	171	171	169	164	159	156	153
Salaires réel :													
par heure	103	95	137	147	149	154	157	159	164	174	180	180	177
» jour	100	92	115	123	125	130	130	132	137	147	150	150	148
» an	98	89	109	121	123	128	131	129	137	142	141	136	139

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours

de la période envisagée. En faisant la comparaison entre les nombres indices ci-dessus et les nombres indices du coût de la vie publiés par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires-argent sont vraiment effectives et comportent une possibilité d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis des salaires réels.

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918 l'augmentation des salaires, aussi bien quotidiens qu'horaires, était inférieure à l'augmentation du coût de la vie en sorte que les salaires réels correspondants de cette période étaient inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à-d. en 1920.

Après avoir de la sorte — mais au cours d'années différentes — dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter jusqu'en 1930, à l'exception de l'année 1922 seulement, qui ramena le salaire réel à peu près au niveau de 1920. En ce qui concerne les salaires par heure et par jour, cette augmentation continua encore pendant l'année 1931, mais la réduction des heures de travail fut assez importante pour amener un léger abaissement du salaire réel par an, malgré la réduction des coûts de la vie, qui eut lieu en même temps. En 1932 les salaires réels par heure et par jour furent inchangés, tandis que l'abaissement du salaire réel par an s'accrut. Pour l'année 1933, on estime que l'augmentation des salaires réels par rapport à 1913 est de 77 % en ce qui concerne les salaires par heure, de 48 % en ce qui concerne les salaires par jour et de 39 % en ce qui concerne les salaires par an. Ces chiffres impliquent, par rapport à l'année précédente, que le salaire réel par heure et par jour a diminué, tandis qu'une faible augmentation du salaire réel par an s'est produite. Si, comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires nominaux, on limite les calculs sur les salaires réels à l'industrie proprement dite, on constate que l'augmentation par rapport à l'avant-guerre est bien inférieure, soit pour les salaires horaires 69 %, pour les salaires journaliers 42 % et pour les salaires annuels 31 %.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Föreliggande undersökning har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1932. Enligt kungl. kungörelsen den 4 september 1929 angående insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken (sv. förf.-saml. 1929, nr 281) ha hushållningssällskapen att till nämnda statistik införskaffa dels årligen uppgifter angående arbetslöshet och arbetslön inom jordbruket, dels ock vart femte år uppgift om arbetstiden inom detsamma. Medan dylika uppgifter alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911 och t. o. m. år 1928 insamlats från kommunalstämmoordförändena i rikets landskommuner, skulle dessa uppgifter enligt nämnda kungörelse fr. o. m. år 1929 inom varje hushållningssällskap insamlas av sällskapets högre underavdelning eller, där sådan ej vore inrättad, av häradsombud, som jämlikt gällande reglemente av hushållningssällskapet utsetts för anskaffande av årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. Uppgifterna borde insändas till hushållningssällskapet före den 15 november, varefter hushållningssällskapet hade att efter granskning och erforderlig komplettering före den 15 december insända dem till socialstyrelsen. Det skulle tillkomma socialstyrelsen att fastställa formulär för ifrågavarande uppgifter samt meddela anvisningar för deras ifyllande. Det i enlighet med nämnda kungl. kungörelse utarbetade frågeformuläret för insamlande av uppgifter för tjänsteåret 1933/1934 (se sid. 99—100) överensstämde i huvudsak med det föregående år använda.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1933 till samtliga hushållningssällskap med anhållan, att de ville ombesörja, att från var och en av sällskapens högre underavdelningar resp. häradsombud för tjänsteåret 1933/1934 avgäves möjligast noggranna och fullständiga uppgifter rörande inom resp. områden sysselsatta lantarbetares löneförhållanden m. m., varvid uppgifterna för årsanställda arbetare m. fl. borde avse arbetsvillkoren sådana dessa reglerats vid flyttningstiden i slutet av oktober månad. Från hushållningssällskapen inkommo 416 dylika primäruppgifter.

På grundval av de intill början av januari 1934 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1933, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1934, sid. 89).¹

b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1933.

I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande redovisningsområden vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivarens kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Dessa uppgifter borde i fråga om årsanställda arbetare avse tjänsteåret 1933/1934, medan de för daglönare skulle gälla sommaren 1933 resp. vintern 1933/1934. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmänast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, såsom befallningsmän, rättare, fördrängar, kuskar, stalldrängar, smeder, slöjdare, trädgårdsmästare o. d., vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden och därför endast kunna utrönas på grundval av individualuppgifter och icke enbart med ledning av summariska genomsnittsuppgifter.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget (1913) meddelas i tab. 1 genomsnittliga lönesiffror beträffande vissa viktigare arbetarkategorier för åren 1913—1933 samt på grundval härav uträknade indextal, varvid avlöningen år 1913 satts = 100. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren genom särskilda indextal för åren 1927—1933 med år 1926 som basår. Vid beräkningen av de i tabellen redovisade medellönerna för samtliga där upptagna manliga och kvinnliga arbetare ha de särskilda löneserierna underkastats vägning med hänsyn till de olika arbetarkategoriernas numeriska betydelse m. m.² De på grundval av dessa genomsnittslöner uträknade indextalen, utvisande förändringen av männens och kvinnornas löner i förhållande till 1913 års lönenivå, ha åskådliggjorts genom diagrammet å sid. 12.

Av tabellen och diagrammet framgår, att lantarbetarlönerna under perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920 nåddes vid om-

¹ Behandlingen av formulärets frågor rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad har här liksom i närmast föregående berättelse utelutits, då en redogörelse härför meddelats i nämnda uppsats i Sociala Meddelanden. — I fråga om arbetstidsförhållandena inom jordbruket hänvisas till de utförliga uppgifterna i Lönestatistisk årsbok 1929, sid. 10 o. f.

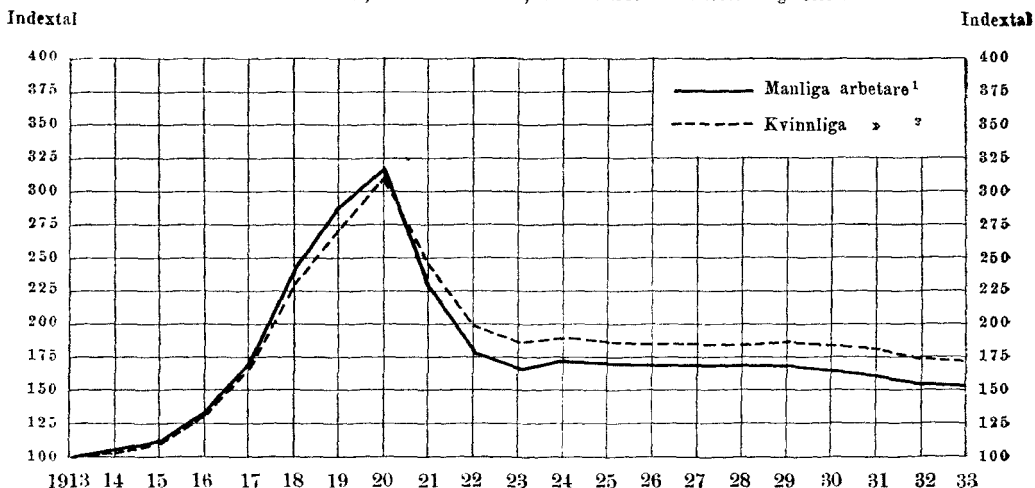
² Härvid ha de i tabellen representerade arbetargrupperna uppskattats till ett antal av 180 000 män (50 000 tjänare, 40 000 statavlönade körkarlar samt 50 000 daglönare i egen och 40 000 i arbetsgivarens kost) och 40 000 kvinnor (20 000 tjänare samt 10 000 daglönare i egen och 10 000 i arbetsgivarens kost). Vidare har antalet arbetsdagar för daglönarna antagits utgöra 300, varav 200 med sommar- och 100 med vinterdaglön.

Tab. 1. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1933.

År	Manliga lantarbetare									Kvinnliga lantarb.									
	tjänare		statavlönade körkarlar			tillfälliga daglönare				beräk- nad total- avlön- ning pr år för samtl. arb.	tjänare		tillfälliga daglönare				beräk- nad total- avlön- ning pr år för samtl. arb.		
	kont- ant års- lön	årslön samt kost och logi	kont- tant årslön	årslön och natu- raför- måner	som- mar- dag- lön	vin- ter- dag- lön	som- mar- dag- lön	vin- ter- dag- lön	i egen kost		i arbetsgi- vares kost	kont- tant års- lön	årslön samt kost och logi	som- mar- dag- lön	vin- ter- dag- lön	som- mar- dag- lön		vin- ter- dag- lön	i egen kost
a) Absoluta tal, kr.																			
1913	326	683	329	720	2·97	2·19	2·05	1·43	698	197	485	1·77	1·34	1·21	0·89	447			
1914	332	702	334	811	3·02	2·24	2·10	1·46	731	202	501	1·81	1·38	1·24	0·92	461			
1915	343	755	346	883	3·13	2·34	2·18	1·55	776	212	547	1·87	1·43	1·29	0·98	492			
1916	398	906	390	987	3·77	3·02	2·63	1·96	925	241	655	2·23	1·75	1·52	1·15	588			
1917	489	1 146	457	1 256	5·00	4·00	3·43	2·63	1 197	286	818	2·95	2·29	1·93	1·46	747			
1918	689	1 629	646	1 764	7·14	5·62	4·75	3·63	1 689	376	1 131	4·00	3·07	2·67	2·02	1 026			
1919	884	1 903	826	2 088	8·58	6·72	5·76	4·33	2 008	502	1 320	4·32	3·71	3·22	2·43	1 216			
1920	1 075	2 105	1 047	2 352	9·37	7·20	6·41	4·71	2 218	661	1 495	5·62	4·30	3·72	2·79	1 392			
1921	784	1 551	807	1 649	6·74	5·06	4·75	3·34	1 598	541	1 174	4·41	3·33	3·06	2·19	1 098			
1922	609	1 246	651	1 325	5·04	3·89	3·48	2·51	1 239	450	975	3·46	2·66	2·39	1·77	891			
1923	566	1 155	615	1 275	4·74	3·67	3·28	2·40	1 169	423	913	3·28	2·51	2·27	1·69	837			
1924	570	1 164	624	1 371	4·79	3·72	3·34	2·48	1 201	430	933	3·27	2·54	2·28	1·71	850			
1925	566	1 139	627	1 318	4·74	3·70	3·32	2·47	1 178	426	909	3·24	2·53	2·27	1·70	836			
1926	560	1 126	626	1 328	4·72	3·68	3·32	2·49	1 175	422	898	3·24	2·53	2·28	1·72	831			
1927	560	1 121	624	1 334	4·71	3·70	3·31	2·48	1 175	423	893	3·23	2·53	2·30	1·74	830			
1928	560	1 119	627	1 329	4·71	3·70	3·32	2·48	1 173	424	891	3·24	2·56	2·31	1·75	831			
1929	566	1 123	631	1 308	4·78	3·71	3·33	2·50	1 172	428	893	3·27	2·56	2·33	1·77	835			
1930	567	1 093	633	1 260	4·69	3·69	3·36	2·53	1 152	434	880	3·21	2·56	2·31	1·79	825			
1931	556	1 060	629	1 247	4·57	3·57	3·26	2·46	1 124	425	860	3·15	2·51	2·26	1·78	808			
1932	525	1 003	617	1 213	4·43	3·47	3·15	2·37	1 083	405	817	3·08	2·44	2·20	1·74	777			
1933	512	971	615	1 208	4·33	3·44	3·10	2·34	1 064	399	798	3·04	2·41	2·19	1·74	764			
b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100																			
1914	102	103	102	113	102	102	102	105	103	103	102	103	102	103	103	103			
1915	105	111	105	123	105	107	106	108	111	108	113	106	107	107	110	110			
1916	122	133	119	137	127	138	128	137	133	122	135	126	131	126	133	132			
1917	150	168	139	174	168	183	167	184	171	145	169	167	171	160	164	167			
1918	211	239	196	245	240	257	232	254	242	191	233	226	229	221	227	230			
1919	271	279	251	290	289	307	281	303	288	255	272	272	277	266	273	272			
1920	330	308	318	327	315	329	313	329	318	336	308	318	321	307	313	311			
1921	240	227	245	229	227	231	232	234	229	275	242	249	249	252	246	246			
1922	187	182	198	184	170	178	170	176	178	228	201	195	199	198	199	199			
1923	174	169	187	177	160	168	160	168	167	215	188	182	187	188	190	187			
1924	175	170	190	190	161	170	163	173	172	218	192	185	190	188	192	190			
1925	174	167	191	183	160	169	162	173	169	216	187	183	189	188	191	187			
1926	172	165	190	184	159	168	162	174	168	214	185	183	189	188	193	186			
1927	172	164	190	185	159	169	161	173	168	215	184	182	190	190	196	186			
1928	172	164	191	185	159	169	162	173	168	215	184	183	191	191	197	186			
1929	174	164	192	182	159	169	162	175	168	217	184	185	191	193	199	187			
1930	174	160	192	175	158	168	164	177	165	220	181	181	191	191	201	185			
1931	171	155	191	173	154	163	159	172	161	216	177	178	187	187	200	181			
1932	161	147	188	168	149	158	154	166	155	206	168	174	182	182	196	174			
1933	157	142	187	168	146	157	151	164	152	203	165	172	180	181	196	171			
c) Indextal, om avlöningen år 1926 sättes = 100																			
1927	100	100	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	101	100			
1928	100	99	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	103	100			
1929	101	100	101	98	100	101	100	100	100	101	99	101	101	102	103	100			
1930	101	97	101	95	99	100	101	102	98	103	98	99	101	101	104	99			
1931	99	94	100	94	97	97	98	99	96	101	96	97	99	99	103	97			
1932	94	89	99	91	94	94	95	95	92	96	91	95	96	96	101	94			
1933	91	86	98	91	92	93	93	94	91	95	89	94	95	96	101	92			

Diagram I. Löneutvecklingen för lantarbetare under åren
1913—1933.

Evolution en Suède, de 1913 à 1933, des salaires des ouvriers agricoles.

kring 215 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en löne-reduktion av 40—50 % från nämnda topplöner.

Därefter skedde en stabilisering under åren 1924—1930, under vilken tid lönenivån förblev i huvudsak orubbad. Under intryck av de år 1931 allt mera framträdande verkningarna av den ekonomiska depressionen inträdde därefter en ganska allmän lönesänkning, som dock i genomsnitt ej överstigit 5—10 %. Fortfarande ligga dock jordbrukets arbetslöner 40—100 % över avlöningarna för motsvarande arbetargrupper år 1913. Ut-räknas ett vägt medeltal för samtliga grupper, förete arbetslönerna år 1933 i förhållande till 1913 års löneläge en höjning av 55 %.

Önskvärt skulle vara att vid sidan av dessa siffror för penninglönens utveckling även kunna lämna motsvarande för reallönen, utvisande fluktuationerna i den kvantitet varor och tjänster lantarbetarna vid olika tider kunnat erhålla för sin kontantlön. Tyvärr saknas dock den detaljerade kännedom om de nuvarande pris- och levnadskostnadsförhållandena på landshyden, som erfordras för genomförandet av en dylik beräkning.

c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter.

Närmare upplysningar om löneförhållandena inom olika delar av landet lämnar efterföljande tab. 2, i vilken huvudresultaten av de lönestatistiska beräkningarna meddelas såsom läns-, landsdels- och riksmedeltal. Vid beräkningen av riksmedeltalen ävensom av medellönerna för olika landsdelar ha läns-siffrorna vägts med antalet socknar.

¹ Ouvriers hommes. — ² Ouvriers femmes.

Sedan år 1919 ha arbets- och löneförhållandena för det större jordbruket inom vissa landsdelar varit reglerade genom kollektivavtal, vilka f. n. torde direkt beröra inmot en femtedel av hela antalet lantarbetare vid det större jordbruket.¹

Då dessa mellan lantarbetargivarnas och lantarbetarnas organisationer ingångna överenskommelser i stor utsträckning varit normerande för lönesättningen, särskilt i östra och södra Sverige, ha de i dessa avtal intagna lönesatserna införts i tab. 2. Avtalens timlöner ha omräknats till daglöner på grundval av riksavtalets bestämmelser om arbetstiden (under resp. maj—september och december—februari). Vid beräkning av riksmedeltalen har hänsyn tagits icke blott till de i tabellen medtagna avtalen, vilka omfatta hela län eller liknande större områden, utan även till sådana avtal, vilka endast avse enstaka lant- eller bruksegendomar.

För att erhålla närmare uppgifter om kollektivavtalens giltighetsområde upptogs på lantarbetarstatistikens frågeformulär liksom föregående år en särskild fråga, huruvida kollektivavtal gällde eller avtalensliga lönesatser tillämpades inom respektive uppgiftsområden. Ehuru redovisningsområdenas relativa fåtalighet och därmed följande stora omfattning försvårat ett exakt besvarande av de framställda frågorna, synes det emellertid framgå av svaren, att det egentligen är inom östra och södra Sverige, där kollektivavtal uppgivits gälla inom drygt $\frac{1}{3}$ av redovisningsområdena, som de spela en dominerande roll för lönesättningen inom jordbruket. Inom landet i dess helhet gälla eller tillämpas kollektivavtalens lönesatser inom omkring halva autalet områden, men av dessa äro relativt få belägna i Småland och Norrland.

Det uppges emellertid från skilda håll, att avvikelserna från kollektivavtalslönerna, såväl uppåt som nedåt, äro talrika, och på många orter torde den faktiska lönesättningen vara skäligen oenhetlig. Beträffande exempelvis manliga tjänare ha uppgiftslämnarna meddelat, att dränglönen på en del gårdar kunnat med ända till 30 à 40 % understiga motsvarande lön hos andra arbetsgivare i trakten. Även beträffande andra

¹ De lantarbetarna närstående trädgårdsarbetarna ha i viss utsträckning (ca 1 000 arbetare anställda hos 240 arbetsgivare) fått sina löner avtalensligt reglerade, i det att mellan Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet i februari 1932 träffades ett riksavtal, innehållande allmänna bestämmelser, kompletterat medelst lokala löneavtal. I riksavtalet indelas de egentliga handelsträdgårdsarbetarna i 6 grupper, varvid grupp 1 omfattar fullgoda trädgårdsarbetare, som uppnått 22 års ålder och ha minst 6 års praktik i trädgårdsyrket, samt grupperna 2—6 lärlingar med resp. 5, 4, 3, 2 och 1 års praktik. Här nedan lämnas en översikt av de i de olika lokalavtalen fastställda lönesatserna för den förnämnda gruppen.

Timlön för yrkeslärd trädgårdsarbetare, öre	Sthlms norra förorter*	Djurs-holm	Tun-gel-sta	Rote-bro	Ste-ninge	Upp-sala, Nykö-ping	Jön-kö-ping, Oskars-hamn	Tors-kors (Karls-krona)	Mal-mö borg	Göte-borg	Vä-ners-borg, Sköv-de	Alings-ås	Öre-bro	Norrköping, Linköping, Halmstad, Varberg, Västerås
År 1933 ..	80 à 85	100	78	77	—	75	80**	—	82	82	71	70	82	74
> 1934 ..	80 à 85	100	78	77	75	75	80	71	82	80	71	70	82	74

* Inkl. Hässelby, Haga och Lambarudd. — ** Jönköping.

Tab. 2. Lantarbetarnas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16												
																Manliga tjänare		Kvinnliga tjänare		Körkarlar med stat		Kreatursskötare med stat		Fasta manliga			
																kontant års-lön	uppgiven löne-inkomst	kontant års-lön	uppgiven löne-inkomst	kontant års-lön	uppgiven löne-inkomst	kontant års-lön	uppgiven löne-inkomst	i egen kost			
																	kontant års-lön, enl. koll. art.		total-avlön.		kontant års-lön, enl. koll. art.		total-avlön.	kontant års-lön, enl. koll. art.	total-avlön.	sommar	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	dagl. enl. koll. art., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll. art., kr.	uppg. dag-lön, kr.												
1	Stockholms	510	507	1 022	447	888	630	618	1 256	700	709	1 353	3·80	3·91	3·04	3·07											
2	Uppsala	510	472	934	414	821	630	628	1 260	700	704	1 336	3·80	3·78	3·04	3·08											
3	Södermanlands	500	487	955	389	797	620	621	1 212	690	698	1 290	3·80	3·79	3·04	2·96											
4	Östergötlands	500	495	949	399	794	620	613	1 221	690	723	1 331	3·80	3·90	3·04	3·15											
5	Jönköpings	—	527	998	441	828	—	613	1 175	—	716	1 278	—	3·68	—	2·92											
6	Kronobergs	—	503	934	376	757	—	612	1 109	—	696	1 199	—	3·75	—	2·94											
7	Kalmar	—	491	955	363	773	—	607	1 177	—	698	1 268	—	3·75	—	3·04											
8	norra hush.-sällsk.	—	478	897	393	742	—	588	1 107	—	719	1 238	—	3·63	—	3·00											
9	södra » »	500	499	989	378	791	620	618	1 217	690	684	1 283	3·80	3·80	3·04	3·05											
10	Gotlands	—	484	895	367	734	—	580	1 074	—	664	1 158	—	3·41	—	2·76											
11	Blekinge	575	590	1 081	418	829	630	633	1 339	700	737	1 458	—	3·94	—	3·04											
12	Kristianstads	500	521	976	429	803	620	619	1 273	690	689	1 343	3·80	4·13	3·04	3·40											
13	Malmöhus	500	529	998	416	830	620	615	1 299	690	678	1 362	3·80	4·08	3·04	3·28											
14	Hallands	500	514	951	374	763	620	603	1 197	690	663	1 257	3·80	3·63	3·04	2·70											
15	Göteborgs och Bohus	—	474	888	370	743	—	638	1 187	—	725	1 274	—	3·46	—	2·81											
16	Älvsborgs	—	509	964	414	808	—	608	1 189	—	697	1 278	—	3·67	—	2·90											
17	norra hush.-sällsk.	500	508	959	410	784	620	613	1 205	690	721	1 313	3·80	3·61	3·04	2·87											
18	södra » »	—	510	970	418	838	—	603	1 170	—	666	1 234	—	3·88	—	3·00											
19	Skaraborgs	500	479	930	412	832	620	589	1 109	690	676	1 199	3·80	3·62	3·04	2·71											
20	Värmlands	500	521	1 006	373	767	620	693	1 302	690	901	1 515	3·80	3·94	3·04	3·20											
21	Örebro	500	495	981	427	873	620	643	1 251	690	764	1 373	3·80	3·94	3·04	3·05											
22	Västmanlands	510	497	945	426	825	630	626	1 244	700	731	1 349	3·80	3·69	3·04	2·74											
23	Kopparbergs	—	636	1 082	385	774	—	—	—	—	—	—	4·50	4·54	3·60	3·94											
24	Gävleborgs	—	574	1 046	343	742	—	—	—	—	—	—	4·80	4·51	3·84	3·94											
25	Västernorrlands	—	563	1 025	325	719	—	—	—	—	—	—	—	5·40	—	4·17											
26	Jämtlands	—	590	1 050	349	762	—	—	—	—	—	—	—	4·50	—	4·13											
27	Västerbottens	—	538	989	310	674	—	—	—	—	—	—	—	4·69	—	3·80											
28	Norrbottnens	—	549	1 017	305	663	—	—	—	—	—	—	—	5·26	—	4·10											
29	Hela riket år 1933	505	512	971	399	798	623	615	1 208	693	706	1 300	3·80	3·90	3·04	3·11											
Därav i:																											
30	Östra Sverige ²	506	492	963	414	824	626	620	1 237	696	713	1 332	3·80	3·83	3·04	3·03											
31	Småland och öarna ³	502	503	950	396	778	621	604	1 139	691	695	1 231	3·80	3·62	3·04	2·92											
32	Södra Sverige ⁴	507	532	998	421	821	621	618	1 294	691	687	1 364	3·80	4·09	3·04	3·30											
33	Västra Sverige ⁵	500	496	949	401	805	621	616	1 180	691	717	1 283	3·80	3·68	3·04	2·85											
34	Norra Sverige ⁶	—	580	1 040	341	733	—	—	—	—	—	—	4·80	4·82	3·84	4·04											
35	Hela riket år 1932	503	525	1 003	405	817	624	617	1 213	694	711	1 309	3·90	3·93	3·12	3·12											
36	» » » 1931	578	556	1 060	425	860	633	629	1 247	704	727	1 347	4·10	4·15	3·28	3·28											
37	» » » 1913	—	326	683	197	485	—	329	720	—	375	773	—	2·64	—	1·92											

¹ Fr. o. m. den 25 juli 1934. — ² Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län. — ³ Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län. — ⁴ Koppar-

löneförmaner år 1933.

17		18		19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34	
daglönare		Fasta kvinnliga daglönare						Tillfälliga manliga daglönare (utan fri bostad)						Tillfälliga kvinnliga daglönare (utan fri bostad)																					
i arbetsgivares kost		i egen kost			i arbetsgivares kost			i egen kost			i arbetsgivares kost			i egen kost			i arbetsgivares kost																		
som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter				
uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.			
2.82	2.11	2.72	2.25	2.18	1.78	4.40	4.28	3.52	3.88	3.00	2.27	2.80	3.01	2.24	2.29	2.28	1.87	1																	
2.75	2.18	2.75	2.15	1.88	1.50	4.40	4.23	3.52	3.48	3.06	2.38	2.80	2.96	2.24	2.39	2.18	1.50	2																	
2.64	1.92	2.64	1.98	2.00	1.56	4.40	4.29	3.52	3.27	3.06	2.29	2.80	2.82	2.24	2.32	2.18	1.75	3																	
2.69	2.08	2.96	2.35	1.95	1.57	4.40	4.23	3.52	3.40	3.05	2.32	2.80	3.05	2.24	2.44	2.19	1.80	4																	
2.42	1.88	2.70	2.25	1.63	1.30	—	4.06	—	3.35	2.97	2.25	—	2.94	—	2.44	2.04	1.64	5																	
2.51	1.94	2.56	1.88	1.74	1.44	—	4.00	—	3.10	2.80	2.05	—	2.67	—	2.14	1.80	1.45	6																	
2.78	2.19	2.88	1.92	1.63	1.38	—	4.09	—	3.27	2.96	2.31	—	2.66	—	2.13	1.88	1.60	7																	
2.45	2.10	2.25	1.75	1.40	1.25	—	4.13	—	3.44	2.81	2.31	—	2.56	—	2.13	1.75	1.50	8																	
3.00	2.25	2.42	2.00	1.85	1.50	4.40	4.06	3.52	3.10	3.10	2.31	2.80	2.75	2.24	2.14	2.00	1.65	9																	
2.64	2.04	2.46	2.00	1.89	1.42	—	3.98	—	3.14	2.93	2.14	—	2.74	—	2.19	1.91	1.48	10																	
2.63	2.15	2.70	2.16	1.94	1.50	4.20	4.10	3.36	3.29	2.75	2.25	2.80	2.76	2.24	2.28	2.00	1.63	11																	
3.20	2.50	2.83	2.30	2.25	1.88	4.40	4.41	3.52	3.51	3.25	2.56	2.80	3.03	2.24	2.35	2.31	1.94	12																	
2.86	2.17	2.86	2.26	2.00	1.58	4.40	4.44	3.52	3.51	3.06	2.28	2.80	2.94	2.24	2.38	2.16	1.70	13																	
2.68	1.92	2.62	2.08	1.90	1.48	4.40	3.71	3.52	3.11	2.65	2.18	2.80	2.78	2.24	2.26	2.10	1.65	14																	
2.30	1.90	2.35	2.06	1.69	1.31	—	3.87	—	3.25	2.73	2.15	—	3.08	—	2.50	2.02	1.66	15																	
2.61	1.96	2.89	2.27	2.10	1.65	—	4.29	—	3.85	3.00	2.26	—	3.29	—	2.67	2.32	1.75	16																	
2.50	1.95	2.90	2.24	2.13	1.70	4.40	4.88	3.52	3.37	2.96	2.24	2.80	3.21	2.24	2.67	2.34	1.75	17																	
2.88	2.00	2.88	2.40	2.00	1.50	—	4.25	—	3.38	3.07	2.29	—	3.36	—	2.67	2.29	1.75	18																	
2.67	1.93	2.70	2.10	2.07	1.60	4.40	4.15	3.52	3.00	3.12	2.17	2.80	3.21	2.24	2.32	2.25	1.76	19																	
2.81	2.19	3.08	2.40	2.08	1.63	4.40	4.56	3.52	3.69	3.17	2.55	2.80	3.21	2.24	2.57	2.30	1.80	20																	
2.63	2.13	2.76	2.18	2.00	1.67	4.40	4.39	3.52	3.35	3.13	2.41	2.80	3.10	2.24	2.42	2.46	1.90	21																	
2.63	1.90	2.54	1.90	2.10	1.68	4.40	4.44	3.52	3.37	3.21	2.29	2.80	3.10	2.24	2.31	2.42	1.86	22																	
3.00	2.44	3.00	2.65	2.09	1.70	5.00	5.14	4.00	4.68	3.77	3.13	3.00	3.38	2.40	3.08	2.53	2.09	23																	
3.05	2.65	2.96	2.40	1.90	1.55	5.40	5.16	4.32	4.42	3.81	3.08	—	3.27	—	2.79	2.32	2.06	24																	
3.43	2.43	3.25	2.25	2.22	1.73	—	5.44	—	4.18	3.60	2.67	—	3.33	—	2.50	2.33	1.84	25																	
3.00	2.38	3.00	2.75	2.00	1.78	—	4.88	—	4.17	3.41	2.63	—	3.40	—	2.90	2.13	1.86	26																	
3.31	2.56	2.78	2.07	1.78	1.42	—	5.31	—	4.38	3.98	3.06	—	3.18	—	2.59	2.15	1.70	27																	
3.85	2.77	2.85	2.25	2.08	1.59	—	5.71	—	4.56	4.40	3.25	—	3.31	—	2.60	2.41	1.82	28																	
2.76	2.10	2.78	2.19	1.98	1.57	4.40	4.33	3.52	3.44	3.10	2.34	2.80	3.04	2.24	2.41	2.19	1.74	29																	
2.71	2.03	2.76	2.16	2.01	1.60	4.40	4.28	3.52	3.37	3.06	2.30	2.80	2.99	2.24	2.36	2.28	1.76	30																	
2.58	1.99	2.54	2.03	1.71	1.38	4.40	4.04	3.52	3.22	2.92	2.20	2.80	2.77	2.24	2.24	1.92	1.55	31																	
2.96	2.28	2.84	2.27	2.08	1.66	4.40	4.40	3.52	3.49	3.10	2.35	2.80	2.96	2.24	2.33	2.20	1.73	32																	
2.61	1.98	2.81	2.18	2.01	1.58	4.40	4.17	3.52	3.24	2.99	2.25	2.80	3.16	2.24	2.46	2.24	1.75	33																	
3.22	2.49	3.01	2.44	2.02	1.65	5.40	5.21	4.32	4.36	3.73	2.91	3.00	3.33	2.40	2.75	2.31	1.91	34																	
2.77	2.12	2.80	2.18	1.97	1.55	4.40	4.43	3.52	3.47	3.15	2.37	2.80	3.08	2.24	2.44	2.20	1.74	35																	
2.90	2.19	2.88	2.27	2.05	1.60	4.60	4.57	3.68	3.57	3.26	2.46	2.90	3.15	2.32	2.51	2.26	1.73	36																	
1.74	1.21	1.61	1.21	1.07	0.79	—	2.97	—	2.19	2.05	1.43	—	1.77	—	1.34	1.21	0.89	37																	

län. — * Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län. — 4 Blekinge, Kristianstads och Malmöhus bergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

lantarbetarkategorier ha liknande och stundom t. o. m. större lönedifferenser uppgivits förekomma. Dessa olikformigheter kunna bero på individuella faktorer såsom arbetsgivarens betalningsförmåga samt behov och uppskattning av vederbörande arbetare, ävensom på dennes skicklighet och arbetsförmåga, ålder och anställningstid. Vidare röna medeltalen inverkan av de betydande olikheter, som i geografiskt, ekonomiskt eller socialt hänseende kunna föreligga mellan skilda delar av de vanligen rätt stora redovisningsområdena. Sålunda torde det råda en viss skillnad i lönehänseende mellan storbruks- och småbrukstrakter, liksom mellan jordbruks- och skogsbygder samt mera industrialiserade trakter. För att kunna närmare belysa, i vad mån dessa och andra faktorer påverka den faktiska lönesättningen inom jordbruket, skulle emellertid erforderats individuella uppgifter från uppgiftslämnarna inom olika socialgrupper, från gårdar av olika slag och från bygder av olika typ. På grund av det nu tillämpade sättet för insamlingen av uppgifter till lantarbetarstatistiken, varigenom i regel endast en löneuppgift erhålles från varje härad eller motsvarande område, kan givetvis endast en mycket summarisk bild erhållas av det faktiska löneläget. Särskilt när lönesplittringen är så stor, som den f. n. synes vara inom jordbruket, torde det för uppgiftslämnarna erbjuda stora svårigheter att överblicka och i tillförlitliga genomsnittstal sammanfatta de skiftande löneförhållandena inom rapportområdet.

Av de relativt knapphändiga upplysningar, som erhållits från vissa uppgiftslämnare rörande skiljaktigheterna i lönehänseende olika gårdar emellan, synes framgå, att åtminstone i vissa trakter lönerna genomsnittligt ligga på en något högre nivå inom det större jordbruket än på bondgårdarna. I en del jordbruksbygder lära sålunda lönerna på välskötta herrgårdar jämväl ej oväsentligt överstiga kollektivavtalens lönesatser, något som särskilt gäller om kreatursskötare, vilkas löner i hög grad bestämmas av personliga kvalifikationer och därför uppvisa betydande variationer. I fråga om jordbrukstjänare upplyses, att arbetsgivarna i allmänhet bibehållit lönerna oförändrade för personer, som länge varit i deras tjänst, medan i andra fall rätt stora lönereduceringar företagits. Nyanställda arbetare få ej sällan nöja sig med löner, som ligga betydligt under avtalslönerna. Vad daglönerna beträffar, uppges flerstädes överflöd förefinnas, varför tillfällig arbetshjälp understundom kunnat erhållas till mycket låg dagspenning. I trakter, där reservarbeten förlagts i grannskapet, uppges de vid dessa arbeten tillämpade lönerna ibland ha utgjort den undre gränsen även för lantarbetarlönerna, ett förhållande, som särskilt framhållits från ett flertal håll i södra Sverige, speciellt Småland och Blekinge, och från vissa delar av Norrland. I vissa fall säges t. o. m., att i större omfattning igångsatta reservarbeten kunnat åstadkomma en höjning av lantarbetarlönerna på kringliggande orter. Några uppgiftslämnare vilja göra gällande, att dylika arbeten varit så

eftersökta av lantarbetarna, att det skulle vara svårt att erhålla arbetskraft för jordbruket även till gällande lön.

Betraktar man de i tab. 2 meddelade länsmedeltalen, finner man, att jordbrukslönerna i stort sett ha visat en nedåtgående tendens. Bland såväl tjänare som daglönare ha lönenedsättningarna varit större för män än för kvinnor. Minst utpräglad synes lönesänkningen varit beträffande statarna, vilkas löner också i större utsträckning än övriga lantarbetargrupperns äro reglerade genom kollektivavtal.

Redovisningsområden, där kollektivavtal	Genomsnittlig ökning (+) resp. sänkning (-) av kontantlönen 1932—1933 i %:											
	Manliga tjänare	Kvinnliga tjänare	Körkarlar	Kreaturskötare	Tillfälliga manl. daglönare				Tillfälliga kvinnl. daglönare			
					i egen kost		i arbetsgivarers kost		i egen kost		i arbetsgivarers kost	
				mar	ter	mar	ter	mar	ter	mar	ter	
förekomma...	-2.5	-1.7	+0.2	± 0	+0.9	+1.2	-1.6	-0.9	-0.8	-1.3	-0.9	+2.8
ej förekomma	-3.6	-2.0	-0.8	-2.0	-2.0	± 0	-3.5	-2.1	-1.3	± 0	-0.6	-1.2

Såsom framgår av ovanstående sammanställning, synas lönerna överhuvud hållit sig något bättre inom sådana redovisningsområden, där kollektivavtal gälla i större utsträckning, än inom övriga områden.

1. Tjänstefolk.

Manliga tjänare. Frågeformulärens uppgifter om kontant årslön för manlig tjänare inom olika län och landsdelar samt för riket i dess helhet återgivnas i form av medeltal i tab. 2, kol. 3. Riksmedeltalet utgör 512 kr. Kontantlönerna för manliga tjänare äro mycket växlande i olika bygder. Låga genomsnittslöner förekomma särskilt i vissa trakter av östra och västra Sverige, medan höga löner äro utmärkande för de norra och södra landsändarna.

Den andra huvuddelen av tjänarnas avlöning utgöres av fri kost och logi. Värdet av denna löneförmån, vilket å formulären beräknats med ledning av inackorderingspris e. d. för personer i jämförlig ställning, utgjorde i medeltal för hela riket 1.26 kr. per dag och växlade i de särskilda länen mellan lägst 1.13 och högst 1.41 kr. per dag.

Genom multiplicering av de nyssnämnda å formulären uppgivna värdena för kost och logi med dagarnas antal under ett år erhållas motsvarande värden per år. Dessa ingå i den i tab. 2, kol. 4 redovisade totalavlöningen per år, vilken i medeltal för riket i dess helhet beräknats till 971 kr.

Utöver årsavlöningen i form av kontant lön och fritt vivre utgå ännu i vissa landsdelar, särskilt i Norrland, till tjänstefolket naturapersedlar, vanligen kläder eller material till sådana.

Kvinnliga tjänare. Den kontanta årslönen för kvinnlig tjänare framgår av tab. 2, kol. 5. Riksmedeltalet utgör 399 kr.

Den kontanta genomsnittslönen för kvinnlig tjänare utgjorde år 1933 78 % av motsvarande medelsiffra för manlig tjänare mot 61 % år 1920. Differensen har sålunda under mellantiden minskats icke oväsentligt, och på vissa orter lära kvinnliga jordbrukstjänare numera t. o. m. nått upp till samma årslöner som manliga. Skillnaden mellan de manliga och de kvinnliga lönerna växlade emellertid betydligt i olika landsdelar. Störst var skillnaden (i medeltal 251—228 kr.) i de sex nordligaste länen, där kvinnornas löner endast utgjorde 56—61 % av männens, medan den minsta differensen (resp. 60, 58, 67 och 68 kr.) förekom i Stockholms, Uppsala, Skaraborgs och Örebro län, där motsvarande procenttal utgjorde resp. 88, 88, 86 och 86.

Värdet av fri kost och bostad för kvinnlig tjänare uppskattas något lägre än samma förmåner för manlig. Riksmedeltalet för de kvinnliga tjänarna var 1⁰⁰ kr. per dag eller 17 öre lägre än för de manliga. Genomsnittliga årsvärdet av dessa förmåner ingår i den i tab. 2, kol. 6 redovisade totalavlönningen, vilken utgjorde 798 kr. per år i medeltal för hela riket.

Liksom beträffande manlig tjänare utgår även till kvinnlig lönen i vissa trakter av Norrland till någon del i form av kläder och andra naturapersedlar.

2. Statare.

Medan det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste arbetskraft utgöres av ogifta tjänare i arbetsgivarens kost, äro däremot för storbruket typiska de merendels gifta arbetare, vilka i stället för kost erhålla s. k. stat av för det egna hushållet erforderliga livsförnödenheter.

I undersökningen ha medtagits dels körkarlar (och med dem jämställda jordbruksarbetare), vilka utgöra den statavlönade personalens talrikaste men lägst kvalificerade och lägst avlönade grupp, dels kreatursskötare, vilka på grund av sin längre arbetstid och sitt mera ansvarsfulla arbete pläga erhålla något högre lön. Å frågeformuläret begärdes uppgifter om den gängse kontanta årslönen för var och en av dessa bägge arbetarkategorier, vidare om statens sammansättning och penningvärde samt slutligen om statarfamiljens bostad.

Statare: kontant årslön. Den i rikets olika län gängse kontanta årslönen redovisas i medeltal i tab. 2, kol. 8 och 11. För körkarlar uppgår lönen i genomsnitt för hela riket till 615 kr. Kreatursskötarnas kontantlön ligger i allmänhet något högre och utgör i genomsnitt för samtliga härad m. m., varifrån löneuppgifter inkommit, 706 kr. Skillnaden mellan körkarlarnas och kreatursskötarnas kontanta årslöner synes vara störst i västra Sverige, där kreatursskötarnas genomsnittliga kontantlön med 16 % överstiger körkarlarnas, och lägst i södra Sverige,

där differensen är 11 %. — Utöver den fasta lönen tillkomma för kreatursskötarna stundom premier eller provisioner å ladugårdens produkter till icke oväsentliga belopp.

Statare: naturaförmåner. Statens sammansättning har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna.

En översikt över de enligt de för tjänsteåret 1933/34 gällande lokala avtalen i hel stat ingående varukvantiteterna lämnas nedan:

	Uppland o. Östergötland	Södermanland o. Västmanland	Kalmar län	Blekinge ¹	Skåne	Halland	Älvsborgs län	Skaraborgs o. Örebro län	Värmland
Mjök, oskum. l	1 280	1 280	1 280	1 280	1 460	1 280	1 280	1 280	1 280
Råg kg	600	600	900	900	700	720	600	600	600
Vete..... »	300	300	200	200	100	180	300	300	300
Korn »	200	100	—	—	600	—	200 ⁴	—	—
Vårsäd..... »	—	—	—	—	—	—	—	450	450
Blandsäd.... »	200	300	250 ²	250 ³	—	450 ⁴	200 ⁴	—	—
Ärter »	50	50	—	—	—	—	50 ⁵	—	—

Den oskummade mjölken, som i Skåne skall utlämnas med 4 l per dag och i övriga landsdelar med 3 l per dag under 6 vintermånader och 4 l per dag under 6 sommarmånader, kan efter överenskommelse vid det personliga avtalets ingående delvis utbytas mot skummad, varvid 1 l oskummad mjök i Skåne utbytes mot 2 och i övriga landsdelar mot 3 l skummjök. I Kalmar och Blekinge län kan arbetsgivare i stället för 1 280 l oskummad mjök per år efter eget val utlämna 1 095 l oskummad och 730 l skummad mjök.

I naturaförmånerna ingå dessutom potatisland, bränsle och fri bostad. Potatislandet skall i Uppland och Östergötland utgöra 15 ar (inom Östergötland arbetsgivaren dock obetaget att träffa överenskommelse med sina arbetare om mindre areal med eller utan tillägg av viss kvantitet potatis), i Skåne, Halland och Älvsborgs län 1 200 sträckfamnar (där ej annan överenskommelse träffas), i Kalmar län 1 200 sträckmeter och 6 hl potatis, i Blekinge län 400 sträckmeter och 15 hl potatis, medan i Södermanland, Värmland och Västmanland samt i Skaraborgs och Örebro län potatisland och trädgårdsland tillsammans skola utgöra 15 ar. Bränsle skall utgå till husbehov. Enligt Östergötlands- och Skaraborgsavtalen kan särskild överenskommelse träffas angående bränslets mängd, om någondera parten så önskar; där ortsförhållandena sådant påkalla, kan veden utbytas mot bräntorv eller stenköl. I vissa lokalavtal finnes bränslekvantiteten särskilt angiven, nämligen i Kalmar län till 15 kbm osorterad kastved eller däremot svarande kvantiteter annat bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved, i Skåne till 24 hl stenköl (eller 80 hl torv), 4 kbm björk- eller bokved och 1 lass risbränsle (eller 2 kbm barrved) samt i Halland till 60 hl torv, 5 kbm kastved och 2 lass risbränsle eller annat bränsle av därmed jämförlig myckenhet, i Södermanland, Västmanland och Örebro län till 18 kbm osorterad kastved eller i bränslevärde motsvarande kvantitet annat förekommande bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved. Slutligen finnes i lokalavtalen för Uppland, Östergötland, Skåne, Halland och Älvsborgs län angivet, att det till bostaden hörande trädgårdslandet skall utgöra c:a 3

¹ Fr. o. m. den 25 juli 1934. — ² Ev. korn eller havre. — ³ Fodersäd. — ⁴ Ev. havre. — ⁵ Ev. vete.

ar; i Kalmar län skall stataren erhålla trädgårdsländ, där sådant finnes eller utan arbetsgivarens oskäligen betungande kan åstadkommas.

Enligt de erhållna uppgifterna synes statens sammansättning i verkligheten vara rätt skiftande i olika delar av landet. I allmänhet synes dock på en egendom samma stat gälla för såväl körkarlar som kreatursskötare; endast omkring 4 % av de insända frågeformulären innehöll anteckning om, att sistnämnda starkategori erhållit annan — vanligen något högre — stat än körkarlarna.

I vilken utsträckning olika varuslag ingå i statlistorna (för körkarlar) belyses av följande tab. 3.

Tab. 3. Medelkvantiteter och medelpris för vissa statvaror samt medelvärden av andra naturaförmåner.

Län och hushållnings-sällskaps-områden	Medelkvantiteter av					Medelpris för					Medelvärde per familj och år av	
	oskummad mjölk, ¹	vetete,	råg,	fodersäd,	potatis,	oskummad mjölk, kr. per 100 l	vetete, kr. per 100 kg	råg, kr. per 100 kg	fodersäd, kr. per 100 kg	potatis, kr. per 100 kg	bränsle,	bostad (inkl. trädgård),
	l	kg	kg	kg	kg ²	l	kg	kg	kg	kr.	kr.	
Stockholms	1 318	300	600	394	1 636	12	16	14	10	4.66	70	149
Uppsala.....	1 300	300	600	400	1 788	12	16	15	10	4.13	75	143
Södermanlands	1 302	300	600	397	1 399	11	17	15	10	4.52	60	133
Östergötlands	1 313	329	593	393	1 483	11	17	15	11	4.39	75	128
Jönköpings	1 281	221	586	344	1 091	11	17	15	10	4.87	67	127
Kronobergs	1 271	160	660	350	978	9	16	14	10	3.17	58	113
Kalmar	1 175	195	757	291	1 068	13	17	15	10	4.53	63	130
norra hush.-sällsk.	1 233	250	625	300	1 231	12	17	14	10	4.77	48	109
södra » »	1 141	164	833	286	977	14	17	15	11	4.36	72	142
Gotlands	1 179	375	453	372	1 033	9	16	14	10	4.05	71	107
Blekinge	1 221	200	867	283	1 608	13	16	15	11	3.73	90	197
Kristianstads	1 334	100	700	583	2 024	12	17	16	12	3.57	85	141
Malmöhus	1 313	108	662	631	1 878	11	17	16	11	4.19	94	168
Hallands	1 237	173	793	353	1 330	9	16	15	10	3.97	91	145
Göteborgs o. Bohus	1 160	274	438	229	1 041	12	17	15	10	5.45	74	142
Älvsborgs	1 262	226	571	400	1 218	10	16	14	10	4.51	71	154
norra hush.-sällsk.	1 304	245	585	390	1 281	10	16	14	10	5.04	71	154
södra » »	1 210	201	553	413	1 140	10	17	15	10	3.77	71	153
Skaraborgs	1 293	229	590	420	1 280	9	16	14	10	3.98	66	115
Värmlands	1 329	317	539	406	1 178	12	16	14	10	5.54	76	120
Örebro	1 342	300	565	338	1 508	11	16	15	10	4.51	67	147
Västmanlands	1 388	314	571	429	1 560	11	16	14	11	4.41	67	139
Hela riket år 1933	1 290	232	613	416	1 375	11	16	15	10	4.39	72	137
» » 1932	1 285	224	612	408	1 370	11	17	15	10	4.67	76	139
» » 1931	•	220	611	•	1 230	12	17	15	•	5.50	78	138
» » 1913	•	86	639	•	•	10	15	13	•	•	43	64

Oskummad mjölk ingår i alla statlistor, men utbytes ej sällan till någon del mot skummad.¹ Av brödsäd ingår råg i så gott som alla och vetete i flertalet stater. Även fodersäd (havre och korn) förekommer ofta. Potatis lämnas vanligen ej i

¹ I den redovisade medelkvantiteten av oskummad mjölk ha även inräknats de å vissa statlistor upptagna kvantiteterna skummjolk efter omräkning till oskummad mjölk, varvid såsom reduktionstal använts relationen mellan de redovisade å-priserna på oskummad och skummad mjölk.

² Skörd å stataren anses del av gårdens potatisskifte jämte i mått eller vikt lämnad potatis, där sådant förekommer.

måttet» utan i form av rätt att skörda viss areal av arbetsgivarens potatisland. I föreliggande berättelse ha i tab. 3 införts de å formulären redovisade medelkvantiteterna av potatis, som kommit stataren till godo antingen i form av nettoskörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte eller i form av viss mängd av gårdens potatisskörd. I regel erhåller stataren även bränsle »till husbehov». — Ännu för ett årtionde sedan förekommo sill och salt ganska ofta i statlistorna men nu endast i undantagsfall. I vissa landsdelar, särskilt i Småland och Västergötland, förekomma på en del håll kvarlevor av äldre tiders mera vidsträckta naturaavlöning, såsom smör, kött, fläsk, klädespersedlar (skodon) m. m. Emellertid har så småningom en tendens gjort sig gällande att förenkla staten genom att begränsa de däri ingående varuslagen till mjölk och spannmål.

Vad slutligen statabostaden beträffar, ha uppgifter endast begärts om det å orten vanliga rumsantalet. De inkomna svaren synas giva vid handen, att inom större delen av landet statarfamiljen innehar 1 rum och kök. Inom ungefär $\frac{1}{4}$ av de redovisningsområden, där statare förekomma, företrädesvis belägna i Sydsverige, utgöres dock den normala statarlägenheten av 2 rum och kök.

På grundval av de värdeuppskattningar av de i statlistorna ingående posterna, som uppgiftslämnarna med få undantag avgivit och vilka skulle avse å orten rådande salupris i parti (icke gårdens bokpris), ha utförts vissa i tab. 3 framlagda beräkningar rörande dels medelpriset per enhet å de viktigaste statvarorna (inkl. potatis), dels medelvärdet per familj av bränsle och bostad. I de fall, då omräkning av de lämnade kvantitetsuppgifterna måst företagas från rymdmätt till vikt eller omvänt, ha i regel använts de uppgifter om sädesslagens vikt per hl i de olika länen, som meddelas i statistiska centralbyråns årligen utgivna årsväxtberättelser. Där prisuppgifter eller värderingar saknas, ha approximationer företagits med ledning av motsvarande uppgifter från samma trakt eller annat tillgängligt prisstatistiskt material.

Hyresuppskattningens tillförlitlighet torde mången gång kunna sättas i fråga. I vissa jordbrukstrakter torde bostäder av liknande slag knappast finnas till uthyrning, varför hyresvärdena ofta bliva fingerade, och ganska allmänt torde vid värderingen de för taxeringsändamål uppgjorda uppskattningarna kommit till användning.

Tab. 3 utvisar, att från hösten 1932 till hösten 1933 inga mera nämnvärda prisförändringar ägt rum i fråga om de redovisade förnödenheterna.

Naturaförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 2 redovisade totalavlöningen, utgjorde i genomsnitt för undersökningsområdet i dess helhet för körkarlar 593 kr. och för kreatursskötare 594 kr. Framhållas må, att i naturaförmånerna ej inräknats vissa mera sällan förekommande eller till sitt värde svarberäkneliga förmåner, såsom fri läkarbehandling och sjukhusvård, fria försäkringsavgifter, fria skjutsar vid vissa tillfällen (kvarnskjutsar o. d.) eller den någon gång förekommande förmånen, att arbetsgivaren helt eller delvis betalar arbetarens skatter.

Statare: samtliga löneförmåner. Körkarlarnas totalavlöning per år (tab. 2, kol. 9) utgjorde i medeltal för samtliga de landsdelar, där statare förekomma, 1 208 kr. Detta innebär en minskning från föregående år med 5 kr., i det att den kontanta årslönen minskats med 2 kr. och naturaförmånernas penningvärde med 3 kr.

Kreatursskötarnas totalavlönning (tab. 2, kol. 12) uppgick för riket i dess helhet till i genomsnitt 1 300 kr.

3. Daglönare.

Under beteckningen daglönare eller dagsverkare plägar man sammanföra de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning. Medan daglönare utan naturaförmåner i anställningssätt och avlöningsform nära överensstämma med industriarbetarna, representera daglönare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform mellan å ena sidan de nyssnämnda, helt kontantavlönade arbetarna, å den andra tjänar-, statar- och torparklasserna.¹ Det finnes sålunda daglönare, vilka i likhet med tjänarna ha fri kost och bostad, ävensom sådana vilka åtnjuta endera av dessa förmåner.

Daglönen bestämmes i hög grad av dagsverkarens arbetsförmåga och är därför i regel olika för män och kvinnor samt för äldre och yngre arbetare. Vidare växlar dagspenningen allt efter arbetstidens längd och arbetsbehovets skiftningar under olika årstider. I frågeformuläret har uppgift begärts beträffande sommar- och vinterdaglöner för fullt arbetsföra manliga och kvinnliga dagsverkare såväl »i egen kost» som »i arbetsgivarens kost». Å formuläret ha arbetarna vidare efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga arbetare. Beträffande de senare har dessutom skillnad gjorts mellan tillfälliga arbetare med fri bostad och sådana utan fri bostad.

Fasta daglönare. Uppfattningen om vilka daglönare, som skola anses för fasta, synes vara ganska växlande i olika landsdelar.

I allmänhet torde såsom fasta betraktas de arbetare, vilka tagit anställning för ett år eller åtminstone för ett sommarhalvår, men särskilt i Skåne, Bergslagen och Norrland lära hit räknas även daglönare, vilkas arbetsavtal endast omfattar en tid av 1—4 månader. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruksegendomarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete ofta träffas med husmän eller egnahemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till statare, torpare, småbrukare m. fl.

Löneuppgifter rörande de fasta daglönarna meddelas i tab. 2, kol. 13—22.

För *manliga* arbetare i egen kost uppgick sommardaglönen till 3⁹⁰ kr. och vinterdaglönen till 3¹¹ kr. i genomsnitt för riket i dess helhet; skillnaden utgör alltså 0⁷⁹ kr. För daglönare i arbetsgivarens kost utgjorde dagspenningen i medeltal för riket 2⁷⁶ kr. på sommaren och 2¹⁰ kr. på vintern, alltså en differens på 0⁶⁶ kr. Skillnaden mellan riksmedeltalen för lönen i egen och i arbetsgivarens kost utgjorde på

¹ Jfr den i de lantarbetarstatistiska årsböckerna för 1922 och 1923 publicerade specialundersökningen rörande löne- och arbetsförhållandena för olika lantarbetargrupper inom det större jordbruket.

sommaren 1·14 kr. och på vintern 1·01 kr., vilka belopp alltså skulle motsvara kostens ungefärliga penningvärde.

De fasta *kvinnliga* daglönarna synas i regel utgöras av hustrur, döttrar och andra kvinnliga anhöriga till gårdens manliga arbetspersonal, med vilka muntligen avtalats om mera stadigvarande arbetshjälp. Uträknas genomsnittet av samtliga löneuppgifter för kvinnliga daglönare i egen kost, blir riksmedeltalet för sommardaglönerna 2·78 kr. och för vinterdaglönerna 2·19 kr. eller resp. 71 och 70 % av motsvarande dagsverkspris för manliga arbetare.

Betraktas därefter löneförhållandena för kvinnliga daglönare, som åtnjuta fri kost, befinnes i medeltal för hela riket sommardaglönerna utgöra 1·98 och vinterdaglönerna 1·57 kr. Jämföras dessa tal med motsvarande siffror för daglön i egen kost, befinnes kostens uppskattade värde i medeltal utgöra 0·80 kr. sommartid samt 0·62 kr. vintertid.

Tillfälliga daglönare. Det torde vara ett för det nutida rationaliserade jordbruket karakteristiskt förhållande, att antalet fasta arbetare alltmer inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden m. m. tillgodoses genom lejd arbetskraft.

Mellan dessa tillfälliga daglönare och de fasta daglönarna råder egentligen endast en gradskillnad, i det att, som ovan påpekats, såsom fast även kan betecknas daglönare, som allenast förbinder sig till en eller några få sommarmånaders arbete. Framhållas må också, att i allmänhet beträffande kvinnliga arbetare, vilka ofta på grund av husliga sysslor o. dyl. icke torde kunna prestera ett fullt regelmässigt utarbete, samt i vissa trakter, såsom i norra Sverige, jämväl i fråga om manliga arbetare, de olika daglönargrupperna synas vara skäligen svagt avgränsade mot varandra.

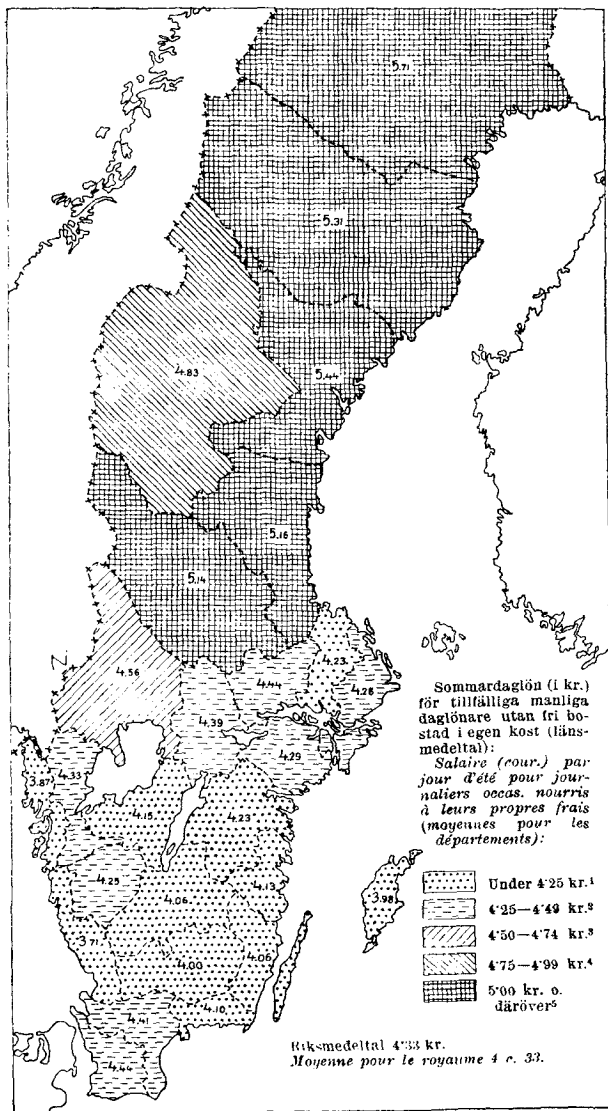
I det hösten 1933 utsända frågeformuläret hade beträffande de tillfälliga daglönarna uppgifter begärts om kontantlönen dels med och dels utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare med fri bostad. Rörande denna till synes relativt sällan förekommande arbetargrupp har endast ett fåtal löneuppgifter erhållits från varje län. De ha därför ej medtagits i tab. 2, utan redovisas landsdelsvis i tablan nedan.

Landsdelar	Tillfälliga daglönare med fri bostad							
	m a n l i g a				k v i n n l i g a			
	i egen kost		i arbetsgivares kost		i egen kost		i arbetsgivares kost	
	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.
Östra Sverige	3·98	3·19	2·92	2·19	2·86	2·24	2·11	1·69
Småland och öarna	3·77	3·10	2·68	2·10	2·67	2·15	1·79	1·45
Södra Sverige	4·25	3·42	3·01	2·81	2·89	2·30	2·18	1·72
Västra Sverige ...	3·88	2·99	2·78	2·15	2·98	2·37	2·12	1·66
Norra Sverige	4·97	4·12	3·55	2·68	3·14	2·64	2·18	1·77
Hela riket	4·07	3·25	2·92	2·24	2·91	2·32	2·08	1·66

Arbetslön för tillfälliga manliga daglönare.

Salaires pour les journaliers occasionnels en 1933.

Vid en jämförelse mellan tablåns riksmedeltal och motsvarande siffror i tab. 2 finner man, att lönerna för tillfälliga daglönare med fri bostad i allmänhet ligga emellan lönebeloppen för fasta daglönare och för tillfälliga utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare utan fri bostad. Huvudparten av de tillfälliga daglönarna torde sakna förmånen av fri bostad. Dessa arbetare, för vilka länsvis redogöres i kol. 23—34 av tab. 2, erbjuda ett speciellt intresse därigenom, att deras avlöningar mera direkt röna inverkan av industriens konkurrens om arbetskraften och därför tendera att närma sig de löner, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna betala sin tillfälliga arbetslöhjäl. Den ur nämnda synpunkt mest betydelsefulla gruppen utgöres av de manliga arbetarna i egen kost. I genomsnitt för hela riket utgjorde daglönen

för sådana 4.33 kr. om sommaren och 3.44 kr. om vintern. Medellönerna för tillfälliga arbetare lågo sommartiden 0.43 och vintertiden 0.33 kr. högre

¹ Au-dessous de 4 c. 25. — ² 4 c. 25—4 c. 49. — ³ 4 c. 50—4 c. 74. — ⁴ 4 c. 75—4 c. 99. — ⁵ 5 c. 00 et plus.

Genomsnittlig avlönning för tillfällig manlig daglönare i egen kost (utan fri bostad)

Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter		Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter	
	pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.		pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.
Norrbottnens ...	5·71	0·57	4·56	0·57	Stockholms ...	4·28	0·43	3·38	0·42
Västernorrlands	5·44	0·54	4·18	0·52	Uppsala.....	4·23	0·42	3·43	0·43
Västerbottens..	5·31	0·53	4·33	0·54	Östergötlands .	4·23	0·42	3·40	0·43
Gävleborgs ...	5·16	0·52	4·42	0·55	Skaraborgs ...	4·15	0·42	3·00	0·38
Kopparbergs...	5·14	0·51	4·68	0·59	Blekinge	4·10	0·41	3·29	0·41
Jämtlands.....	4·83	0·48	4·17	0·52	Kalmar.....	4·09	0·41	3·27	0·41
Värmlands ...	4·56	0·46	3·69	0·46	norra hush.-sällsk.....	4·13	0·41	3·44	0·43
Malmöhus.....	4·44	0·44	3·51	0·44	södra hush.-sällsk.	4·06	0·41	3·10	0·39
Västmanlands	4·44	0·44	3·37	0·42	Jönköpings ...	4·06	0·41	3·33	0·42
Kristianstads .	4·41	0·44	3·51	0·44	Kronobergs ...	4·00	0·40	3·10	0·39
Örebro	4·39	0·44	3·35	0·42	Gotlands	3·98	0·40	3·14	0·39
Södermanlands	4·29	0·43	3·27	0·41	Göteborgs o. Bohus	3·87	0·39	3·25	0·41
Älvsborgs	4·29	0·43	3·35	0·42	Hallands	3·71	0·37	3·11	0·39
norra hush.-sällsk.	4·33	0·43	3·37	0·42	Hela riket	4·33	0·43	3·44	0·43
södra hush.-sällsk.	4·25	0·43	3·33	0·42					

än lönesatserna för de arbetare, som kunna påräkna mera jämn sysselsättning under en större del av året.

Sommardaglönen för tillfällig arbetshjälp var högst i Norrbottens och Västernorrlands län och lägst i Halland, såsom framgår dels av kartogrammet å motstående sida, dels av tablån ovan, i vilken länen ordnats i följd efter sommardaglönens genomsnittliga höjd.

I tablån belyses även skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen inom olika län. Denna skillnad är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man, som tablån ävenledes utvisar, att sommartimplönen i vissa trakter är något högre, i andra lägre än vintertimplönen. Orsaken härtill är framför allt att söka i den olika efterfrågan på arbetskraft sommar och vinter.

För de tillfälliga manliga daglönarna i arbetsgivarens kost utgjorde i medeltal för hela riket sommardaglönen 3·10 kr. och vinterdaglönen 2·34 kr. Jämföras dessa siffror med motsvarande riksmåttal för arbetare i egen kost, befinnes skillnaden utgöra resp. 1·23 och 1·10 kr., vilka belopp sålunda skulle motsvara kostens uppskattade värde sommar och vinter.

Vad kvinnliga daglönare beträffar torde sådana, vilka mera tillfälligt biträda med rotfruktsskötsel o. d., i stor utsträckning arbeta på ackord. Dock förekommer även daglönsarbete i viss utsträckning. Genomsnittliga daglönen i egen kost för riket i dess helhet utgör 3·04 kr.

sommartid och 2⁴¹ kr. vintertid, vilket motsvarar 70 % av motsvarande lönesatser för manlig arbetare mot resp. 60 % år 1920.

För arbeterskor, som åtnjuta fri kost, utgör för hela riket sommar-daglönen 2¹⁹ kr. och vinterdaglönen 1⁷⁴ kr. Sammanställda med lönerna för helt kontantavlönad arbeterska giva 1933 års uppgifter som genomsnittliga värden på förmånen av fri kost resp. 0⁸⁵ och 0⁶⁷ kr. per dag.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbetat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen o. s. v. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden. Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under februari månad, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i efterföljande tab. 4, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/1919, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

Tab. 4. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19--1933/34.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	Huggare			Körare				Huggare			Körare		
	Kr. per dag	1918/19	1926/27	Kr. per dag	1918/19	1926/27		Kr. per dag	1918/19	1926/27	Kr. per dag	1918/19	1926/27
	=100	=100		=100	=100		=100	=100		=100	=100		
1918/19	11 ⁶⁸	100	221	29 ⁰⁰	100	288	1926/27	5 ²⁸	45	100	10 ⁰⁸	35	100
1919/20	9 ⁹⁹	86	189	23 ⁷³	82	235	1927/28	5 ²⁸	45	100	10 ¹²	35	100
1920/21	10 ⁶⁷	91	202	23 ⁴⁴	81	233	1928/29	5 ¹⁶	44	98	9 ⁹⁶	34	99
1921/22	5 ⁰⁰	43	95	10 ¹⁷	35	101	1929/30	5 ³¹	47	104	10 ²⁸	35	102
1922/23	5 ²²	45	99	10 ⁴¹	36	103	1930/31	5 ¹⁹	44	98	9 ⁷⁸	34	97
1923/24	5 ⁴⁷	47	104	10 ⁸⁰	37	107	1931/32	4 ⁶⁶	40	88	8 ⁷²	30	87
1924/25	5 ²⁷	45	100	10 ¹⁸	35	100	1932/33	4 ⁴⁰	38	83	8 ²¹	28	81
1925/26	5 ³⁷	46	102	10 ³³	36	103	1933/34	4 ⁶⁸	40	89	8 ⁷³	30	87

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i juni månad införskaffade uppgifter om löneavräkningarnas faktiska resultat.

Beträffande vintern 1933/1934 äro tablåns siffror grundade på uppgifter från samtliga tillskrivna revir o. d. förvaltningsenheter, vilka enligt den nya genom kungl. brev den 24 november 1933 genomförda distrikts- och revirindelningen f. n. utgöra 100.

Såsom härav framgår, nådde arbetsförtjänsterna inom skogsbruket sin höjdpunkt under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna i stort sett hållit sig på en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens.

Löneförändringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 5, vari lämnas en översikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänster under åren 1913/1914—1933/1934. I tidigare redogörelser redovisades uppgifterna efter överjägmästartdistrikt, varigenom emellertid siffrorna för de olika åren icke blevo fullt jämförbara till följd av de tid efter annan företagna förändringarna i revirens uppdelning på olika distrikt. På grund härav ha reviruppgifterna redovisats med fördelning på län. Beträffande de i tabellen beräknade länssiffrorna må emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtaliga primäruppgifter.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden närmare 200 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstädes under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom en av socialstyrelsen år 1916 utgiven specialundersökning, »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». På grundval av de i nämnda undersökning meddelade, i tab. 5 införda lönesiffrorna ha i slutraderna av tabellen även uträknats vissa indextal belysande löneförhållandenas utveckling inom detta område under åren 1913/1914—1933/1934. Av dessa framgår bl. a., att inom de nordliga skogsdistrikten de nuvarande skogsarbetarförtjänsterna innebära en ökning med omkring två femtedelar för huggare och en tredjedel för körare i förhållande till lönenivån före kriget. Löneutvecklingen synes dock ha skett tämligen olikformigt och i områdets sydligare delar (Värmlands och Gävleborgs län) förefalla arbetsförtjänsterna för körare numera vara till och med lägre än vintern 1913/1914.

I tab. 5 lämnas även en översikt av ökningen eller minskningen av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänst inom olika län under de bägge senaste åren. Efter vad tabellen ger vid handen, hade vintersäsongen 1933/1934 särskilt i de nordligare delarna av landet medfört en ganska väsentlig stegring av arbetsprisen. Detta sammanhänger med en ljusning inom skogsbruket, beroende framför allt på exportmarknadens förbättring. Efterfrågan på arbetskraft till de omfattande avverkningar, som under denna vintersäsong igångsatts, hade starkt ökat och vissa uppgiftslämnare hade t. o. m. rapporterat, att det tidvis uppstått brist på skogsarbetare vid en del avverkningsplatser i Norrland. Till

Tab. 5. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län åren 1913/14—1933/34.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern									Ökning (+) eller minskning (-) i % 1932/33— 1933/34
	1913 /14	1920 /21	1927 /28	1928 /29	1929 /30 ¹	1930 /31	1931 /32	1932 /33 ¹	1933 /34	
<i>Huggare.</i>										
Stockholms	10·00	4·06	4·88	5·50	4·50	4·25	3·75	4·00	+ 6·7	
Uppsala	11·00	4·67	4·50	4·88	4·50	4·75	4·18	4·50	+ 9·0	
Södermanlands	9·50	4·50	4·18	4·75	4·75	4·25	3·75	3·65	- 2·7	
Östergötlands	9·10	4·17	4·08	4·23	4·25	3·90	3·75	3·86	+ 2·7	
Jönköpings	8·50	4·16	4·81	4·44	4·31	3·63	3·56	3·81	+ 7·0	
Kronobergs	7·67	4·00	3·92	4·17	4·00	3·57	3·51	3·67	+ 4·6	
Kalmar	8·69	4·15	4·30	4·10	4·05	3·75	3·45	3·65	+ 5·8	
Gotlands	7·00	4·00	4·00	4·00	4·00	4·00	3·75	3·75	± 0	
Blekinge	6·00	4·50	4·50	4·50	5·00	4·25	4·00	3·75	- 6·8	
Kristianstads	6·50	4·00	3·94	4·25	4·13	3·94	3·50	3·38	- 3·4	
Malmöhus	6·00	4·50	4·50	4·50	4·50	3·25	3·25	3·50	+ 7·7	
Hallands	9·00	4·50	4·75	4·50	4·50	4·00	3·75	3·75	± 0	
Göteborgs o. Bohus	9·88	4·13	4·00	4·07	4·00	4·60	4·69	4·38	+ 5·3	
Älvsborgs	9·25	4·25	4·13	4·06	4·13	4·06	3·63	4·00	+ 10·2	
Skaraborgs	7·50	3·83	3·84	3·86	3·95	3·58	3·46	3·71	+ 7·2	
Värmlands	3·10	10·80	4·65	4·58	5·13	4·86	4·57	4·50	- 5·6	
Örebro	8·88	4·00	4·03	4·80	4·50	4·33	4·02	4·40	+ 9·5	
Västmanlands	9·83	4·50	4·31	4·00	4·92	4·67	4·27	4·18	- 2·1	
Kopparbergs	4·55	14·10	5·56	5·82	6·67	5·89	5·75	5·75	+ 7·5	
Gävleborgs	4·50	12·00	3·03	5·85	5·90	5·65	5·35	4·55	+ 8·1	
Västernorrlands	3·81	11·33	6·14	5·82	6·04	5·43	4·69	5·25	+ 11·9	
Jämtlands	3·80	12·88	5·99	5·67	6·47	5·89	4·37	4·20	+ 12·1	
Västerbottens	3·19	10·58	5·88	5·97	6·16	5·76	4·99	4·88	+ 9·6	
Norrbottnens	3·48	11·63	5·82	5·68	6·07	5·71	5·14	4·78	+ 4·2	
Hela riket	—	10·67	5·28	5·16	5·51	5·19	4·66	4·40	4·68	+ 6·4
Indextal: basår 1920/21	—	100	49	48	52	49	44	41	44	—
Norra Sverige ²	3·58	11·78	5·90	5·73	6·22	5·69	5·02	4·77	5·10	—
Indextal: basår 1913/14 ²	100	329	165	160	174	159	140	133	142	—
<i>Körare (häst och karl).</i>										
Stockholms	20·00	8·00	9·25	9·00	8·00	7·50	6·88	6·75	- 1·9	
Uppsala	20·00	7·83	7·83	8·83	7·50	7·75	6·88	7·00	+ 1·7	
Södermanlands	20·00	8·17	7·75	7·88	7·50	7·00	6·00	6·25	+ 4·2	
Östergötlands	18·90	7·33	7·00	7·00	7·25	6·40	6·08	5·88	- 3·3	
Jönköpings	18·88	8·06	7·88	7·69	7·50	6·63	6·05	6·56	+ 8·4	
Kronobergs	20·00	7·33	6·92	7·33	6·67	6·33	5·88	6·38	+ 8·6	
Kalmar	18·13	7·30	7·60	7·13	7·25	6·30	5·85	5·95	+ 1·7	
Gotlands	16·00	7·50	7·00	7·50	7·50	8·00	5·75	5·75	± 0	
Blekinge	15·00	7·50	7·50	7·00	8·00	6·50	6·50	6·00	- 7·7	
Kristianstads	20·00	7·50	7·50	8·25	7·50	7·38	6·25	6·00	- 4·0	
Malmöhus	14·00	7·50	9·00	9·00	9·00	6·75	6·75	6·50	- 3·7	
Hallands	17·50	9·00	8·00	7·50	7·50	6·50	6·50	6·50	± 0	
Göteborgs o. Bohus	22·50	7·00	8·00	7·63	7·63	7·38	7·13	7·00	- 1·8	
Älvsborgs	19·00	7·50	8·13	8·13	8·13	7·38	6·25	6·50	+ 4·0	
Skaraborgs	16·35	8·13	6·81	6·77	6·96	6·16	5·88	5·80	- 1·4	
Värmlands	8·40	23·10	7·25	8·90	8·79	9·10	8·06	7·70	- 12·8	
Örebro	17·75	7·20	7·00	7·15	7·00	6·90	6·45	6·81	+ 5·6	
Västmanlands	19·33	7·88	7·81	7·96	8·75	7·58	7·00	7·17	+ 2·4	
Kopparbergs	9·60	31·25	12·39	11·53	12·39	11·44	10·96	9·66	+ 16·5	
Gävleborgs	10·50	29·17	12·35	11·95	11·83	11·20	10·10	9·85	- 7·8	
Västernorrlands	7·75	26·25	12·14	12·07	11·71	11·48	9·79	9·74	+ 8·8	
Jämtlands	7·95	29·06	11·50	11·67	12·77	11·33	8·94	8·05	+ 20·6	
Västerbottens	7·17	24·80	11·78	11·77	12·26	11·19	9·90	9·54	+ 11·9	
Norrbottnens	6·69	24·63	11·39	11·05	11·66	10·87	9·81	9·48	+ 2·6	
Hela riket	—	23·44	10·12	9·96	10·28	9·78	8·72	8·21	8·78	+ 6·8
Indextal: basår 1920/21	—	100	43	42	44	42	37	35	37	—
Norra Sverige ²	7·59	26·14	11·58	11·35	11·37	11·08	9·75	9·30	9·94	—
Indextal: basår 1913/14 ²	100	344	153	150	156	145	123	123	131	—

¹ Se not 1 å sid. 26. — ² Värmland, Dalarna och Norrland.

följd härav hade även ackordsprisen stigit inom ett stort antal revir, och för reviren tillsammans synes arbetsprisinivån ha legat c:a 6 % högre än föregående säsong. Som även synes av tab. 5, varierade dock löneförändringarna betydligt inom särskilda landsdelar, bl. a. beroende på växlande väderleksbetingelser för skogsdrivningarna. — Jämföras länsmedeltalen för vintersäsongen 1933/1934 med motsvarande vinterdaglöner vid jordbruksarbete i egen kost (tab. 2 sid. 15), befinnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med kr. 1.24 för riket i dess helhet, varemot för vissa län de båda lönesiffrorna ligga ganska nära varandra. I båda fallen torde daglönen avse en arbetsdag vintertid av ungefär 8 timmar, vilket bör beaktas även vid jämförelse med de i det följande meddelade arbetslönerna för vägarbete och för industriarbete m. m.

Nämnas må i detta samband, att i vissa delar av landet äro skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära förefinnas ett åttiototal, berörande närmare 100 arbetsgivare med c:a 25 000 skogsarbetare. C:a 12 400 av dessa sysselsattes inom Värmlands län och västra Bergslagen, 6 400 inom Gävleborgs och 2 600 inom Kopparbergs län, medan de övriga voro fördelade på Uppsala, Örebro, Västmanlands, Östergötlands, Blekinge, Södermanlands, Kalmar, Jönköpings och Kronobergs län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordspriser som dag- eller timlöner. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning med avseende på vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, av gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris samt av ackordspris för huggning av brännved.

Lönesats enl. kollektivavtal för	Uppsala län	Södermanl. län	Värmlands ¹ län	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
mansdagsverke, kr. pr dag ² ...	4.00	3.52-4.80	3.60-5.78	3.60-4.35	3.68-4.00	3.76-4.08	4.00-5.50
huggn. av brännved, kr. pr kbm	1.10-1.25	1.20-1.40	1.40-1.78	1.20-1.60	1.32-1.50	1.20-1.60	1.25-1.75

De i avtalen fastställda daglönerna avvika i allmänhet icke mycket från de i tab. 5 meddelade arbetsförtjänsterna för huggare i samma län.

C. Vägarbetare.

Liksom skogsarbetet utgör flerstädes även vägarbetet en inkomstkälla för den jordbrukande befolkningen. Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och väg-entreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen, vilka i bearbetad form återgivits i Sociala Med-

¹ Inkl. västra Bergslagen.

² Där timlön fastställts, har daglönen satts till 8 gånger denna.

delanden.¹ En sammanfattning av dessa löneuppgifter lämnas i följande tablå:

Timförtjänst för med vägarb. sysselsatta grovarbetare ²	Samtliga vägdistrikt								Därav distrikt med koll.-avtal utan koll.-avtal			
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1933	1934	1933	1934
Antal distrikt m. uppg.	153	342	344	348	371	372	371	365	107	114	264	251
Genomsnittlig timförtjänst (kr.):												
vid tidlönsarbete.	0·68	0·70	0·70	0·72	0·73	0·72	0·72	0·72	0·77	0·77	0·68	0·69
vid ackordsarbete	0·83	0·85	·	0·89	0·87	0·85	0·83	0·84	0·93	0·91	0·78	0·80
oavsett löneform ³	·	·	·	0·79	0·79	0·78	0·77	0·77	0·84	0·82	0·73	0·73

Vägarbetarlönerna företedde sålunda en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, varefter de höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931 för att därefter visa någon tillbakagång. Under år 1934 har nedgången i stort sett avstannat. Den genomsnittliga timförtjänsten för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare utgjorde sålunda under 1934 liksom föregående år 0·77 kr. — Arbetsförtjänsterna för vägarbetare voro i medeltal c:a 80 % högre än inom jordbruket, där tillfälliga daglönare i egen kost under sommaren 1933 i genomsnitt erhöilo 0·43 kr. per timme (sid. 15), men icke obetydligt lägre (16 %) än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare på landsbygden (0·92 kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 14 sid. 87).

Man finner, att under senare år ackordsförtjänsterna minskats från i medeltal 0·89 kr. år 1930 till 0·83 kr. år 1933 och till 0·84 kr. år 1934. Tidlönerna däremot ligga alltjämt på samma nivå som under 1930 eller vid i medeltal 0·72 kr. per timme. Medräknar man endast sådana vägdistrikt, där såväl tidlöns- som ackordsarbete förekommit, befinnes medelförtjänsten under åren 1933 och 1934 ha varit 17 % högre vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. Nämnas må i detta sammanhang, att enligt erhållna upplysningar i medeltal 2/3 av vägunderhållsarbetet skulle utföras på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den procentuella merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid mycket betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

Av tab. 6 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) uppvisade under år 1934 Stockholms län (0·91 kr.), medan Kalmar och Jämtlands län (0·68 resp. 0·67 kr.) kommo lägst på skalan. Förändringarna

¹ Senast i Soc. Medd. årg. 1934, sid. 643 o. f.

² Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1934 vägs efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

³ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om, hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

Tab. 6. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län åren 1933—1934 för med väg-
underhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Timförtjänst (i öre)						L ä n	Timförtjänst (i öre)					
	vid tidlöns- arbete		vid ackords- arbete		oavsett löne- form			vid tidlöns- arbete		vid ackords- arbete		oavsett löne- form	
	1933	1934	1933	1934	1933	1934		1933	1934	1933	1934	1933	1934
Stockholms	84	82	141	114	94	91	Älvsborgs.....	72	72	85	83	79	78
Uppsala	70	72	83	80	75	74	Skaraborgs	66	69	77	81	70	73
Södermanlands	71	71	97	96	75	73	Värmlands	71	73	88	84	79	77
Östergötlands	74	75	89	87	78	77	Örebro	69	70	85	87	75	75
Jönköpings	75	75	81	84	75	77	Västmanlands ...	71	73	79	77	73	74
Kronobergs	73	74	87	89	82	83	Kopparbergs ...	68	69	83	85	78	77
Kalmar	64	65	72	76	67	68	Gävleborgs	77	75	89	88	84	80
Gotlands	70	70	83	85	78	83	Västernorrlands	73	73	88	88	82	81
Blekinge	66	67	85	85	73	74	Jämtlands	66	64	70	71	69	67
Kristianstads	70	72	80	84	76	77	Västerbottens ...	65	67	75	77	72	72
Malmöhus	72	72	83	83	74	74	Norrhottens.....	76	76	85	88	83	84
Hallands	71	72	87	81	74	73	Samtl. vägdistrikt	72	72	83	84	77	77
Göteborgs o. Bohus	73	72	85	81	78	75							

i lönenivån inom de olika länen gentemot år 1933 äro i allmänhet relativt obetydliga och utvisa sinsemellan ingen enhetlig tendens.

Ett uttryck för olikformigheten i vägarbetarnas löner ger följande tablå:

	Procentuellt antal vägdistrikt, där timförtjänsten utgjorde (i kr.):											
	under 0·50	0·50- 0·54	0·55- 0·59	0·60- 0·64	0·65- 0·69	0·70- 0·74	0·75- 0·79	0·80- 0·84	0·85- 0·89	0·90- 0·94	0·95- 0·99	1·00 och däröver
Vid tidlönsarbete												
1933	1·1	7·1	1·9	20·3	11·4	21·7	16·0	9·2	4·3	3·5	0·5	3·0
1934	0·8	6·3	2·2	20·7	10·5	20·9	19·5	6·9	4·7	3·6	0·3	3·6
Vid ackordsarbete												
1933	0·4	0·7	0·7	5·0	6·4	7·9	15·8	19·0	10·0	11·8	4·7	17·6
1934	—	1·1	1·4	5·8	3·6	8·0	12·7	22·1	9·0	11·9	5·1	19·3
Oavsett löneform												
1933	1·1	4·7	2·2	9·2	11·9	22·2	17·5	10·8	6·7	5·6	2·5	5·6
1934	0·9	4·0	2·8	9·4	11·0	21·2	20·4	11·3	6·5	4·8	3·1	4·6

De högsta och de lägsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1933 resp. 0·40 och 1·58 kr. samt år 1934 0·41 och 1·68 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 0·68 och 0·81 kr. under såväl år 1933 som år 1934.

De betydande skillaktigheterna i vägarbetarnas löner sammanhånga med, att vägarbetet ofta har en väsentligt olika karaktär inom olika distrikt. På många håll utgör det, såsom förut antytts, fortfarande liksom under naturavghållningens dagar en bisyssla för jordbruksbe-

folkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar däremot vägunderhållet numera ombesörjas av mera yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och i ökad grad fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1934 uppgåvos kollektivavtal gälla inom 114 distrikt eller 31 % av samtliga mot inom resp. 29, 26 och 23 % under åren 1933, 1932 och 1931. Att den olikformiga utbredningen av de kollektiva avtalsformerna medverkat till de här påvisade lönevariationerna framgår av tablån å sid. 30, enligt vilken den genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) under åren 1933 och 1934 utgjorde resp. 0⁸⁴ och 0⁸² kr. inom de distrikt, där lönerna voro reglerade genom kollektivavtal, eller c:a 14 % mer än inom övriga distrikt (0⁷³ kr. båda åren).

För år 1934 ha även införskaffats uppgifter angående betalningen för körslor i samband med vägarbete. Att döma av de inkomna uppgifterna föreligga även i fråga om körarlönerna betydande lokala olikheter med avseende på såväl lörens höjd som löneformen. Endast tidlönsarbete uppgives förekomma inom 123 distrikt, både tidlöns- och ackordsarbete inom 173 distrikt samt endast ackordsarbete inom 10 distrikt. De uppgivna timförtjänsterna variera i fråga om tidlönsarbete mellan 0⁷⁰ och 1⁷⁵ kr. samt i fråga om ackordsarbete mellan 0⁸⁰ och 2²⁰ kr. I genomsnitt för hela riket skulle timförtjänsten vid tidlönsarbete ha uppgått till 1⁰⁷ kr. och vid ackordsarbete till 1²² kr. Då några uppgifter angående ackordsarbetets omfattning ej föreligga, kan den genomsnittliga timförtjänsten oavsett löneform ej beräknas. Timförtjänsten för häst och karl är i allmänhet högst i norra Sverige (i genomsnitt 1¹⁸ kr. vid tidlönsarbete och 1³⁰ kr. vid ackordsarbete). I östra Sverige motsvara genomsnittsförtjänsterna (1⁰⁷ resp. 1²¹ kr.) ungefärligen riksmedel-talen, medan förhållandevis låga körförtjänster redovisas från flertalet distrikt inom södra Sverige (i genomsnitt 1⁰¹ resp. 1¹⁴ kr.), västra Sverige (1⁰¹ resp. 1¹³ kr.) samt Småland och öarna (0⁹³ resp. 1⁰³ kr.).

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande redogörelse innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. och innehåller en översikt av löneläget och löneutvecklingen till och med år 1933 inom dessa verksamhetsområden.¹ I samband härmed ha verkställts undersökningar rörande löneläget inom olika län och dyrtortsgrupper samt för vissa större städer ävensom beträffande skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri. Dessutom meddelas i det följande summariska beräkningar rörande arbetstidens längd per år, varvid särskilt uppmärksammas förhållandena inom de s. k. säsongyrkena. I redogörelsen ha därjämte inarbetats vissa uppgifter dels angående tidlöner inom hantverk, restaurangrörelse och husligt arbete och dels angående löneförhållandena inom sjömansyrket samt för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare. I likhet med föregående år har den årliga statistiken över arbetspersonalens genomsnittslöner per timme, dag och år kompletterats genom beräkning av arbetsförtjänsten per vecka, bl. a. för att underlätta jämförelser med vissa utländska lönestatistiska undersökningar, i vilka veckolönen plägar vara den jämte timlönen mest använda enheten. Där emot har det denna gång ej ansetts erforderligt att fortsätta de beräkningar, som i föregående årsredogörelse gjordes för att klarlägga det inbördes förhållandet mellan faktiska löneinkomster och avtalsenliga löner.²

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsetts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om lönesatser för hantverkare, sjöfolk och hembiträden m. fl. härröra från de offentliga arbetsför-

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1932, sid. 35 o. f. samt Soc. Medd. årg. 1934, sid. 406 o. f.

² Jfr årg. 1932, sid. 84 o. f.

medlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. De genomsnittliga veckolönerna ha erhållits genom utnyttjande av löneformulärets uppgifter rörande arbetstidens längd och förläggning, kompletterade med tillhjälp av den undersökning rörande arbetstidens förkortning inom industrien m. m., som verkställdes inom socialstyrelsen i november 1933.¹

Det frågeformulär, som använts vid införskaffande av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, har i förminskad skala avtryckts å sid 101—102 (bil. 2) och överensstämmer nära med det, som användes vid föregående års undersökning. För förvaltningspersonalen upptog formuläret tre särskilda grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, med fördelning på män och kvinnor. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1933 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minderåriga, ävensom angående antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt totalsumman till arbetarna utbetalad avlöning under motsvarande tidsperiod, specificerad på ordinarie tid och övertid samt efter tidlön och ackordslön. Vid beräkningen av sammanlagda löneinkomsten skulle medtagas värdet av naturaförmåner samt kontant utbetalade, i den egentliga arbetslönen ej ingående förmåner. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal veckor (arbetsdagar) företaget varit i gång under året och i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstidssynpunkt av eventuellt förekommande driftinskränkningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor, avsedda att möjliggöra företagens fördelning på dyrortsgrupper samt deras inordnande under någon av grupperna export- eller hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen i början av februari månad 1934 till sammanlagt 9 555 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återände de utsända frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 8 136 arbetsgivare eller 85,1 % av de tillskrivna, däribland så gott som samtliga större företag.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 336 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 7 800 företag, av vilka 4 649 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 941 en-

¹ Jfr Soc. Medd., årg. 1934, sid. 129 o. f.

bart förvaltningspersonal och 2 210 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 423 920 personer, av vilka 93 200 hänförs till förvaltningspersonal och 330 720 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representera 79^s % den egentliga industrien och återstoden eller 20² % grupperna samfärdsel (enskild), spårvägsdrift, byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager.

Primärmaterialets beskaffenhet. Såsom källa för kunskap om löneförhållandena inom industri och hantverk m. m. måste det erhållna primärmaterialet anses lida av vissa bristfälligheter, härflytande ur flera felkällor. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen har visserligen en del kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Men speciellt för vissa näringsgrenar kvarstår likväl en del ofullständigheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar kvantitativa ofullständigheter i fråga om redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa deras omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1920 års folk- och yrkesräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om förvaltningspersonalen uppgick denna — såsom ovan nämnts — vid de 5 590 företag, som vid besvarande av undersökningens frågeformulär redovisat dylik personal, till 93 200 personer, varav 65 212 voro män och 27 988 kvinnor. Satt i relation till hela antalet förvaltningspersonal i enskild tjänst, som på basis av 1920 års folkräkning kan beräknas uppgå till omkring 180 000 personer,¹ skulle det insamlade materialet ungefär motsvara något över hälften (52 %, därav 59 % av männen och 41 % av kvinnorna) av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning. Inom de olika i löneundersökningen medtagna grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal torde uppgifter lämnats för nära $\frac{2}{3}$ och inom kontorspersonalen för närmare $\frac{3}{5}$. Rörande butikspersonal synas uppgifter endast föreligga för något över $\frac{1}{3}$ av de anställda.

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att industristatistiken avser fabriksindustri, däremot icke småindustri och hantverk (inkl. byggnadsverksamhet). Om man söker bortse från dessa sistnämnda grupper

¹ Siffran är beräknad under det visserligen kanske ej alldeles riktiga antagandet, att personalsiffrorna i den årliga industristatistiken äro indicierande för utvecklingen av hela förvaltningspersonalen efter år 1920.

även i lönestatistiken, ger en approximativ kalkyl vid handen, att de i förevarande undersökning redovisade industriarbetarna motsvara inemot $\frac{2}{3}$ (67 %) av den större industriens personal. Väsentligt ogynnsammare ter sig däremot representativiteten beträffande småindustri och hantverk, av vilka grupper lönestatistiken kan beräknas redovisa högst $\frac{1}{6}$, oaktat de särskilda åtgärder för införskaffande av ökat material, som föregående år vidtogos speciellt beträffande gruppen byggnadsverksamhet.

Den ovan för fabriksindustrien konstaterade genomsnittssiffran är emellertid underkastad betydande variationer inom de olika industrigrupperna. Starkast representerade äro grupperna kemisk-teknisk industri (87 %), kraft-, belysnings- och vattenverk (82 %) samt textil- och beklädnadsindustri (74 %), svagast träindustri (52 %) samt jord- och stenindustri (57 %). Går man än längre i detalj och undersöker de särskilda industrigrenarna, befinnas dessa vara företrädda i lönestatistiken i än mera växlande utsträckning. Medan statistiken exempelvis omfattar praktiskt taget samtliga arbetare inom porslins-, kakel- och lergodsfabriker, pappersmassefabriker, tobaksfabriker och konstgödningsfabriker, äro näringsgrenar sådana som stenbrott och stenhuggerier, »annan» livsmedelsindustri samt »annan» trävaruindustri endast företrädda de bägge första med resp. 39 och 38 och den sistnämnda med 27 % av totalantalet arbetare enligt industristatistiken.

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att förskjutningar i de uppgiftslämnande företagsgruppernas sammansättning från det ena året till det andra kunna tänkas påverka undersökningens resultat, men i förhållande till det stora antal företag, som år efter år lämnat uppgifter till lönestatistiken, äro dylika förändringar av relativt obetydlig omfattning, vartill kommer, att nytillkomna företag i viss utsträckning träda i avgångnas ställe. Att de under ett visst år inträffade förändringarna i företagens sammansättning endast undantagsvis kunna utöva något väsentligare inflytande på den genomsnittliga lönenivån tyda resultaten av vissa kontrollberäkningar avseende arbetarpersonalen, vilka företagits vid tvenne särskilda tillfällen, nämligen för åren 1913—1917 samt 1920—1927, varvid medtagits å ena sidan samtliga redovisade företag, å andra sidan endast de »genomgående» företag, som lämnat uppgifter för samtliga i respektive perioder ingående år.¹

Även om således lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger givetvis alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i primärmaterialets sammansättning. För utrönande av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrortsgrupper och företag med olika av-

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 168.

sättningsområden, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställt.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående kvalitativa bristerna hos primärmaterialet sammanhännga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning. Mot de på grundval av formulärets uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Detsamma gäller i stort sett och för flertalet näringsgrenar även de för år 1932 för första gången utförda beräkningarna angående veckolönerna. Annorlunda är förhållandet med den genomsnittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden. Detta medeltal beräknas därvid i regel på så sätt, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (d. v. s. i regel varje vecka) under året (resp. den del av året företaget varit i gång), summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar.

Härigenom erhålles uppgift om företagets genomsnittliga arbetsstyrka under året (resp. säsongen). Detta medeltal lämnar emellertid ingen upplysning om, hur länge de enskilda arbetarna i genomsnitt varit anställda vid företaget under året, ej heller om hur många individer, som under årets lopp varit sysselsatta inom företaget i fråga. Alldenstund totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer i regel överstiger det beräknade medeltalet, tenderar dessa arbetares faktiska medellön att understiga den i lönestatistiken beräknade årslönen. Denna felkälla blir av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka, men i fråga om utpräglade säsongföretag ger den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnadsarbete, målning, flottning, stenbrott och stenhuggerier samt torvindustri. Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 53 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska genomsnittsinkomsterna per år i dessa yrken erhållas.

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men

icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes- och grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande innehåll även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjlig.¹

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör viss försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter.

B. Arbetstid och arbetslön.

a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1933.

1. Förvaltningspersonal.

Löneutvecklingen inom olika personalgrupper. En första översikt av resultatet av 1933 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på förvaltningspersonalen i tab. 7 avd. a, som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönningens storlek för vart och ett av åren 1913—1933. Härvid har förvaltningspersonalen uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. d.), kontorspersonal o. d. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). Därjämte har — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid år 1926 valts till basår (avd. c). För åren 1931—1933 har man sökt ytterligare belysa löneläget genom att meddela tvenne serier

¹ Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

av löneomedeltal, av vilka den ena är beräknad med och den andra utan hänsynstagande till vissa år 1931 nytillkomna personalgrupper.

Tabellen visar, att förvaltningspersonalens löner undergått en oavbruten ökning till och med år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 142 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, och de uppgingo under redogörelseåret 1933 till ej fullt dubbla beloppet av 1913 års siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonalen, stigit mest eller med 84 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 72 och 74 %, om hänsyn ej tages till de från och med år 1931 nytillkomna personalgrupperna, vilkas löner verka sänkande på kontorspersonalens medellöner. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (97 %) än för männen (82 %).

Den allmänna löneutvecklingen. Beträffande de i tab. 7 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån påverkas av växlingar i materialets sammansättning, särskilt personalens fördelning på yrkesgrupper, på män och kvinnor samt på olika dyrorts- och åldersgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera inverkan av dylika faktorer och genom s. k. standardberäkningar undersöka, huru löneförhållandena gestaltat sig för en ur här anförda synpunkter möjligast homogen grupp, för vilken inga andra förändringar inträtt än de, som återspeglas i årslönernas växlingar. Dylika standardberäkningar kunna i fråga om de två första faktorerna (d. v. s. yrke och kön) i viss utsträckning verkställas för hela den undersökta perioden, medan korrekationer med hänsyn till den tredje faktorn endast äro möjliga för åren 1920—1933, alldenstund någon fördelning på dyrortsgrupper ej ägt rum för tidigare år. En viktig omständighet slutligen, till vilken f. n. ingen hänsyn kan tagas, är den under redovisningsperioden sannolikt förändrade ålderssammansättningen. Särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar, kunna därför årsmedeltalens förändringar återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönedesättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För att i den utsträckning materialet det medger genomföra en standardberäkning med avseende å yrke och kön, förutsättes, att relativa antalet män och kvinnor, fördelade på de tre i tab. 7 redovisade personalgrupperna, varit detsamma år 1913 som år 1933, samt att lönestegringen inom varje särskild kategori varit den, som utvisas i nyssnämnda tabell. En sådan beräkning ger till resultat, att den allmänna lönesteg-

Tab. 7. Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913—1933.¹

År	M ä n				K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 346	1 204	1 257	881	1 135	3 025	2 064	1 163	2 049
1914	.	.	.	2 400	.	.	.	*1 160	3 089	2 100	1 198	2 101
1915	.	.	.	2 500	.	.	.	*1 210	3 184	2 196	1 265	2 194
1916	.	.	.	2 730	.	.	.	*1 320	3 496	2 379	1 398	2 385
1917	4 253	3 116	1 919	3 197	1 498	1 669	1 196	1 535	4 028	2 758	1 668	2 815
1918	5 195	3 950	2 421	4 115	1 865	2 192	1 548	2 039	5 070	3 479	2 129	3 638
1919	5 857	4 760	2 782	4 901	2 347	2 612	1 867	2 439	5 780	4 212	2 400	4 315
1920	6 511	5 406	3 565	5 573	2 802	3 160	2 440	2 957	6 443	4 808	2 977	4 916
1921	6 716	5 417	3 495	5 625	2 981	3 300	2 455	3 085	6 584	4 807	2 937	4 950
1922	6 105	4 802	3 134	5 030	2 847	3 032	2 274	2 845	6 002	4 300	2 678	4 460
1923	5 653	4 552	3 028	4 699	2 849	2 820	2 167	2 627	5 565	4 027	2 551	4 102
1924	5 616	4 476	3 057	4 681	2 780	2 773	2 090	2 574	5 527	3 956	2 498	4 076
1925	5 618	4 491	3 060	4 683	2 783	2 726	2 101	2 537	5 528	3 941	2 507	4 053
1926	5 595	4 249	3 082	4 526	2 852	2 700	2 070	2 509	5 506	3 769	2 483	3 928
1927	5 570	4 242	3 101	4 520	2 568	2 661	2 093	2 487	5 457	3 749	2 509	3 918
1928	5 643	4 224	3 059	4 540	2 665	2 601	2 046	2 433	5 533	3 710	2 453	3 908
1929	5 619	4 206	2 914	4 512	2 624	2 589	2 014	2 412	5 509	3 689	2 381	3 880
1930	5 590	4 135	3 065	4 464	2 551	2 535	2 083	2 389	5 473	3 617	2 477	3 824
1931	5 613 (5 613)	3 939 (4 244)	2 646 (2 646)	4 220 (4 442)	2 654 (2 654)	2 551 (2 551)	1 976 (1 976)	2 350 (2 350)	5 495 (5 495)	3 542 (3 658)	2 271 (2 271)	3 678 (3 762)
1932	5 416 (5 416)	3 866 (4 196)	2 575 (2 575)	4 114 (4 341)	2 580 (2 580)	2 533 (2 533)	1 923 (1 923)	2 304 (2 304)	5 297 (5 297)	3 486 (3 617)	2 205 (2 205)	3 582 (3 668)
1933	5 307 (5 307)	3 866 (4 185)	2 500 (2 500)	4 065 (4 266)	2 515 (2 515)	2 495 (2 495)	1 842 (1 842)	2 235 (2 235)	5 196 (5 196)	3 463 (3 584)	2 135 (2 135)	3 516 (3 587)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	102	.	.	.	102	102	102	103	103
1915	.	.	.	107	.	.	.	107	105	106	109	107
1916	.	.	.	116	.	.	.	116	116	115	120	116
1917	136	135	146	136	124	133	136	135	133	134	143	137
1918	166	171	184	175	155	174	176	180	168	169	183	178
1919	187	206	212	209	195	208	212	215	191	204	206	211
1920	209	234	271	238	233	251	277	261	213	233	256	240
1921	215	235	266	240	248	263	279	272	218	233	253	242
1922	195	208	239	214	236	241	258	251	198	208	230	218
1923	181	197	230	200	237	224	246	231	184	195	219	200
1924	179	194	233	200	231	221	237	227	183	192	215	199
1925	179	194	233	200	231	217	238	224	183	191	216	198
1926	179	184	235	193	237	215	235	221	182	183	213	192
1927	178	184	236	193	213	212	238	219	180	182	216	191
1928	180	183	233	194	221	207	232	214	183	180	211	191
1929	179	182	222	192	218	206	229	213	182	179	205	189
1930	179	179	233	190	212	202	236	210	181	175	213	187
1931	179 (179)	171 (184)	201 (201)	180 (189)	220 (220)	203 (203)	224 (224)	207 (207)	182 (182)	172 (177)	195 (195)	180 (184)
1932	173 (173)	167 (182)	196 (196)	175 (185)	214 (214)	202 (202)	218 (218)	203 (203)	175 (175)	169 (175)	190 (190)	175 (179)
1933	169 (169)	167 (181)	190 (190)	173 (182)	209 (209)	198 (198)	209 (209)	197 (197)	172 (172)	168 (174)	184 (184)	172 (175)

¹ Siffrorna för åren 1931, 1932 och 1933 inom parentes avse lönemedittal med frånräknande av vissa år 1931 nytillkomna grupper (linjepersonal vid de enskilda järnvägarna m. fl.).² Approximativt beräknade siffror.

Tab. 7 (forts.). Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913-1933.

År	M ä n				K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a			
	L ö n e i n k o m s t p e r å r f ö r											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal o. d.	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal o. d.	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	100	100	101	100	90	99	101	99	99	99	101	100
1928	101	99	99	100	93	96	99	97	100	98	99	99
1929	100	99	95	100	92	96	97	96	100	98	96	99
1930	100	97	99	99	89	94	101	95	99	96	100	97
1931	100	93	86	93	93	94	95	94	100	94	91	94
	(100)	(100)	(86)	(98)	(93)	(94)	(95)	(94)	(100)	(97)	(91)	(96)
1932	97	91	84	91	90	94	93	92	96	92	89	91
	(97)	(99)	(84)	(96)	(90)	(94)	(93)	(92)	(96)	(96)	(89)	(93)
1933	95	91	81	90	88	92	89	89	94	92	86	90
	(95)	(98)	(81)	(94)	(88)	(92)	(89)	(89)	(94)	(95)	(86)	(91)
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	100	.	.	.	100	100	100	101	101
1915	.	.	.	93	.	.	.	93	91	92	95	93
1916	.	.	.	89	.	.	.	89	89	88	92	89
1917	84	83	90	84	77	82	84	83	82	83	88	85
1918	74	76	82	78	69	77	78	80	75	75	81	79
1919	72	79	81	80	75	80	81	82	73	78	79	81
1920	78	87	101	88	87	93	103	97	79	87	95	89
1921	89	98	110	100	103	109	116	113	90	97	105	100
1922	100	107	123	110	121	124	132	129	102	107	118	112
1923	102	111	130	113	134	127	139	131	104	110	124	113
1924	103	111	134	115	133	127	136	130	105	110	124	114
1925	102	110	132	114	131	123	135	127	104	109	123	113
1926	104	107	137	112	138	125	137	128	106	106	124	112
1927	104	103	138	113	125	124	139	128	105	106	126	112
1928	105	107	136	113	129	121	136	125	107	105	123	112
1929	106	108	131	114	129	122	136	126	108	106	121	112
1930	109	109	142	116	129	123	144	128	110	107	130	114
1931	113	108	126	113	138	128	141	130	114	108	123	113
	(113)	(116)	(126)	(119)	(138)	(128)	(141)	(130)	(114)	(111)	(123)	(116)
1932	111	107	126	112	137	129	140	130	112	108	122	112
	(111)	(117)	(126)	(119)	(137)	(129)	(140)	(130)	(112)	(112)	(122)	(115)
1933	110	109	124	113	137	129	137	129	112	110	120	112
	(110)	(118)	(124)	(119)	(137)	(129)	(137)	(129)	(112)	(114)	(120)	(114)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	101	102	101	91	100	102	100	100	100	102	101
1928	102	100	100	101	94	97	100	98	101	99	100	100
1929	102	101	97	102	94	98	99	98	102	100	98	101
1930	105	102	104	104	94	99	106	100	104	101	105	102
1931	109	101	93	101	101	102	103	102	109	102	99	102
	(109)	(109)	(93)	(107)	(101)	(102)	(103)	(102)	(109)	(105)	(99)	(104)
1932	107	100	92	100	99	103	102	101	105	101	98	100
	(107)	(109)	(92)	(105)	(99)	(103)	(102)	(101)	(105)	(105)	(98)	(102)
1933	107	102	91	101	99	103	100	100	106	103	97	101
	(107)	(110)	(91)	(106)	(99)	(103)	(100)	(100)	(106)	(107)	(97)	(102)

ringen under perioden 1913—1933 uppgår till 81 % (om hänsyn ej toges till år 1931 nytillkomna personalgrupper). Det indextal, som anger den allmänna lönenivåns genomsnittliga höjd år 1933, om löneinkomsten år 1913 sättes = 100, blir således 181 eller sex enheter högre än motsvarande okorrigerade medeltal i tab. 7.

Ovan utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. En beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna är reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, möjliggöres genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med år 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914). Dock endast i viss mån, enär sistnämnda indextal närmast avser tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av 2 000 kr. år 1914 och ej beaktar de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkes- och inkomstgrupper. Medelindex för år 1933 har erhållits genom att taga genomsnittet av de publicerade indextalen för 1 januari, 1 april, 1 juli, 1 oktober och 31 december 1933 (1 januari 1934).

I efterföljande tablå och diagram meddelas indextal för varje år från och med 1913 till och med 1933 dels för levnadskostnaderna, dels för penninglönen (efter standardberäkning med avseende på yrke och kön) jämte motsvarande reallön (d. v. s. årsinkomsten per anställd reducerad till 1913 års prisnivå):

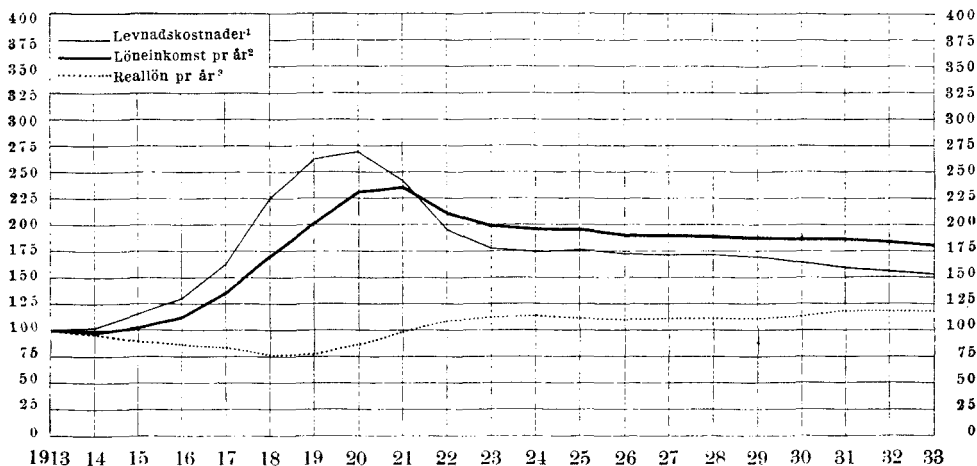
Indextal (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Löneinkomst per år ¹	98	102	112	135	170	201	231	235	211	199	196	196	190	190	189	188	186	181 (187)	177 (184)	175 (181)
Levnadskostnader ...	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159	156	153
Reallön per år..	96	89	86	83	76	77	86	98	108	112	113	111	110	111	111	111	113	114 (118)	113 (118)	114 (118)

Därest nu meddelade löne- och levnadskostnadsberäkningar kunna tillmätas vitsord, skulle av ovanstående indextal och diagrammet å efterföljande sida framgå, att lönestegringen för förvaltningspersonalen under periodens nio första år eller till och med år 1921 mer än uppvägdes av ökningen i levnadskostnader, vilket innebär, att reallönen under dessa år var lägre än utgångsåret. Under den följande prissänkingsperioden blev förhållandet det motsatta, i det att såväl penninglöner som levnadskost-

¹ Se sid. 40, not 1.

Diagram II. Löneutvecklingen för förvaltningspersonal i enskild tjänst under åren 1913—1933.

Indextal Evolution en Suède, de 1913 à 1933, des salaires des employés dans les entreprises privées. Indextal

nader sjönko, de senare dock hastigare än de förra, varigenom reallönen ökades. Under loppet av ett enda år, nämligen 1922, steg sålunda reallönen med 10 enheter (10·2 %) och under det följande året med ytterligare 4 enheter (3·7 %). Vid det då uppnådda läget har reallönen i stort sett kvarstannat under de därpå följande åren, dock med en viss tendens till höjning, särskilt omkring år 1931. För åren 1932 och 1933 har reallönen beräknats ligga omkring 18 % över 1913 års nivå eller fyra enheter högre än motsvarande ovägda stegringsciffrer i tab. 7 (avd. d). Huru reallönens utveckling sett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tab. 7 (avd. d och e).

För att även erhålla ett begrepp om, i vad mån förvaltningspersonalens genomsnittslöner påverkas av, att proportionen mellan antalet anställda inom olika yrkesgrupper något förskjutits från det ena året till det andra, ha i efterföljande tablå uträknats nya indextal såväl för penninglönerna som för reallönerna under förutsättning av oförändrad sammansättning icke blott i avseende å yrke och kön utan även med hänsyn till yrkesgrupp. Då, såsom ovan nämnts, erforderligt material härför endast förefinnes sedan år 1920, har detta år valts till utgångspunkt för den nya indexserien och satts = 100 (a-tal). Till jämförelse ha motsvarande indextal i tablå å motstående sida omräknats med samma år till basår (b-tal).

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

44 LÖNEUTVECKLINGEN FÖR INDUSTRIARBETARE M. FL.: ALLMÄN ÖVERSIKT

Indextal ¹ för	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
löneinkomst	a	100	100	89	84	83	83	81	80	79	78	75 (78)	73 (77)	72 (76)
per år	b	100	101	91	86	85	85	82	82	81	81	78 (81)	76 (79)	75 (78)
reallön	a	100	111	124	127	128	128	127	125	125	128	127(132)	126(133)	126(133)
år	b	100	112	126	130	131	131	128	128	129	133	132(137)	131(136)	132(137)

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra genomgående äro lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den tidigare konstaterade stegringen i lönenivån är en återspeglning av det förhållandet, att de högsta dyrortsgrupperna numera innesluta en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. I regel ligga visserligen a-talen endast 2 à 3 enheter under b-talen, men för enstaka år blir skillnaden av något större betydelse. För redogörelseåret 1933 utgjorde differensen — om man begränsar sig till reallönen — 4 enheter, varigenom den korrigerade stegringssiffran för reallönen under perioden 1920—1933 sjunker från 37 till 33 % (om hänsyn ej tages till de nytillkomna personalgrupperna).

2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Löneutvecklingen för män, kvinnor och minderåriga. I efterföljande tab. 8 meddelas genomsnittssiffror för de i undersökningen ingående industriarbetarnas m. fl. löneinkomster per arbetstimme, dag och år, dels för redogörelseåret 1933 och dels för vart och ett av åren 1913—1932, varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. Då emellertid möjligheten att kunna direkt jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingen, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1933.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisut-

¹ Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1933 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper, b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper. Se även sid. 40, not 1.

vecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och prisläget på de varor, vilka ingå i en arbetarfamiljs konsumtion. En mätare på denna prisutveckling föreligger i socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och genom en omräkning av penninglönerna med denna erhålles den s. k. reallönen, vilken sålunda visar förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I andra hand har — för att en föreställning också skall erhållas om förändringarna i lönernas betydelse som arbetskostnader — en jämförelse skett med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktpriserna i allmänhet.

Av tab. 8 framgår, att stegringen i den genomsnittliga *timförtjänsten* för samtliga redovisade arbetare från 1913 till 1933 beräknats till 175 %. Liksom för förvaltningspersonalen kan även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och kvinnor. Från 1913 till 1933 ha sålunda timlönerna för kvinnliga arbetare stigit med i genomsnitt 204 %, medan männens inkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 171 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare i allmän tjänst, inom samfärdsel, byggnadsverksamhet etc., framträder denna tendens än starkare, i det att stegringssiffran för *timförtjänsten* för vuxna män blir ej oväsentligt lägre eller 158 %, medan motsvarande siffra för vuxna kvinnor blir oförändrad (204 %).

Sedan år 1920, då den nominella *timförtjänsten* låg som högst, har den minskats med i genomsnitt 26 %. Den ojämförligt största delen av denna sänkning i lönenivån ägde rum år 1922, medan tillbakagången påföljande år inskränkte sig till några få procent. Under år 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan t. o. m. förbytts i en mindre stegring, som fortsatt ända fram till år 1930. Under det därpå följande året höll sig den genomsnittliga *timförtjänsten* oförändrad för att under åren 1932 och 1933 undergå en mindre sänkning (resp. 1.7 och 3.5 %).

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 8 även utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen, men fluktuationerna ha i regel varit avsevärt mindre. Medan exempelvis den genomsnittliga *timförtjänsten*, såsom ovan nämnts, från 1913 till 1933 beräknats ha stigit med 175 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 129 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är i huvudsak att söka i en minskad genomsnittlig arbetstid per dag. Vid jämförelse med år 1913 inverkar väsentligen, att med år 1920 infördes 8-timmarsdag med bibehållande av i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, varigenom denna kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. För de senare åren under redogörelseperioden tillkomma av den ekonomiska krisen föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Tab. 8. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1933.

År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
Löneinkomst per												
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0.45	4.32	1 241	0.24	2.34	651	0.18	1.76	485	(0.40)	3.82	1 091
1914	0.47	.	.	0.25	.	.	0.19	.	.	(0.42)	3.88	1 090
1915	0.49	.	.	0.26	.	.	0.21	.	.	(0.43)	4.12	1 171
1916	0.53	5.14	1 479	0.28	2.73	755	0.23	2.18	600	(0.47)	4.58	1 308
1917	0.66	6.28	1 773	0.35	3.27	854	0.29	2.71	727	(0.58)	5.65	1 569
1918	0.96	8.94	2 502	0.50	4.66	1 113	0.41	3.77	971	(0.85)	8.16	2 236
1919	1.28	11.48	3 186	0.68	6.11	1 634	0.50	4.48	1 186	(1.13)	10.30	2 838
1920	1.65	13.23	3 607	0.98	7.86	2 136	0.69	5.55	1 456	1.49	11.91	3 237
1921	1.63	13.12	3 363	0.96	7.70	1 820	0.66	5.30	1 193	1.49	11.97	2 999
1922	1.18	9.52	2 570	0.73	5.90	1 498	0.48	3.82	912	1.07	8.65	2 293
1923	1.12	9.11	2 482	0.69	5.53	1 490	0.46	3.66	933	1.01	8.19	2 215
1924	1.14	9.12	2 592	0.70	5.60	1 519	0.47	3.76	983	1.03	(8.09)	2 309
1925	1.18	9.36	2 651	0.71	5.68	1 539	0.48	3.82	1 047	1.06	(8.31)	2 365
1926	1.19	9.57	2 707	0.72	5.61	1 567	0.49	3.76	1 049	1.07	8.58	2 413
1927	1.20	9.57	2 753	0.72	5.64	1 601	0.49	3.79	1 073	1.08	8.56	2 455
1928	1.22	9.67	2 697	0.73	5.71	1 614	0.49	3.73	1 035	1.09	8.63	2 416
1929	1.25	9.99	2 846	0.74	5.80	1 637	0.51	3.92	1 099	1.12	8.90	2 528
1930	1.29	10.40	2 865	0.75	5.95	1 671	0.51	3.95	1 096	1.16	9.28	2 553
1931	1.29	10.26	2 767	0.75	5.88	1 582	0.49	3.57	1 016	1.16	9.20	2 453
1932	1.27	10.12	2 597	0.74	5.86	1 583	0.47	3.71	967	1.14	9.06	2 323
1933	1.22	9.76	2 612	0.73	5.75	1 555	0.47	3.67	970	1.10	8.74	2 330
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104	.	.	104	.	.	106	.	.	105	102	100
1915	109	.	.	108	.	.	117	.	.	108	108	107
1916	118	119	119	117	117	116	128	124	124	118	120	120
1917	147	145	143	146	140	131	161	154	150	145	148	144
1918	213	207	202	208	197	171	228	214	200	213	214	205
1919	284	266	257	283	261	251	278	255	245	283	270	260
1920	367	306	291	408	336	328	383	315	300	373	312	297
1921	362	304	271	400	329	280	367	301	246	373	313	275
1922	262	220	207	304	252	230	267	217	188	268	226	210
1923	249	211	200	288	236	229	256	208	192	253	214	203
1924	253	211	209	292	239	233	261	214	203	258	212	212
1925	262	217	214	296	243	236	267	223	216	265	218	217
1926	264	222	218	300	240	241	272	214	216	268	225	221
1927	267	222	222	300	241	246	272	215	221	270	224	225
1928	271	224	217	304	244	248	272	212	213	273	226	221
1929	278	231	229	308	248	251	283	223	227	280	233	232
1930	287	241	231	313	254	257	283	224	226	290	243	234
1931	287	238	223	313	251	243	272	220	209	290	241	225
1932	282	234	209	308	250	243	261	211	199	285	237	213
1933	271	226	210	304	246	239	261	209	200	275	229	214
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	100	102	100	101	102	100	101	102	101	100	102
1928	103	101	100	101	102	103	100	99	99	102	101	100
1929	105	104	105	103	103	104	104	104	105	105	104	105
1930	108	109	106	104	106	107	104	105	104	108	108	106
1931	108	107	102	104	105	101	100	103	97	108	107	102
1932	107	106	96	103	104	101	96	99	92	107	106	96
1933	103	102	96	101	102	99	96	98	92	103	102	97

Tab. 8 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1933.

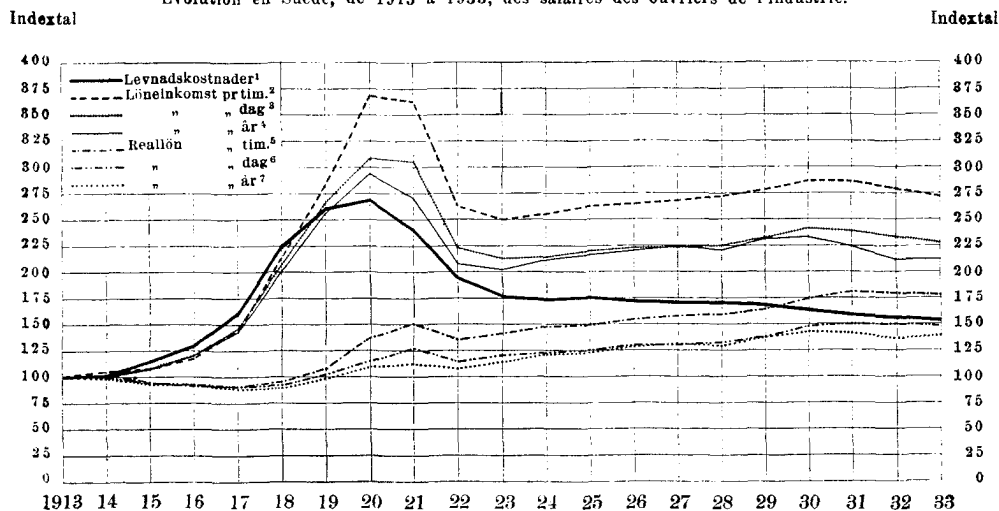
År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
d) Index tal för <i>reallönen</i> , om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	102	.	.	102	.	.	104	.	.	103	100	98
1915	95	.	.	94	.	.	102	.	.	94	94	93
1916	91	92	92	90	90	89	98	95	95	91	92	92
1917	91	90	88	90	86	81	99	95	93	90	91	89
1918	95	92	90	92	88	76	101	95	89	95	95	91
1919	109	102	98	108	100	96	107	98	94	108	103	100
1920	136	114	108	152	125	122	142	117	112	139	116	110
1921	150	126	112	166	137	116	152	125	102	135	130	114
1922	134	113	106	156	129	118	137	111	96	137	116	108
1923	141	119	113	163	133	129	145	118	108	143	121	115
1924	145	121	120	168	137	134	150	123	117	148	122	122
1925	149	123	122	168	138	134	152	127	123	151	124	123
1926	153	129	127	174	140	140	158	124	126	156	131	128
1927	156	130	130	175	141	144	159	126	129	158	131	132
1928	158	131	127	178	143	145	159	124	125	160	132	129
1929	164	137	136	182	147	149	167	132	134	166	138	137
1930	175	147	141	191	155	157	173	137	138	177	148	143
1931	181	150	140	197	158	153	171	138	131	182	152	142
1932	181	156	134	197	160	156	167	135	128	183	152	137
1933	177	148	137	199	161	156	171	137	131	180	150	140
e) Index tal för <i>reallönen</i> , om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	102	101	103	101	102	103	101	102	103	102	101	103
1928	104	102	101	102	103	104	101	100	100	103	102	101
1929	107	106	107	105	105	106	106	106	107	107	106	107
1930	114	115	112	109	112	113	109	111	109	114	114	112
1931	117	116	111	113	114	110	109	112	105	117	116	111
1932	118	116	105	113	114	111	105	109	101	118	116	105
1933	116	115	108	113	115	111	108	110	103	116	115	109

Ännu större betydelse i lönehänseende har arbetsinskränkningen fått i fråga om den genomsnittliga *årsförtjänsten*, för vilken tabellen redovisar en stegring mellan åren 1913 och 1933 med 114 %, medan enligt nyss anförda siffror löneinkomsten per dag under samma tid ökats åtskilligt mer eller med 129 %. Under redogörelseåret har emellertid en viss utjämning ägt rum mellan de procentuella stegringstalen. Sänkningen i den genomsnittliga dagsförtjänsten (med 34 %) har nämligen uppvägs genom en något ökad sysselsättning, varigenom årsförtjänsten förblivit oförändrad.

Den allmänna löneutvecklingen. För vinnande av en mera korrekt jämförelse böra emellertid — på motsvarande sätt som förut skett i fråga om förvaltningspersonalen — de i tab. 8 meddelade talen korrigeras genom standardberäkningar, närmast beträffande proportionen av män, kvinnor och minderåriga bland de arbetande (jfr sid. 39). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika

Diagram III. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. under åren 1913—1933.

Evolution en Suède, de 1913 à 1933, des salaires des ouvriers de l'industrie.

dyrortsgrupper ha några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika dyrortsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

I diagram III och tablån å nästa sida återges de indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen under åren fr. o. m. 1913 t. o. m. 1933 dels av penninglönen och dels av reallönen, i båda fallen beräknad såväl per timme som per dag och år, varjämte för fullständighetens skull motsvarande levnadskostnadsindex ånyo anföres.

Det framgår härav, att ända till och med år 1918 stegringen för såväl tim- som daglönen var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913, men att från och med år 1919 förhållandet blivit det motsatta. Även årslönen har varit underkastad en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan lön och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920.

Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), fortsatte de att stiga t. o. m. år 1930 med undantag endast för år 1922, då prisfallet återförde reallönerna till ungefär 1920 års nivå. I fråga om reallönen per timme och per dag har

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

stegringen fortsatt även under år 1931, medan arbetstidsförkortningarna varit tillräckligt stora att trots samtidigt vikande levnadskostnader åstadkomma en om också obetydlig tillbakagång i den reala årslönen. Denna nedgång har fortsatt i ökat tempo under år 1932 samtidigt som reallönen per timme och per dag förblivit oförändrade. För redogörelseåret beräknas reallönerna ligga i fråga om timlönen 77, daglönen 48 och årslönen 39 % över 1913 års nivå, vilket i jämförelse med föregående år innebär, att reallönen per timme och per dag sjunkit men att den reala årslönen åter börjat att stiga. Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglönerna, undersökningen till att avse endast den egentliga industrien, finner man, att motsvarande stegringsciffror bli lägre eller för timlönen 69, för daglönen 42 och för årslönen 31 %.

Indextal	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Lönein- komst:																				
per timme	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272	278	286	286	281	271
» dag ...	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225	232	241	238	234	227
» år ...	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220	231	233	224	212	212
Levnads- kostnader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159	156	153
Reallön:																				
per timme	103	94	91	90	95	108	137	151	135	141	147	149	154	157	159	164	174	180	180	177
» dag ...	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132	137	147	150	150	148
» år ...	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129	137	142	141	136	139

Stegringen är sålunda betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per dag, resp. år, och löneutvecklingen kan alltså antagas ha medfört en väsentligt större fördyring av produktions arbetskostnader än som motsvara uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar- resp. företagarsynpunkt, ha i följande tablå indextalen för den genomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom fabriksindustrien omräknats med hjälp av levnadskostnadsindex, medan samma arbetares genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserie för industriproduktpriser resp. råvarupriser.¹

År	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Löneinkomst:															
per timme	100	362	347	247	236	240	247	251	253	256	262	269	269	262	258
per år	100	282	251	189	182	194	199	204	209	202	217	219	210	195	197
Reallön per år	100	105	104	97	103	111	113	119	122	118	128	134	132	125	129
Löneink. per tim. omräkn. med:															
industripro- duktindex	100	108	143	131	134	141	146	155	159	162	171	*188	*212	*213	*213
råvaruindex	100	98	179	168	161	160	160	177	183	178	194	228	251	240	242

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 166. — ² Approximativ siffra.

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten för manliga arbetare stigit med 29 % till år 1933, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvarupriserna under motsvarande tid visat en stegring med resp. 113 och 142 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare upplysningar härom hänvisas till följande kapitel.¹

b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar.

1. Förvaltningspersonal.

Antal redovisade inom olika personalgrupper. Av tab. 9 framgår, att förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 5 590 företag, som redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 93 200 personer, varav 70% % voro män och 30% % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde föregående år resp. 70% och 29% % samt utgångsåret 1913 resp. 77% och 23% %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

Löneinkomst per år. I det föregående ha de allmänna förskjutningarna i lönenivån för förvaltningspersonal och industriarbetare m. fl. statistiskt åskådliggjorts. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Särskilt för förvaltningspersonalen äro variationerna i lönevillkoren ofta stora, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänstear, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialiet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper av förvaltningspersonal. Material till en i vissa hänseenden mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal ger däremot en i en tidigare årgång av lönestatistisk årsbok publicerad sammanställning av från per-

¹ Anmärkas bör i detta samband, att särskilt under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden ger en undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av försörjningsmöjligheterna för industriarbetargruppen som helhet betraktad. Under de senaste åren har ju tillgången på arbete inom industrien varit underkastad betydande växlingar och ej kunnat hålla jämna steg med utbudet av arbetskraft, varigenom arbetslönen i genomsnitt per arbetare — med eller utan sysselsättning — i betydande grad reducerats. Ur arbetsgivarsynpunkt innebär detta, att industriens lönebudget reducerats vida mer än arbetsförtjänsten per vecka eller timme för de arbetare, som haft sysselsättning.

Tab. 9. Genomsnittslöner för olika grupper av i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal år 1933.¹

(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. d., d = övrig personal).²

Yrkesgrupper (siffrorna inom klam- mer [] an- giva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1933		Genomsnittlig löneinkomst under år 1933, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) i procent								
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	1913—1933			1920—1933			1932—1933		
						Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk per- sonal [3 094] ...	17 493	723	5 307	2 515	5 196	+ 69	+109	+ 72	-19	-10	-19	- 2'0	- 2'5	- 1'9
däruv: ingenjörer, ritare o. d. verkmästare, förmän	7 745	324	6 244	2 109	6 078	- 0'6	- 2'9	- 0'5
Kontors- pers. o. d. [4 777]	38 768	16 118	3 866	2 495	3 463	+ 67	+ 98	+ 68	-28	-21	-28	+ 0'0	- 1'5	- 0'7
a) (29 222)	(16 118)	(4 185)	(2 495)	(3 584)	(- 0'3)	(- 1'5)	(- 0'9)
b) (4 777)	24 645	15 701	4 628	2 536	3 813	- 1'2	- 1'7	- 1'6
c)	4 577	417	1 800	951	1 729	+ 1'8	+ 0'4	+ 1'6
d)	9 546	.	2 890	.	2 890	+ 0'1	.	+ 0'1
Däruv inom: Industri [3 377]	15 215	8 265	3 854	2 257	3 292	+ 74	+100	+ 66	-22	-19	-24	- 0'4	- 2'0	- 1'2
a)	12 870	7 987	4 292	2 303	3 530	- 1'9	- 2'5	- 2'4
b)	2 345	278	1 447	945	1 394	+ 0'8	- 0'6	+ 0'9
c)	4 041	3 803	3 790	2 341	3 088	+ 69	+104	+ 61	-30	-24	-33	+ 0'0	- 1'8	- 1'0
d) [1 006]	3 456	3 685	4 190	2 388	3 260	- 0'7	- 1'2	- 1'1
e)	585	118	1 426	895	1 337	- 2'9	- 3'9	- 4'7
Samfärd- sel [176]	12 305	126	3 114	2 654	3 109	+ 44	+ 84	+ 45	-45	-28	-45	- 0'8	- 3'5	- 0'9
a)	(2 759)	(126)	(3 887)	(2 654)	(3 833)	(- 2'6)	(- 3'5)	(- 2'9)
b)	2 556	120	4 087	2 735	4 027	- 2'5	- 4'2	- 2'8
c)	203	6	1 358	1 037	1 349	- 6'9	.	- 6'5
d)	9 546	.	2 890	.	2 890	+ 0'1	.	+ 0'1
Banker [151]	5 631	2 071	5 161	3 140	4 618	+105	+117	+103	-20	-18	-18	- 0'2	- 1'1	- 0'2
a)	4 671	2 056	5 635	3 152	4 876	- 0'5	- 1'0	- 0'8
b)	960	15	2 853	1 474	2 832	+ 0'8	.	+ 0'5
c)	1 576	1 853	5 425	3 139	4 190	+ 76	+ 98	+ 75	-13	-16	-16	- 1'7	- 0'7	- 1'6
d) [67]	1 092	1 853	6 919	3 139	4 540	- 1'5	- 0'7	- 1'7
e)	484	.	2 060	.	2 060	+ 0'6	.	+ 0'6
Butiks- personal [1 759]	3 951	11 147	2 500	1 842	2 135	+ 90	+109	+ 84	-30	-25	-28	- 2'9	- 4'2	- 3'2
a)	6 002	10 515	3 255	1 910	2 399	- 3'1	- 3'9	- 2'9
b)	2 949	632	964	704	918	+ 1'7	- 8'0	+ 0'2
c)	65 212	27 988	4 065	2 235	3 516	+ 73	+ 97	+ 72	-27	-24	-28	- 1'2	- 3'0	- 1'8
d) [5 590]	(55 666)	(27 988)	(4 266)	(2 235)	(3 587)	(+ 82)	(+ 97)	(+ 75)	(- 23)	(- 24)	(- 27)	(- 1'7)	(- 3'0)	(- 2'2)

sonalhåll meddelade individuella uppgifter rörande avlöningens total-
belopp.³

¹ Siffrorna inom parentes avse löneomedeltal med frånräknande av för åren 1931, 1932 och 1933 nyttillkommen linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, bankvakter o. d.).

² I huvudsak linjepersonal vid enskilda järnvägar.

³ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 49 o. f. Beträffande förvaltningspersonalens lönevillkor hänvisas till socialstyrelsens undersökning rörande »Arbets- och löneförhållandena för affärsanställda i Sverige», som väsentligen avser år 1919, men delvis år 1924. Jfr även sid. 83 o. f.

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 9, där de anställda fördelats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. d. samt butikspersonal, och för var och en av dessa på män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse.

Kontorspersonal o. d. har dessutom uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. d. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. d. (c). Även för teknisk personal har verkställt en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare o. d., dels verkmästare och förmän.

Av de i tabellen redovisade näringsgrupperna företer samfärdseln den lägsta genomsnittliga lönenivån för den manliga egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) och industrien för den kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och bankerna den högst avlönade kvinnliga personalen. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen).

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga för åren före 1926 siffror endast för samtliga kontorsanställda o. d. (a-gruppen). Beträffande den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1933 hänvisas till tabellen. Vid en jämförelse åter med 1920 års topplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper. Denna minskning synes beträffande manlig kontorspersonal o. d. varit störst inom samfärdsel och handel samt beträffande kvinnlig personal inom samfärdseln, minst däremot i fråga om såväl män som kvinnor vid försäkringsanstalter. Inkomstreduktionerna ägde för flertalet personalgrupper väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande tio åren företer tämligen små förändringar. Den tendens till lönesänkning, som siffrorna för de senaste åren antyda, torde delvis bero på förändrad sammansättning av personalbeståndet,¹ men återspeglar även faktiska löneregleringar nedåt, särskilt under åren 1931 och 1932.

2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Antal arbetare och arbetstimmar. Antalet redovisade arbetare vid 1933 års löneundersökning utgör, såsom framgår av tab. 10, tillhoppa 330 720, fördelade på 6 859 företag, emot 344 744 arbetare år 1932 och 357 968 år 1931. Det minskade antalet redovisade arbetare under de senare åren torde väsentligen vara att tillskriva depressionen inom näringslivet, låt vara

¹ Den inverkan i sänkande riktning, som härrör från vissa under år 1931 nytillkomna personalgrupper, kan tydligt avläsas ur tabellen.

att överföring till förvaltningspersonal skett av vissa tidigare till arbetare hänfödda personalgrupper (särskilt vid enskilda järnvägarna).

Av de för år 1933 redovisade arbetarna voro 77·1 % vuxna män, 16·3 % vuxna kvinnor och 5·3 % minderåriga av båda könen (under 18 år), medan återstående 0·9 % ej fördelats efter ålder och kön. Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77·6, 16·0, 5·4 och 1·0 samt år 1913 till resp. 65·9, 10·4, 8·5 och 15·2 %. Förutsätter man, att antalet ej specificerade, som var relativt stort år 1913, fördelar sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1933, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad.

I syfte att kunna bedöma, i vad mån årslönernas växlingar inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i arbetstidens längd, har i tab. 10 verkställts en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 96·9 % av samtliga redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per redovisad arbetare under redogörelseåret uppgått till 2 103 timmar (mot 2 090 timmar föregående år).¹ I samband härmed utförda kalkyler ge vid handen, att arbetstiden inom den egentliga industrien under år 1933 i genomsnitt uppgått till omkring 45 timmar per vecka.²

Under nära hälften (46·1 %) av arbetstiden har arbetet utförts på ackord, medan återstoden utnyttjats till tidlönsarbete. Under ackordsarbete inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen. I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, skola här ur tillgängliga källor anföras några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong.

En nu ett årtionde gammal undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden.³ För det byggnadsfacket närstående målaryrket torde den faktiska arbetstiden vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. För arbetare inom sten- och torvindustri lär den faktiska arbetstiden per år vara än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om socker-

¹ Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisningsättet komma de nämligen närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav, företagen varit i gång (jfr sid. 37).

² Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1933 1·5 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1928—1932 uppgick till resp. 1·8, 2·0, 1·8, 1·5 och 1·3.

³ Statens offentliga utredningar 1922:2, sid. 130.

Tab. 10. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme						per år					
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- o. d.			per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.		per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.		per år	
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 = 100	kr.	in- dex- tal 1913 = 100	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän o. d.	in- dex- tal 1913 = 100
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> (954)	80 890	2 107	58.0	9.19	50.07	2 295	2 397	196
män	71 201	2 103	58.9	1.02	1.25	1.16	1.19	.	9.59	52.67	2 398	2 510	191	
kvinnor	3 390	2 061	57.0	0.66	0.85	0.77	0.78	.	6.24	33.94	1 568	1 612	249	
minderåriga	4 337	2 196	47.6	0.39	0.58	0.48	0.49	.	3.87	21.01	1 021	1 040	182	
Gruvor o. anrikningsverk (40)	5 907	1 456	70.0	11.85	52.11	2 099	2 194	152	
män	5 752	1 449	71.0	1.04	1.66	1.48	1.54	244	12.09	52.94	2 130	2 226	146	
minderåriga	140	1 675	38.3	0.49	0.66	0.55	0.57	211	4.45	21.97	926	960	150	
Därav i														
mellersta Sverige ... (36)	3 215	1 539	63.3	8.29	36.65	1 577	1 630	143	
män	3 103	1 537	64.3	0.31	1.18	1.05	1.08	220	8.46	37.27	1 607	1 660	139	
minderåriga	103	1 585	33.3	0.44	0.54	0.47	0.50	208	3.89	18.44	748	789	144	
norra Sverige	2 692	1 356	79.0	16.72	73.03	2 723	2 866	154	
män	2 649	1 346	79.9	1.58	2.17	2.05	2.15	265	16.99	73.84	2 744	2 890	148	
minderåriga	37	1 926	49.9	0.64	0.83	0.74	0.75	250	5.71	31.07	1 421	1 436	188	
Järn-, stål- o. kopparverk (36)	13 928	2 167	68.4	8.69	49.74	2 200	2 319	202	
män	13 391	2 173	69.0	0.85	1.14	1.05	1.09	266	8.86	51.05	2 246	2 368	202	
minderåriga	431	2 047	43.7	0.41	0.66	0.52	0.53	265	4.23	19.86	1 057	1 093	194	
Järn- o. stålmanufaktur (197)	11 628	2 143	51.1	8.06	44.16	2 084	2 148	199	
män	9 986	2 141	51.9	0.95	1.15	1.06	1.08	245	8.66	47.46	2 235	2 306	191	
kvinnor	713	2 200	49.2	0.55	0.68	0.61	0.62	326	5.04	27.80	1 338	1 364	255	
minderåriga	901	2 120	44.8	0.39	0.59	0.48	0.49	288	3.83	20.86	1 016	1 023	230	
Mekaniska verkstäder ... (484)	36 947	2 168	56.9	9.38	52.09	2 414	2 533	205	
män	32 739	2 164	57.9	1.06	1.25	1.18	1.21	257	9.72	54.08	2 490	2 621	197	
kvinnor	595	2 177	47.7	0.65	0.77	0.71	0.73	304	5.96	32.48	1 519	1 604	239	
minderåriga	1 700	2 152	47.3	0.38	0.58	0.47	0.48	229	3.81	21.14	1 012	1 031	177	
Skeppsvarv	4 678	2 380	72.3	10.12	58.70	2 737	2 924	.	
män	4 422	2 384	72.5	1.07	1.30	1.24	1.27	.	10.45	60.62	2 822	3 019	.	
minderåriga	238	2 297	74.0	0.44	0.58	0.54	0.54	.	4.35	25.05	1 240	1 248	.	
Övriga verkstäder ... (456)	32 269	2 137	54.3	9.26	51.04	2 366	2 477	.	
män	28 317	2 128	55.3	1.06	1.24	1.16	1.20	.	9.60	53.02	2 437	2 558	.	
kvinnor	578	2 167	49.4	0.66	0.77	0.71	0.74	.	5.92	32.52	1 517	1 604	.	
minderåriga	1 462	2 128	42.3	0.37	0.58	0.46	0.47	.	3.72	20.48	972	995	.	
Elektriska verkstäder ... (64)	7 816	2 141	54.0	9.52	52.05	2 443	2 533	235	
män	5 903	2 187	50.5	1.18	1.39	1.29	1.31	305	10.58	58.07	2 734	2 863	253	
kvinnor	1 286	1 904	70.4	0.73	0.95	0.89	0.90	281	7.19	37.75	1 673	1 712	218	
minderåriga	626	2 203	57.4	0.43	0.55	0.50	0.50	227	3.98	22.50	1 074	1 112	194	
Metallmanufaktur	3 846	2 134	51.0	7.88	43.54	2 083	2 130	191	
män	2 942	2 122	50.1	0.98	1.20	1.09	1.11	231	8.74	48.31	2 301	2 351	185	
kvinnor	455	2 209	55.6	0.64	0.93	0.81	0.82	357	6.56	36.71	1 766	1 806	297	
Guld- och silvervarufabri- ker	820	2 103	36.2	9.22	52.09	2 538	2 544	208	
män	488	2 132	44.4	1.30	1.77	1.51	1.53	247	11.73	65.63	3 210	3 240	197	
kvinnor	220	2 003	25.1	0.81	0.96	0.84	0.86	.	6.25	34.97	1 683	1 719	.	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d.)		per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d.)		per år	
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.			ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d. kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d. kr.		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100							
<i>Jord- o. stenindustri...</i> (372)	19 227	49.8	6 82	37 88	
män	16 724	50.3	0.84	0.98	0.91	0.94	.	7.24	40.24	
kvinnor	1 256	65.4	0.51	0.71	0.64	0.65	.	4.91	26.96	
minderåriga	1 224	23.6	0.38	0.50	0.41	0.42	.	3.09	16.98	
<i>Kolgruvor</i>	(3)	914	2 178	51.4	8.19	44.87	2 012	2 244	228	.	
män	903	2 176	51.9	0.75	1.11	0.94	1.04	217	8.26	45.15	2 024	2 257	213	.	
<i>Torvindstri</i>	(68)	1 039	80.1	4.75	27.36	
män	934	79.9	0.53	0.65	0.63	0.63	162	4.98	28.40	
<i>Stenbrott o. stenhuggerier</i> (86)	4 217	59.3	6.25	35.05	
män	4 163	59.6	0.87	0.85	0.86	0.83	286	6.28	35.23	
<i>Byggnadsämnesindustri</i> (160)	6 598	1 924	46.3	7.26	39.88	1 755	1 802	170	.	
män	6 140	1 929	46.3	0.85	1.05	0.94	0.97	255	7.49	41.21	1 813	1 865	172	.	
<i>Cementfabriker</i>	(15)	1 255	1 988	35.3	7.80	42.33	1 958	2 005	.	.	
män	1 191	1 994	35.7	0.92	1.19	1.03	1.03	.	7.98	43.44	2 010	2 058	.	.	
<i>Tegelbruk</i>	(98)	3 861	1 853	49.4	6.98	38.00	1 621	1 678	.	.	
män	3 487	1 854	49.2	0.81	1.03	0.91	0.95	.	7.30	39.73	1 687	1 752	.	.	
<i>Kalkbruk o. cementvaru- fabriker</i>	(47)	1 482	2 050	48.1	7.47	42.47	1 937	1 964	.	.	
män	1 462	2 050	48.6	0.88	1.03	0.95	0.96	.	7.52	42.74	1 950	1 977	.	.	
<i>Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker</i>	(13)	2 430	2 035	59.2	6.98	39.40	1 791	1 872	172	.	
män	1 257	2 107	56.1	0.95	1.21	1.10	1.15	213	8.86	50.78	2 296	2 413	168	.	
kvinnor	888	1 990	76.7	0.60	0.78	0.70	0.72	232	5.39	29.98	1 390	1 438	172	.	
<i>Porslinsfabriker</i>	(7)	2 030	2 022	60.1	6.92	38.77	1 733	1 826	.	.	
män	985	2 113	55.0	0.97	1.18	1.08	1.14	.	8.97	51.28	2 268	2 417	.	.	
kvinnor	807	1 980	77.4	0.59	0.72	0.69	0.71	.	5.38	29.66	1 364	1 412	.	.	
<i>Kakel-, sten- o. lergods- fabriker</i>	(6)	400	2 102	55.0	7.26	42.45	2 082	2 102	.	.	
män	272	2 086	60.2	0.88	1.33	1.15	1.16	.	8.47	49.06	2 395	2 423	.	.	
kvinnor	81	2 090	69.7	0.65	0.85	0.79	0.79	.	5.82	32.96	1 646	1 647	.	.	
<i>Glasbruk</i>	(42)	4 029	1 827	35.3	6.62	36.46	1 444	1 563	163	.	
män	3 327	1 867	39.9	0.80	0.98	0.87	0.95	211	7.38	40.89	1 627	1 766	149	.	
minderåriga	515	1 565	11.6	0.32	0.40	0.33	0.34	243	2.46	13.22	520	533	142	.	
<i>Kristall- o. smäglasbruk</i> (26)	2 786	1 749	40.9	6.01	32.32	1 280	1 380	.	.	
män	2 198	1 798	47.6	0.73	0.93	0.83	0.89	.	6.87	37.18	1 481	1 603	.	.	
<i>Fönsterglasbruk</i>	(4)	300	1 654	52.1	7.65	45.18	1 485	1 580	.	.	
män	281	1 662	53.6	0.91	0.95	0.93	0.99	.	7.95	46.87	1 547	1 648	.	.	
<i>Buteljglasbruk</i>	(7)	746	2 166	19.8	8.12	47.41	1 990	2 209	.	.	
män	690	2 161	21.8	0.87	1.30	0.96	1.07	.	8.49	49.51	2 069	2 306	.	.	
<i>Träindustri</i>	(623)	28 387	1 941	55.4	7.26	40.56	1 628	1 734	189	.	
män	25 885	1 954	56.8	0.82	0.95	0.90	0.95	.	7.58	42.26	1 709	1 830	188	.	
kvinnor	322	1 846	55.2	0.61	0.79	0.71	0.73	.	5.82	33.41	1 309	1 352	239	.	
minderåriga	2 255	1 805	38.0	0.41	0.54	0.46	0.47	.	3.68	21.08	831	851	168	.	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstini- mar per år och arbetare	per timme						per år				
			där- av på ac- kord %	ordinarie tid		inkl. över- tid, natu- raförmä- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- mäner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmäner o. d.		in- dex- tal 1913 = 100	
				tid, kr.	ac- kord, kr.					i ge- nom- snitt, kr.	kr.		in- dex- tal 1913 = 100
Flottning (17)	1 849	46.0	8.06	32.28	.	.	.		
män	1 818	45.7	0.81	0.92	0.86	0.87	218	8.11	32.36	.	.		
Sågverk o. hyvlrier .. (319)	17 905	1 922	64.9	7.21	41.96	1 609	1 741	178	
män	15 950	1 936	66.8	0.76	0.94	0.88	0.95	226	7.52	43.74	1 682	1 835	174
minderåriga	1 505	1 790	44.1	0.43	0.56	0.49	0.50	227	3.88	22.34	865	888	164
Snickeri- o. möbelfabriker (261)	7 922	1 857	36.2	7.07	39.92	1 642	1 692	163	
män	7 136	1 862	37.4	0.90	1.01	0.94	0.96	234	7.45	42.18	1 737	1 788	159
minderåriga	665	1 827	25.1	0.39	0.48	0.42	0.42	233	3.26	18.44	760	774	176
Annan trävaruindustri... (26)	711	1 940	56.8	8.26	47.33	1 955	2 030	219	
män	481	1 923	54.6	1.05	1.25	1.16	1.19	264	9.41	53.41	2 213	2 299	183
Pappers- och grafisk indu- stri..... (474)	39 192	2 223	52.2	8.79	49.57	2 267	2 437	207	
män	33 364	2 231	55.1	1.18	1.06	1.11	1.16	.	9.41	53.12	2 414	2 606	201
kvinnor	3 879	2 172	39.4	0.71	0.74	0.72	0.74	.	5.76	31.87	1 556	1 606	235
minderåriga	1 725	2 177	23.3	0.42	0.58	0.46	0.46	.	3.65	21.06	989	1 008	206
Pappersmassfabriker .. (97)	18 027	2 177	65.7	8.80	50.89	2 176	2 347	189	
män	15 363	2 180	66.7	0.97	1.08	1.04	1.09	253	8.94	51.69	2 209	2 381	184
minderåriga	368	2 041	25.0	0.44	0.61	0.49	0.50	250	3.88	22.18	980	1 014	182
Pappersbruko, pappfabriker (67)	12 755	2 217	74.3	7.89	42.28	2 037	2 191	204	
män	10 800	2 245	74.0	0.91	1.02	0.99	1.04	267	8.40	45.20	2 172	2 344	203
kvinnor	1 461	2 051	83.2	0.56	0.71	0.68	0.70	304	5.33	26.81	1 394	1 430	244
minderåriga	494	2 121	55.1	0.48	0.58	0.51	0.52	289	4.06	23.60	1 086	1 111	220
Finpappersbruk..... (10)	4 247	2 295	82.3	8.08	47.02	2 123	2 289	.	
män	3 436	2 324	82.3	1.04	1.02	1.02	1.07	.	8.76	51.15	2 297	2 491	.
kvinnor	645	2 165	83.5	0.58	0.70	0.68	0.70	.	5.47	31.14	1 462	1 510	.
minderåriga	166	2 190	76.3	0.43	0.58	0.50	0.51	.	3.39	23.07	1 098	1 126	.
Grovpappersbruk..... (57)	8 508	2 176	69.8	7.79	40.12	1 991	2 142	.	
män	7 364	2 206	69.6	0.88	1.02	0.98	1.03	.	8.22	42.67	2 109	2 275	.
kvinnor	816	1 958	83.0	0.55	0.71	0.69	0.70	.	5.20	23.91	1 338	1 367	.
minderåriga	328	2 085	43.7	0.43	0.64	0.52	0.53	.	4.16	23.89	1 080	1 103	.
Annan pappersindustri... (89)	3 163	2 231	13.3	6.84	39.65	1 873	1 923	235	
män	1 173	2 262	8.1	1.18	1.69	1.18	1.20	235	9.59	54.79	2 618	2 727	208
kvinnor	1 611	2 217	17.9	0.67	0.86	0.71	0.72	277	5.66	33.45	1 551	1 594	228
Tapetfabriker..... (11)	320	2 313	0.8	7.46	44.28	2 098	2 172	.	
män	259	2 326	0.0	1.01	.	1.01	1.03	.	8.18	48.25	2 305	2 391	.
kvinnor	31	2 301	0.1	0.69	.	0.69	0.70	.	5.44	32.63	1 590	1 617	.
Annan bithörande indu- stri..... (78)	2 843	2 222	14.9	6.76	39.12	1 846	1 893	.	
män	914	2 243	10.6	1.18	1.69	1.23	1.26	.	10.00	56.68	2 710	2 822	.
kvinnor	1 580	2 215	18.3	0.67	0.86	0.71	0.72	.	5.67	33.46	1 551	1 592	.
Grafisk industri..... (221)	7 247	2 337	1.9	11.21	65.19	3 063	3 266	272	
män	6 028	2 339	1.7	1.47	1.92	1.48	1.54	239	12.39	71.95	3 371	3 621	228
kvinnor	736	2 322	4.2	0.83	1.19	0.84	0.86	261	6.88	40.11	1 929	2 016	266
minderåriga	483	2 335	0.2	0.44	0.44	0.44	0.44	275	3.55	20.87	1 011	1 039	262

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1938.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme							per år			
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.	ordina- rie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100		
			där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.							i ge- nom- snitt, kr.	per år
Grafiska anstalter..... (27)	772	2 389	0·3	10·34	59·52	2 709	2 974	.
män	610	2 389	0·0	1·35	.	1·35	1·42	.	11·84	67·57	3 069	3 382	.
kvinnor	87	2 406	2·4	0·74	.	0·75	0·78	.	6·36	37·83	1 757	1 886	.
minderåriga	75	2 372	.	0·37	.	0·37	0·38	.	3·07	18·16	869	898	.
Bok- och accidenstrycke- rier..... (125)	4 001	2 325	3·2	10·39	60·89	2 890	3 031	.
män	3 161	2 327	3·1	1·39	.	1·41	1·46	.	11·63	67·54	3 234	3 387	.
kvinnor	544	2 304	4·9	0·83	1·26	0·85	0·87	.	6·88	39·87	1 947	1 999	.
minderåriga	296	2 338	0·4	0·47	.	0·47	0·48	.	3·80	22·45	1 093	1 113	.
Tidningstryckerier..... (69)	2 474	2 340	0·2	12·96	75·70	3 487	3 796	.
män	2 257	2 342	0·1	1·62	.	1·62	1·70	.	13·70	80·05	3 685	4 013	.
kvinnor	105	2 343	2·4	0·88	.	0·87	0·92	.	7·38	38·27	1 987	2 209	.
minderåriga	112	2 297	.	0·39	.	0·39	0·40	.	3·16	18·23	882	936	.
Livsmedelsindustri..... (630)	25 178	2 283	14·8	9·42	54·91	2 489	2 696	234
män	16 639	2 331	5·6	1·24	1·74	1·27	1·36	.	10·91	64·26	2 909	3 164	231
kvinnor	7 702	2 197	36·0	0·77	0·87	0·81	0·85	.	6·71	38·27	1 762	1 866	253
minderåriga	819	2 149	11·9	0·44	0·52	0·45	0·46	.	3·62	20·75	957	998	217
Kvarnar..... (48)	1 400	2 236	1·2	10·14	59·39	2 720	2 838	217
män	1 271	2 279	0·7	1·28	.	1·27	1·32	287	10·56	61·92	2 867	2 991	227
Pressjästfabriker..... (10)	280	2 258	0·4	11·43	67·08	3 003	3 202	254
män	260	2 253	0·2	1·39	.	1·39	1·47	342	11·84	69·49	3 101	3 308	247
Bagerier..... (139)	3 713	2 251	3·0	10·21	60·11	2 825	2 883	266
män	2 231	2 288	0·0	1·48	.	1·48	1·51	308	12·02	71·01	3 379	3 449	245
kvinnor	1 350	2 192	7·8	0·95	0·85	0·94	0·96	331	7·65	44·73	2 063	2 102	255
Mjukbrödsbagerier... (101)	2 008	2 326	11·22	66·48	3 216	3 265	.
män	1 558	2 342	.	1·51	.	1·51	1·54	.	12·27	72·91	3 531	3 597	.
kvinnor	391	2 266	.	0·95	.	0·95	0·97	.	7·71	45·12	2 145	2 200	.
Spisbrödsbagerier..... (34)	1 275	2 127	9·57	57·76	2 601	2 663	.
män	593	2 138	.	1·44	.	1·44	1·46	.	11·30	68·04	3 086	3 166	.
kvinnor	678	2 117	.	1·04	.	1·04	1·06	.	8·07	48·84	2 202	2 233	.
Käxfabriker..... (4)	430	2 271	24·3	6·20	36·75	1 717	1 752	.
män	80	2 315	0·8	1·13	.	1·13	1·15	.	9·81	55·00	2 566	2 659	.
kvinnor	281	2 272	33·0	0·66	0·85	0·72	0·73	.	5·84	34·65	1 623	1 650	.
Råsockerbruk och raffinade- rier..... (26)	4 049	2 365	8·9	8·47	51·06	2 401	2 495	201
män	3 508	2 389	5·6	1·05	1·38	1·07	1·10	289	8·89	53·86	2 529	2 629	201
kvinnor	421	2 221	40·0	0·67	0·88	0·76	0·77	350	5·98	35·22	1 672	1 720	280
Råsockerbruk..... (21)	1 982	2 472	2·8	8·64	52·78	2 548	2 645	.
män	1 909	2 477	2·9	1·05	.	1·06	1·09	.	8·78	53·68	2 591	2 690	.
kvinnor	66	2 314	1·9	0·62	.	0·62	0·64	.	4·91	29·90	1 425	1 470	.
Raffinaderier och komb. fabriker..... (5)	2 067	2 263	15·2	8·30	49·32	2 261	2 350	.
män	1 599	2 285	9·2	1·06	1·39	1·09	1·12	.	9·03	54·15	2 454	2 557	.
kvinnor	355	2 204	47·5	0·69	0·88	0·78	0·80	.	6·20	36·22	1 718	1 767	.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbe- tare under verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme						per dag		per vecka		per år	
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.)	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.)	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	
			antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 = 100	kr.	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 = 100
Choklad- o. karamellfabr. (42)	2 459	2 220	25.0	268	6.51	36.06	1 724	1 782	263
män	565	2 247	10.8	1.22	1.35	1.23	1.26	268	10.21	56.46	2 732	2 841	214	
kvinnor	1 638	2 216	30.4	0.65	0.78	0.69	0.70	304	5.72	31.71	1 508	1 555	240	
minderåriga	256	2 188	22.4	0.87	0.47	0.39	0.40	286	3.15	17.66	858	867	221	
Bryggerier och läskedrycks- fabriker	5 460	2 269	9.0	11.15	63.62	2 688	3 175	245	
män	4 405	2 308	7.4	1.21	2.21	1.28	1.50	288	12.09	69.42	2 907	3 468	251	
kvinnor	978	2 109	17.6	0.83	1.20	0.89	0.96	320	7.35	40.84	1 872	2 017	252	
Brännerier och destillerings- verk	353	2 188	11.69	63.42	2 672	3 171	.	
män	291	2 198	.	1.32	.	1.32	1.55	.	12.51	68.12	2 876	3 406	.	
kvinnor	63	2 141	.	0.81	.	0.81	0.97	.	7.78	41.60	1 724	2 060	.	
Bryggerier	4 602	2 278	9.5	11.08	63.42	2 702	3 165	.	
män	3 769	2 317	8.4	1.19	2.21	1.28	1.48	.	11.97	68.89	2 915	3 443	.	
därav utkörare	1 071	2 317	31.3	0.96	2.21	1.35	1.80	.	14.40	84.48	3 123	4 157	.	
övriga	2 698	2 317	0.7	1.25	2.17	1.26	1.37	.	11.04	63.12	2 844	3 159	.	
kvinnor	759	2 094	15.9	0.82	1.20	0.88	0.95	.	7.24	40.28	1 840	1 981	.	
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker	505	2 250	11.4	11.42	65.64	2 554	3 271	.	
män	345	2 297	0.6	1.25	.	1.25	1.57	.	13.15	76.49	2 837	3 791	.	
därav utkörare	158	2 325	.	1.12	.	1.12	1.87	.	16.46	95.79	2 576	4 615	.	
övriga	187	2 284	0.8	1.31	.	1.31	1.86	.	10.68	61.78	2 953	3 101	.	
kvinnor	156	2 169	31.9	0.87	1.19	0.97	1.00	.	7.71	43.26	2 090	2 167	.	
Tobaksfabriker	2 107	2 277	84.6	8.68	49.98	2 298	2 483	.	
män	497	2 312	56.4	1.22	1.66	1.47	1.61	.	12.73	74.78	3 386	3 710	.	
kvinnor	1 596	2 268	94.0	0.72	0.88	0.87	0.93	.	7.88	42.44	1 970	2 112	.	
Slakterier och konserverfabri- ker	3 185	2 214	8.9	10.06	56.77	2 663	2 797	252	
män	2 166	2 315	1.5	1.40	.	1.40	1.44	313	11.62	67.19	3 175	3 333	256	
kvinnor	925	2 001	27.8	0.86	0.85	0.86	0.88	383	6.78	36.02	1 687	1 749	.	
Slakterier och charkuteri- fabriker	2 194	2 344	0.1	11.34	65.90	3 139	3 288	.	
män	1 800	2 351	0.1	1.46	.	1.46	1.50	.	12.10	70.40	3 349	3 510	.	
kvinnor	381	2 312	0.2	0.98	.	0.98	1.01	.	8.06	46.43	2 243	2 320	.	
Konserverfabriker	991	1 933	31.8	6.80	35.78	1 635	1 709	.	
män	366	2 145	8.9	1.09	1.38	1.12	1.14	.	9.13	50.91	2 338	2 459	.	
kvinnor	544	1 786	52.6	0.63	0.85	0.75	0.76	.	5.76	28.40	1 303	1 350	.	
Annan livsmedelsindustri (107)	2 525	2 413	1.9	8.28	51.48	2 250	2 617	226	
män	1 736	2 424	0.9	1.13	.	1.13	1.22	260	9.72	60.87	2 690	2 950	221	
kvinnor	789	2 389	1.0	6.86	36.01	1 560	1 667	205	
Mejerier o. margarinfabr. (91)	2 309	2 448	0.4	8.40	52.43	2 298	2 583	.	
män	1 610	2 448	0.4	1.14	.	1.14	1.23	.	9.82	61.20	2 732	3 005	.	
kvinnor	699	2 448	0.0	6.96	35.23	1 566	1 578	.	
Annan hithör. industri (16)	216	2 042	19.7	6.83	40.41	1 746	1 798	.	
män	126	2 117	8.0	1.03	1.15	1.04	1.06	.	8.27	49.04	2 170	2 239	.	
Textil- och beklädnadsindu- stri	45 247	2 189	51.6	5.99	35.07	1 588	1 660	228	
män	13 684	2 265	33.8	0.91	1.04	0.95	0.99	.	7.94	46.30	2 105	2 240	201	
kvinnor	27 612	2 163	63.8	0.61	0.70	0.67	0.68	.	5.36	31.54	1 425	1 476	230	
minderåriga	3 790	2 092	32.0	0.38	0.52	0.43	0.43	.	3.30	19.19	888	899	212	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag.)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme						per år			
		antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	per dag (inkl. över- tid, natu- rafa- för- män- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- rafa- för- män- ner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	
Spinnerier, väverier o. d. (237)	31 019	2 214	51.4	5.86	34.43	1 546	1 626	231	
män	11 348	2 278	32.1	0.85	0.98	0.89	0.93	266	7.51	43.73	1 979	2 115	209
kvinnor	16 869	2 187	67.4	0.55	0.67	0.63	0.64	278	5.16	30.25	1 354	1 405	216
minderåriga	2 641	2 102	34.2	0.38	0.53	0.43	0.44	275	3.37	19.55	899	917	214
Bomullsindustri..... (53)	11 661	2 188	55.0	5.89	36.19	1 552	1 633	.	
män	4 767	2 291	33.1	0.83	0.95	0.87	0.92	.	7.38	44.77	1 956	2 096	.
kvinnor	5 780	2 130	77.1	0.53	0.66	0.63	0.65	.	5.08	31.76	1 334	1 381	.
minderåriga	1 114	2 040	42.3	0.40	0.55	0.46	0.47	.	3.57	20.70	939	963	.
Linne-, hamp- och jute- industri (12)	2 235	2 106	54.0	5.76	33.13	1 492	1 565	.	
män	866	2 170	26.2	0.82	1.00	0.87	0.91	.	7.22	41.32	1 840	1 969	.
kvinnor	1 238	2 076	76.9	0.50	0.68	0.64	0.65	.	5.00	28.84	1 316	1 357	.
minderåriga	131	1 974	29.1	0.39	0.53	0.43	0.44	.	3.23	18.61	847	862	.
Ylleindustri (64)	8 767	2 265	49.4	5.96	34.69	1 563	1 656	.	
män	3 547	2 299	33.9	0.84	0.97	0.89	0.92	.	7.56	43.93	1 972	2 115	.
kvinnor	4 602	2 254	64.0	0.52	0.66	0.61	0.62	.	5.08	29.60	1 342	1 405	.
minderåriga	618	2 152	31.4	0.37	0.50	0.41	0.42	.	3.27	19.03	881	899	.
Trikkåfabriker (58)	6 125	2 228	52.3	5.64	32.04	1 488	1 547	.	
män	1 153	2 249	38.3	0.89	1.07	0.96	0.99	.	8.00	45.50	2 111	2 220	.
kvinnor	4 224	2 221	59.1	0.58	0.68	0.64	0.65	.	5.13	30.18	1 397	1 449	.
minderåriga	602	2 172	27.5	0.35	0.52	0.40	0.40	.	3.21	19.92	869	880	.
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker (31)	1 480	2 228	42.6	6.09	30.40	1 628	1 694	.	
män	522	2 273	30.9	0.94	1.10	0.99	1.02	.	8.24	35.92	2 220	2 315	.
kvinnor	808	2 211	54.4	0.57	0.70	0.64	0.65	.	5.23	28.08	1 405	1 444	.
minderåriga	150	2 174	18.5	0.37	0.53	0.40	0.40	.	3.16	18.10	865	874	.
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker... (19)	751	2 206	20.5	6.56	37.83	1 726	1 839	.	
män	493	2 253	5.2	0.88	1.04	0.88	0.93	.	7.48	43.56	1 940	2 086	.
kvinnor	217	2 135	55.1	0.59	0.62	0.61	0.63	.	4.56	27.46	1 283	1 340	.
minderåriga	26	2 191	45.5	0.42	0.31	0.37	0.38	.	2.96	17.42	810	831	.
Skrädderier o. sömnadsfab- riker (181)	12 621	2 143	51.5	6.32	36.97	1 704	1 754	211	
män	2 097	2 223	40.3	1.28	1.26	1.27	1.29	253	10.27	60.18	2 790	2 870	192
kvinnor	9 502	2 131	56.4	0.70	0.77	0.74	0.75	341	5.81	33.96	1 558	1 602	258
minderåriga	1 022	2 088	28.3	0.40	0.50	0.43	0.42	300	3.23	18.93	881	881	220
Hatt- och mössfabriker (29)	1 607	2 048	57.7	5.94	33.33	1 552	1 582	226	
män	239	1 993	37.1	1.29	1.40	1.33	1.34	223	9.34	58.10	2 621	2 664	172
kvinnor	1 241	2 073	66.1	0.70	0.71	0.70	0.71	263	5.51	30.67	1 440	1 469	240
Läder-, hår- o. gunnmitaru- fabriker (201)	14 880	2 009	48.4	7.06	39.52	1 835	1 889	205	
män	8 151	2 031	47.3	1.03	1.24	1.13	1.16	.	8.72	49.40	2 284	2 342	185
kvinnor	4 774	1 964	57.7	0.67	0.79	0.74	0.76	.	5.65	31.24	1 444	1 489	202
minderåriga	1 916	2 030	30.5	0.40	0.58	0.46	0.47	.	3.57	19.23	923	952	256

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	per timme							per år				
			därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	
														antal
Garverier (30)	1 693	2 272	49.1	8.16	50.08	2 303	2 359	209		
män	1 394	2 270	51.3	0.98	1.25	1.12	1.14	8.21	55.41	2 519	2 581	222		
Päls- o. skinnvarufabriker (25)	702	1 835	35.5	7.10	38.58	1 673	1 762	213		
män	283	1 977	27.4	1.18	1.16	1.17	1.19	8.96	50.17	2 311	2 368	175		
kvinnor	375	1 713	42.1	0.84	0.80	0.82	0.83	6.23	33.23	1 403	1 413	216		
Skofabriker (93)	8 037	1 908	53.0	6.71	37.02	1 741	1 769	202		
män	4 192	1 902	57.2	1.09	1.22	1.17	1.18	8.50	47.23	2 209	2 225	170		
kvinnor	2 820	1 922	55.0	0.65	0.80	0.73	0.74	5.37	29.79	1 397	1 426	179		
minderåriga	1 020	1 896	30.2	0.38	0.55	0.43	0.44	3.13	16.66	814	824	224		
Gummi varufabriker (9)	2 612	2 137	51.2	7.56	42.24	1 933	2 070	247		
män	1 192	2 175	32.8	1.05	1.36	1.16	1.22	9.65	54.36	2 484	2 666	204		
kvinnor	1 062	2 101	73.0	0.69	0.78	0.76	0.80	6.25	34.65	1 588	1 685	.		
Annan hithörande industri (44)	1 836	2 093	27.7	6.72	36.95	1 716	1 775	153		
män	1 090	2 071	25.5	0.93	1.17	0.99	1.02	8.11	44.24	2 035	2 128	153		
<i>Kemisk-teknisk industri (159)</i>	10 859	1 940	34.2	8.41	42.90	1 914	2 013	225		
män	7 473	1 994	29.6	1.09	1.25	1.13	1.18	9.54	50.23	2 223	2 345	201		
kvinnor	2 936	1 773	50.2	0.67	0.78	0.73	0.75	6.08	27.95	1 279	1 327	218		
minderåriga	450	2 132	17.8	0.42	0.61	0.45	0.46	3.67	20.64	959	981	230		
Färg-, olje- o. parfymfabr. (57)	2 288	2 263	9.4	8.14	47.76	2 175	2 295	247		
män	1 393	2 279	4.3	1.15	1.64	1.17	1.22	9.79	57.19	2 609	2 761	230		
kvinnor	693	2 233	19.8	0.71	0.96	0.76	0.78	6.25	36.92	1 680	1 742	295		
Färg- o. fennisfabriker (19)	546	2 376	6.8	8.86	52.13	2 437	2 565	.		
män	396	2 382	2.6	1.17	.	1.18	1.23	10.17	59.61	2 754	2 903	.		
kvinnor	123	2 353	16.3	0.70	1.04	0.76	0.77	6.16	36.37	1 772	1 806	.		
Olje-, trål-, ljus- o. parfym- fabriker (38)	1 742	2 230	10.2	7.92	46.44	2 099	2 210	.		
män	997	2 241	5.2	1.14	1.64	1.17	1.21	9.65	56.30	2 557	2 705	.		
kvinnor	570	2 209	20.6	0.71	0.94	0.76	0.78	6.27	37.04	1 661	1 728	.		
Konstgödningsfabriker... (10)	901	2 368	39.3	10.48	62.28	2 856	3 045	220		
män	863	2 377	40.1	1.13	1.46	1.27	1.31	10.65	63.40	2 922	3 113	212		
Sprängämnesfabriker (7)	875	2 108	72.3	9.47	55.43	2 376	2 501	206		
män	655	2 162	69.2	1.08	1.36	1.28	1.33	10.64	62.24	2 731	2 876	225		
Tändsticksfabriker..... (12)	3 983	1 409	57.1	7.53	27.55	1 231	1 273	168		
män	2 433	1 426	44.2	0.94	1.07	1.00	1.02	8.52	32.86	1 413	1 464	139		
kvinnor	1 489	1 382	79.1	0.53	0.73	0.69	0.71	5.94	20.13	949	979	165		
minderåriga	61	1 429	47.4	0.51	0.69	0.60	0.61	5.18	17.78	850	873	206		
Annan kemisk-teknisk ind. (73)	2 812	2 248	20.7	8.33	50.09	2 231	2 350	201		
män	2 129	2 259	19.0	1.10	1.17	1.11	1.16	9.28	55.51	2 466	2 606	205		
<i>Samtl. industrigrupper (3 860)</i>	263 860	2 108	49.3	0.93	1.03	0.98	1.01	8.07	45.33	2 042	2 164	.		
män	192 621	2 110	48.7	1.04	1.14	1.09	1.14	9.08	50.82	2 289	2 429	.		
kvinnor	51 871	2 114	55.9	0.67	0.74	0.71	0.73	5.71	32.43	1 483	1 540	.		
minderåriga	16 516	2 037	33.8	0.40	0.56	0.45	0.46	3.58	20.09	923	943	.		

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medeltal antal arbete- tare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	per timme					per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.)		per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.)		per år	
			därav på ac- kord % antal	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d., kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d., kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100
Byggnadsverksamhet (1559)	14 516	35.7					11.32	66.86					
män	14 143	36.6	1.20	2.00	1.49	1.51	11.50	68.03					
minderåriga	342	2.8	0.52	0.53	0.54		4.08	23.28					
Egentl. byggnadsarbete (727)	9 247	33.3					11.12	65.76					
män	9 204	33.4	1.13	1.99	1.42	1.42	258	11.15	65.89				
Husbyggnadsarbete... (673)	7 421	29.3					12.15	71.90					
män	7 381	29.4	1.18	2.45	1.55	1.55		12.19	72.10				
Väg- o. vattenbyggnadsarbete (54)	1 826	42.6					8.72	51.48					
män	1 823	42.6	0.97	1.27	1.10	1.11		8.73	51.51				
Installationsarbete (129)	2 551	44.6					11.94	70.91					
män	2 512	44.9	1.36	1.88	1.60	1.63		11.95	71.15				
Elektriska installationsarbeten (26)	500	32.9					11.88	71.36					
män	499	33.0	1.37	1.96	1.57	1.70		11.90	71.47				
Rörledningsarbeten... (103)	2 051	47.9					11.96	70.79					
män	2 013	48.2	1.36	1.86	1.61	1.64		11.96	71.06				
Målning och glasmåsteri (703)	2 718	32.1					11.09	64.93					
män	2 427	36.0	1.26	2.20	1.60	1.60	250	11.96	70.31				
Statliga verk o. byggnadsarbeten m. m. (178)	17 251	2 189	47.4				10.56	59.04	2 709	2 901			
män	15 942	2 191	47.1	1.18	1.47	1.29	1.37	10.90	60.89	2 789	2 991		
kvinnor	1 036	2 164	52.4	0.73	0.98	0.86	0.90	7.08	39.19	1 861	1 955		
minderåriga	273	2 170	47.7	0.52	0.64	0.58	0.59	4.41	26.71	1 239	1 283		
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv (48)	6 099	2 117	69.0				11.86	62.97	2 986	3 155			
män	5 454	2 109	71.2	1.34	1.56	1.50	1.58	12.58	66.38	3 142	3 324		
kvinnor	474	2 150	46.6	0.75	0.98	0.83	0.87	6.90	37.21	1 785	1 860		
minderåriga	172	2 267	63.6	0.47	0.65	0.58	0.59	4.31	26.88	1 315	1 344		
Elektriska linjearbeten och kraftverk (16)	3 867	2 241	16.5				10.87	61.42	2 654	2 947			
män	3 767	2 243	16.8	1.18	1.77	1.24	1.33	10.81	62.28	2 686	2 985		
Sågverk o. d. (12)	313	66.6					5.02	30.48					
män	283	67.4	0.61	0.73	0.69	0.71		5.30	31.67				
Ban- o. byggnadsarbeten (39)	5 856	2 261	46.6				9.69	55.74	2 593	2 762			
män	5 841	2 261	46.7	1.02	1.33	1.16	1.22	9.70	55.80	2 597	2 765		
Intendenturverkstäder, förråd o. d. (63)	1 116	2 206	43.7				9.26	52.34	2 466	2 608			
män	597	2 231	28.6	1.28	1.88	1.81	1.33	10.94	61.72	2 909	3 078		
kvinnor	515	2 176	61.9	0.71	1.02	0.90	0.95	7.34	41.53	1 954	2 068		
Kommunala verk o. byggnadsarbeten m. m. (234)	19 134	2 257	23.3				12.64	71.12	3 345	3 596	280		
män	19 043	2 257	23.4	1.41	1.82	1.51	1.59	331	12.67	71.32	3 354	3 596	
minderåriga	91	2 174	4.0	0.67	0.68	0.70	412	5.60	30.48	1 469	1 524		

¹ Detaljerad lönestatistik för kommunalarbetare i orter, anslutna till Svenska städernas förhandlingsorganisation, finnes i nämnda organisations verksamhetsberättelse för år 1933.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och lönelnkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig lönelnkomst											
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	per timme					per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.) kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.) kr.	per år			
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	in- dex- tal 1913 = 100	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.			in- dex- tal 1913 = 100	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	in- dex- tal 1913 = 100
Kraft-, belysnings- och vatten- verk (136)	5 907	2 297	17·4	11·76	87·38	3 160	3 363	.	
män	5 868	2 298	17·5	1·32	1·81	1·41	1·47	11·79	87·36	3 171	3 374	.	
minderåriga	39	2 110	3·8	0·71	.	0·72	0·76	6·11	32·09	1 500	1 605	.	
Byggnads- o. anläggningsar- beten (86)	8 976	2 273	37·3	12·36	70·07	3 335	3 572	.	
män	8 931	2 274	37·4	1·29	1·83	1·49	1·57	12·39	70·27	3 344	3 582	.	
minderåriga	45	2 212	4·8	0·65	.	0·67	0·67	5·37	29·75	1 472	1 488	.	
Spårvägsdrift (12)	4 251	2 172	1·9	14·55	78·58	3 608	3 929	.	
män	4 244	2 172	1·9	1·67	.	1·67	1·81	14·57	78·66	3 612	3 933	.	
minderåriga	7	2 277	.	0·56	.	0·56	0·58	4·50	26·37	1 283	1 318	.	
Handel o. varulager (742)	7 202	2 359	5·1	9·62	56·21	2 734	2 764	253	
män	5 677	2 359	3·8	1·23	.	1·29	1·32	322	10·50	61·42	3 007	3 071	249
kvinnor	1 255	2 358	12·1	0·78	0·73	0·77	0·80	364	6·48	37·45	.	1 785	289
minderåriga	271	2 360	0·4	0·36	.	0·36	0·36	257	2·91	16·95	852	861	206
Samfärdsl (272)	8 104	2 237	44·2	12·74	70·15	3 093	3 353	281	
män	7 517	2 237	47·7	1·10	1·90	1·50	1·57	13·33	73·24	3 226	3 494	289	
minderåriga	588	2 236	0·1	0·93	.	0·93	0·71	5·59	31·73	1 408	1 556	289	
Järnvägsdrift (61)	1 672	2 296	11·3	6·86	37·07	1 942	1 968	.	
män	1 655	2 296	11·3	0·82	1·07	0·85	0·86	6·88	37·17	1 948	1 980	.	
Omnibusföretag (108)	1 863	2 296	9·80	56·97	2 634	2 803	.	
män	1 322	2 324	.	1·36	.	1·36	1·44	11·47	67·44	3 152	3 291	.	
minderåriga	541	2 231	.	0·65	.	0·65	0·73	5·75	32·66	1 442	1 611	.	
Åkerirörelse (47)	645	2 379	0·8	10·01	58·58	2 779	2 933	227	
män	616	2 382	0·8	1·23	.	1·23	1·27	295	10·34	60·45	2 874	3 027	232
Lastning o. lossning (56)	3 924	.	87·8	17·77	94·97	.	.	.	
män	3 924	.	87·8	1·95	1·90	1·97	318	17·77	94·97	.	.	.	
Tvättinrättningar (14)	653	2 242	16·9	7·08	41·22	1 940	2 009	.	
män	147	2 263	1·1	1·35	.	1·35	1·40	11·02	65·95	3 033	3 167	.	
kvinnor	499	2 243	21·6	0·70	0·86	0·73	0·75	5·93	34·36	1 626	1 680	.	
minderåriga	7	1 728	18·7	0·57	0·79	0·61	0·62	4·80	27·65	1 055	1 080	.	
Så övriga grupper (2 999)	66 860	2 032	33·0	1·22	1·69	1·38	1·44	11·47	65·04	2 998	3 192	.	
män	62 469	2 074	33·7	1·27	1·73	1·42	1·49	11·86	67·20	3 104	3 318	.	
kvinnor	2 790	2 256	29·8	0·75	0·92	0·80	0·83	6·60	37·56	1 791	1 829	.	
minderåriga	1 572	2 086	10·4	0·56	0·67	0·57	0·61	4·71	27·17	1 290	1 337	.	
Samtliga grupper (6 859)	330 720	2 103	46·1	1·00	1·12	1·06	1·10	275	8·74	49·16	2 200	2 330	214
män	255 090	2 102	45·1	1·11	1·25	1·17	1·22	271	9·75	54·73	2 454	2 612	210
kvinnor	54 661	2 120	54·6	0·67	0·75	0·71	0·73	304	5·75	32·69	1 498	1 555	239
minderåriga	18 088	2 041	31·9	0·42	0·56	0·46	0·47	261	3·67	20·67	947	970	200

¹ Då löneläget är mycket olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställt en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda:

Företag	Antal företag	Antal anställda	Genomsnittlig lönelnkomst för vuxna män 1 kr. per		
			timme	dag	vecka
med mindre än 5 anställda	53	127	1·00	7·70	46·37
med 5—10	23	151	1·02	8·23	49·56
med 10 och fl.	32	1 044	1·55	12·35	72·06

fabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.¹

Löneinkomst per timme. Även i fråga om arbetare inom industri och hantverk m. m. inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Men de ännu kvarvarande olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro betydande, att döma bl. a. av en inom socialstyrelsen utförd undersökning över lönernas »spridning» i fråga om arbetare i allmän tjänst.² På grund av det summariska primärmaterialet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som meddelas i tab. 10.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1933 beräknats till 1.10 kr., varav enligt tab. 10 1.06 kr. (96.4 %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m. För vuxna manliga arbetare har medellönen (1.22 kr.) legat över men för kvinnor (0.73 kr.) och minderåriga (0.47 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde för män 1.17 kr., för kvinnor 0.71 kr. och för minderåriga 0.46 kr. eller resp. 95.9, 97.3 och 97.9 % av totalinkomsten.

För att underlätta ett närmare studium av timförtjänstens variationer ha i tablån här nedan efter tab. 10 sanmanställts de högsta och de lägsta genomsnittliga timlö- nerna inom olika näringsgrenar, varvid man begränsat undersökningen till vuxna män och kvinnor.

Högsta medeltimförtjänster.

Män	Kr.	Kr.	Kr.
Malmgruvor i norra Sverige	2.15	Rörledningsarbete	1.64
Lastning o. lossning	1.97	Tobaksfabriker.....	1.61
Spårvägsdrift	1.81	Elektr. installationsarbeten	1.60
Tidningstryckerier	1.70	Målning o. glasmästeri ...	1.60
		Stalliga mek. o. elektriska verkstäder m. m.	1.58
		Mineralvattenfabr. o. d.	1.57
		Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.57

¹ Statens offentliga utredningar 1930:35, sid. 196.

² Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (Stockholm 1931).

	Kr.		Kr.		Kr.
Brännerier o. destillerings- verk	1·55	Mineralvattenfabr. o. d. ...	1·00	Elektriska verkstäder	0·90
Mjukbrödsbagerier	1·54	Mjukbrödsbagerier	0·97	Bok- och accidenstrycker- ier	0·87
Guld- o. silfvervarufabriker	1·53	Brännerier o. destillerings- verk	0·97	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	0·87
Slakterier o. charkuterifabr.	1·50	Bryggerier	0·95	Guld- o. silfvervarufabriker	0·86
		Statens intendenturverkstä- der, förråd o. d.	0·95	Päls- o. skinnvarufabriker	0·83
		Tobaksfabriker.....	0·93	Metallmanufaktur	0·82
		Tidningstryckerier	0·92		

Kvinnor

Spisbrödsbagerier.....	1·06
Slakterier o. charkuterifabr.	1·01

Lägsta medellimförtjänster.

<i>Män</i>	Kr.		Kr.		Kr.
Triåfabriker	0·99	Flotning	0·87	Grovpappersbruk	0·70
Snickeri- o. möbelfabriker	0·96	Järnvägsdrift (enskild) ...	0·86	Tapetfabriker	0·70
Kalkbruk o. cementvaru- fabriker.....	0·96	Stenbrott o. stenhuggerier	0·83	Bomullsindustri	0·65
Tegelbruk.....	0·95	Statliga sågverk o. d.....	0·71	Linne-,hamp-o.juteindustri	0·65
Sågverk o. hyvlerier	0·95	Torvindustri.....	0·63	Triåfabriker	0·63
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker...	0·93			Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker	0·63
Bomullsindustri	0·92			Råsockerbruk	0·64
Ylleindustri	0·92	Porcelinsfabriker	0·71	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0·63
Linne-,hamp-o.juteindustri	0·91	Hatt- o. mössfabriker.....	0·71	Järn- o. stålmanufaktur ...	0·62
Kristall- o. småglasbruk...	0·89	Tändsticksfabriker	0·71	Ylleindustri	0·62
		Finpappersbruk	0·70		

Kvinnor

De i tab. 10 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid spårvägsdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsätts i betydande utsträckning yngre personer.

Timlönens fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1933. Redan i samband med den tidigare meddelade översikten över förskjutningarna i det allmänna löneläget påvisades, att utvecklingen sett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1933 ha sålunda timlönerna för vuxna manliga arbetare stigit med i genomsnitt 171 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 204 %.¹ Lönefluktuationerna bli givetvis än mera varierande, om man med hjälp av tab. 10 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. I fråga om löneutvecklingen sedan år 1913 ger vidstående dia-

¹ Jfr sid. 45 o. f.

Diagram IV. Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1933 per arbetstimme och per arbetsdag för vuxna manliga arbetare.

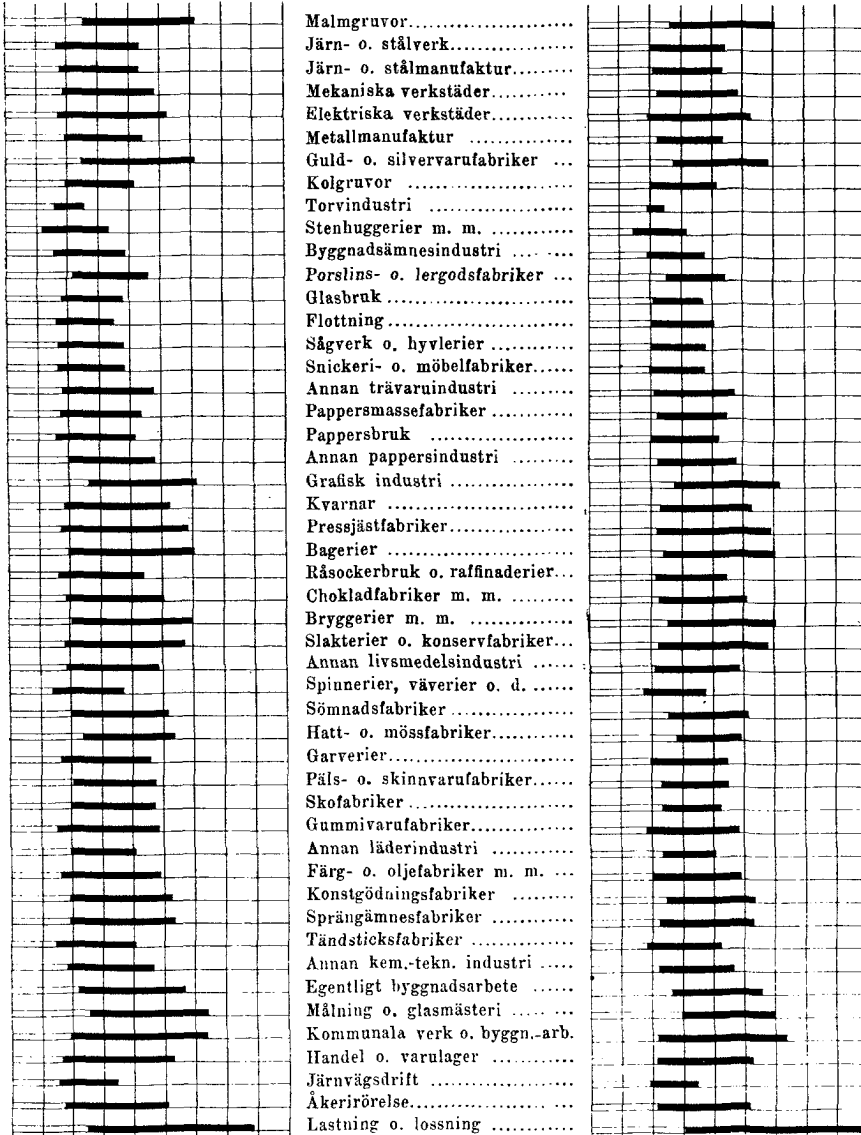
Moyenne des salaires en 1913 et 1933 par heure de travail et par jour pour les ouvriers hommes adultes.

Öre per timme:

Kronor per dag:

25 50 75 100 125 150 175 200

2 4 6 8 10 12 14 16

1913 1933

1913 1933

gram en åskådlig överblick över timlönens storlek år 1933 för manliga arbetare inom de näringsrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

Tab. 10 utvisar, att ökningen i timförtjänst för vuxna manliga arbetare under perioden 1913—1933 varit högst vid pressjästfabriker (indextal 342 om 1913 = 100, d. v. s. ökning 242 %). Närmast på skalan följa kommunala verk och byggnadsarbeten, handel och varulager, gummivarufabriker, lastning och lossning, slakterier och konserverfabriker, bagerier, elektriska verkstäder, färg-, olje- och parfymfabriker samt åkerirörelse, inom vilka näringsgrenar indextalen växla mellan 331 och 295. Lägst har stegringen varit inom följande industrigrenar: torvindustr (indextal 162), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (208), glasbruk (211), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (213), kolgruvor (217), flottnings (218), gruvor i mellersta Sverige (220), hatt- och mössfabriker (223) samt sågverk och hyvlerier (226).

För de kvinnliga arbetarna har stegringen av timförtjänsten under perioden 1913—1933 visserligen i genomsnitt varit större än för männen men förelett betydande variationer beträffande de särskilda industrigrenarna. Sålunda påträffas höga stegringstal för arbeterskorna inom slakterier och konserverfabriker (383), färg-, olje- och parfymfabriker (371), handel och varulager (364), metallmanufaktur (357), räsockerbruk (350), skrädderier och sömnadsfabriker (341), tändsticksfabriker (338) samt bagerier (331). Däremot ha timförtjänsterna för kvinnliga arbetare vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker, skofabriker, glasbruk samt grafisk industri under motsvarande tid endast ökat med resp. 132, 139, 143 och 161 % (indextal 232, 239, 243 och 261).

Den under föregående år rätt allmänna tendensen till sänkning av lönerna har under redogörelseåret ytterligare gjort sig gällande och framträder även vid en granskning av under året träffade kollektivavtal. I de nya avtal, som tillkommo vid till mellansvenska gruvförbundet anslutna gruvor samt vid Grängesbergs exportfält, reducerades utgående tidlöner med 5 å 6 % och ackordslönerna med 8 resp. 10 %. Vid de norrländska malmgruvorna sänktes tidlönerna med 11 å 12 % och ackorden med 15 å 17 %. För byggnadsämnesindustrin träffades ett avtal, där tidlönerna lämnades oförändrade, men ackorden reducerades med omkring 10 %. Det nya riksavtalet för snickeri- och möbelfabriker innebar en sänkning av minimitidlönerna, som i genomsnitt torde kunna anslås till c:a 3 ½ %; även de utgående individuella timlönerna reducerades; högre liggande ackord sänktes enligt glidande skala med 5 % och mera, varemot särskilt låga ackord något höjdes. Beträffande bokbinderierna ingicks ett avtal, som för de egentliga bokbinderiarbetarnas del bestämde oförändrade minimilöner men nedsättning av de individuella timlönerna med 5 % och reduktioner av flertalet ackord, med 5, i vissa fall 3 %. Vid civil- och tidningstryckerierna minskades utgående löner med 5 %. Kvarnindustriens nya riksavtal fastställde veckolöner, som voro c:a 4 % lägre än de förut gällande (med undantag för Stockholm, där sänkningen blev mindre). Det nya avtalet för bagerinäringen innebar däremot i lönehänseende väsentligen oförändrade löner. Vid beställningsskrädderierna sänktes ackorden å flertalet orter med 8 å 12 %: tidlönerna blevo för vuxna arbetare oförändrade, under det att viss nedsättning ägde rum för lärlingar och elever. Pålsvaruindustriens minimilöner minskades för fullt yrkeskunniga arbetare med 2 å 3 ½ % och för yngre arbetare något mera. Med den avtalsuppgörelse, som kom till stånd för målarfacket, blevo timlönerna i allmänhet sänkta, i flertalet fall med 6 å 7 %, i några fall med omkring 10 %; ackorden nedsattes i regel i motsvarande mån, på vissa håll avsevärt mera. I telegrafverkets avtal för linjedistriktet reducerades timlönerna med 4 %. För statens järnvägars verkstads- och förrädsarbetare blev det förutvarande avtalet väsentligen

oförändrat gällande, men lönerna sänktes något och skulle för framtiden i viss utsträckning regleras med hänsyn till levnadskostnadsindex. De nya avtalen för olika befälskategorier och manskapsgrader inom sjöfarten inneburo en sänkning av de kontanta lönerna med i genomsnitt 4 à 5 %.

Undersöker man, i vad mån tendensen till sänkning av avtalslönerna under redogörelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 10 för manliga arbetare nedgång från år 1932 särskilt inom följande näringsgrenar: målning och glasmästeri (18 %), väg- och vattenbyggnadsarbete (17 %), husbyggnadsarbete (16 %), rörledningsarbete (15 %), åkerirörelse (10 %), kalkbruk och cementvarufabriker (7 %), gruvor och anrikningsverk (7 %), statens sågverk (7 %), buteljglasbruk (6 %) samt torvindustri (6 %). För kvinnornas del märkes nedgång av timförtjänsterna inom statliga verk och byggnadsarbeten (5 %), tvättinrättningar (4 %), »annan» pappersindustri (3 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (3 %).

De näringsgrenar åter, där arbetarpersonalen uppnått högre genomsnittliga timförtjänster än föregående år, utgöras för männens vidkommande av färg- och fernissfabriker (4 %), hatt- och mössfabriker (4 %), järn-, stål- och kopparverk (3 %), margarinfabriker (3 %) samt konservfabriker (3 %). För kvinnornas del märkes ökning av timförtjänsterna endast inom färg-, olje- och parfymfabriker (1 %) och tobaksfabriker (1 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör även deras samband med avlöningsformen beaktas. Arbetsinkomsten per timme ställer sig nämligen i regel olika, allteftersom arbete utföres mot betalning efter den använda tiden (tidlön) eller efter den utförda arbetsprestationen (ackordslön).

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 10 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 46,1 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete (jfr sid. 62). Riksmedeltalet för männen (45,1 %) låg obetydligt under, men för kvinnorna (54,6 %) rätt avsevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växla motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i efterföljande tablå sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timantalet.

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger, som ovan nämnts, med att timförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. För samtliga i tab. 10 redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1,00 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1,12 kr. eller 12,0 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1,11 och 1,25 kr. (överskott 12,6 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0,67 och 0,75 kr. (överskott 11,9 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med det nuvarande tillvägagångssättet vid insamlande av den industriella lönestatistikens primärmaterial kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 10 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 8—76 % och för kvinnor mellan 10—45 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 16—20 % och för kvinnor 20—30 %.

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %	Ackords- tim., %	Ackords- tim., %
<i>Män</i>			
Lastning o. lossning	87·8	Skofabriker	57·2
Torvindustri.....	79·9	Tobaksfabriker.....	56·4
Pappersbruk o. pappfabr.	74·0	Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	56·1
Statliga mek. o. elektriska verkstäder m. m.	71·2	Annan trävaruindustri ...	54·6
Gruvor o. anrikningsverk	71·0	Järn- o. stålmanufaktur ...	51·9
Sprängämnesfabriker	69·2	Kolgruvor.....	51·9
Järn-, stål- o. kopparverk	69·0	Garverier	51·3
Statliga sågverk o. d.	67·4	Elektriska verkstäder	50·5
Sågverk o. hyslerier	66·8	Metallmanufaktur.....	50·1
Pappersmassfabriker	66·7		
Stenbrott o. stenhuggerier	59·6	<i>Kvinnor</i>	
Mekaniska verkstäder	57·9	Tobaksfabriker.....	94·0
		Pappersbruk o. pappfabr.	83·2
		Tändsticksfabriker	79·1
		Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	76·7
		Gummivarufabriker	73·0
		Elektriska verkstäder	70·4
		Spinnerier, väverier o. d.	67·4
		Hatt- o. mössfabriker	66·1
		Statens intendenturverkstä- der, förråd o. d.	61·9
		Skrädderier o. sömnadsfabr.	56·4
		Metallmanufaktur.....	55·6
		Skofabriker	55·0

Övergar man därefter till att undersöka timlönernas växlingar vid olika avlöningsformer, har för vinnande av större överskådligghet med ledning av tab. 10 i tablån å efterföljande sida uppgjorts en förteckning över högsta och lägsta timförtjänster vid ackords- och tidlönsarbete bland de i lönestatistiken redovisade näringsgrupperna, varvid man liksom i fråga om de genomsnittliga timförtjänsterna begränsat undersökningen till vuxna män och kvinnor. Vid bedömande av medellönerna i tablån, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör beaktas,

att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning häröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹

Högsta ackordsförtjänster.

	Kr. per tim.		Kr. per tim.		Kr. per tim.
<i>Män</i>		»Annan» pappersindustri...	1'69	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.....	1'02
Husbyggnadsarbete	2'45	Tobaksfabriker.....	1'66	Guld- o. silvervarufabriker	0'96
Bryggerier	2'21	Olje-, tvål-, ljus- o. parfymfabriker	1'64	Elektriska verkstäder.....	0'95
Målning o. glasmästeri ...	2'20	Statliga mek- o. elektriska verkstäder	1'56	Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	0'94
Malmgruvor i norra Sverige	2'17			Metallmanufaktur.....	0'93
Elektr. installationsarbeten	1'96			Statliga mek. o. elektriska verkstäder	0'93
Lastning o. lossning	1'95	<i>Kvinnor</i>		Raffinaderier o. komb. fabr.	0'88
Rörledningsarbete	1'86	Bok- o. accidenstryckerier	1'26	Tobaksfabriker	0'88
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	1'83	Bryggerier	1'20	»Annan» pappersindustri...	0'86
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1'81	Mineralvattenfabriker o. d.	1'19	Tvättinrättningar.....	0'86
Guld- o. silvervarufabriker	1'77	Färg- o. fernissfabriker ...	1'04	Kakel-, sten- o. lergodsfabriker	0'85
Statens elektr. linjearb. o. kraftverk	1'77				

Lägsta ackordsförtjänster.

<i>Män</i>		Sågverk o. hyvlerier	0'94	Grovpappersbruk.....	0'71
Tegelbruk.....	1'03	Kristall- o. småglasbruk...	0'93	Hatt- o. mössfabriker.....	0'71
Kalkbruk o. cementvarufabriker	1'03	Flottning	0'92	Finpappersbruk	0'70
Finpappersbruk	1'02	Stenbrott o. stenhuggerier	0'85	Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0'70
Grovpappersbruk	1'02	Statliga sågverk o. d.....	0'73	Järn- o. stålmanufaktur ...	0'68
Snickeri- o. möbelfabriker	1'01	Torvindstri.....	0'65	Linne-, hamp- o. juteindustri	0'68
Linne-, hamp- o. juteindustri	1'00	<i>Kvinnor</i>		Trikkåfabriker	0'68
Ylleindustri	0'97	Skrädderier o. sömnadsfabr.	0'77	Bomullsindustri	0'66
Fönsterglasbruk	0'95	Mekaniska verkstäder	0'77	Ylleindustri	0'66
Bomullsindustri	0'95	Tändsticksfabriker	0'73	Färgerier, blekerier o. impregneringsfabriker	0'62
		Porslinsfabriker	0'72		

Vill man belysa timlönernas förskjutningar i samband med olika avlösningsformer, ger en jämförelse mellan tab. 10 och motsvarande tabell i föregående års lönestatistik vid handen, att timförtjänsterna för vuxna *manliga arbetare* vid ackordsarbete (där dylikt förekom i nämnvärd utsträckning) sedan år 1932 minskats mest inom följande näringsgrenar: väg- och vattenbyggnadsarbete (26 %), tvättinrättningar (23 %), målning och glasmästeri (19 %), husbyggnadsarbete (14 %), grafiska anstalter (12 %), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (10 %) samt bryggerier (9 %). De näringsgrenar åter, där ackordslö-

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika yrtsgrupper hänvisas till sid. 84 o. f.

nen per timme ökats sedan föregående år, kommo i följande ordning: statens elektriska linjearbeten och kraftverk (11 %), päls- och skinnvarufabriker (11 %), stenbrott och stenhuggerier (10 %) samt hatt- och mössfabriker (7 %).

Vad tidlönerna beträffar drabbade tillbakagången i lönesatserna sedan 1932 hårdast vid väg- och vattenbyggnadsarbete (13 %), torvinindustri (12 %), åkerirörelse (11 %), husbyggnadsarbete (11 %), målning och glasmästeri (11 %), buteljglasbruk (7 %) samt »annan» livsmedelsindustri (6 %). Stegningen i tidlönssatserna var mest betydande för »annan» trävaruindustri (7 %), finpappersbruk (6 %), slakterier och charkuterifabriker (6 %) samt färg- och fernissfabriker (5 %).

Högsta tidlönsförtjänster.

	Kr. per tim.		Kr. per tim.		Kr. per tim.
<i>Män</i>		Grafiska anstalter	1:35	Mineralvattenfabriker o. d.	0:87
Spårvägsdrift	1:67	Tvättinrättningar	1:35	Päls- o. skinnvarufabriker	0:84
Tidningstryckerier	1:62	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1:34	Bok- o. accidenstryckerier	0:83
Malmgruvor i norra Sverige	1:58	Brännerier o. destilleringsv.	1:32	Bryggerier	0:82
Mjukbrödsbagerier	1:51			Guld- o. silvervarufabriker	0:81
Slakterier o. charkuterifabr.	1:46			Brännerier o. destilleringsv.	0:81
Spisbrödsbagerier	1:44	<i>Kvinnor</i>		Handel o. varulager	0:78
Bok- o. accidenstryckerier	1:39	Spisbrödsbagerier	1:04	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	0:75
Pressjästfabriker	1:39	Slakterier o. charkuterifabriker	0:98	Grafiska anstalter	0:74
Elektr. installationsarbeten	1:37	Mjukbrödsbagerier	0:95	Elektriska verkstäder	0:73
Rörledningsarbete	1:36	Tidningstryckerier	0:88	Tobaksfabriker	0:72
Omnibusföretag	1:36				

Lägsta tidlönsförtjänster.

<i>Män</i>		Sågverk o. hyvlrier	0:76	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0:59
Stenbrott o. stenhuggerier	0:87	Kolgruvor	0:75	Finpappersbruk	0:58
Buteljglasbruk	0:87	Kristall- o. småglasbruk ...	0:73	Trikåfabriker	0:58
Järn-, stål- o. kopparverk	0:85	Statliga sågverk o. d.	0:61	Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0:57
Ylleindustri	0:84	Torvindustri	0:53	Järn- o. stålmanufaktur ...	0:55
Bomullsindustri	0:83	<i>Kvinnor</i>		Grovpappersbruk	0:55
Linne-, hamp- o. juteindustri	0:82	Kakel-, sten- o. lergods-fabriker	0:65	Bomullsindustri	0:53
Järnvägsdrift (enskild) ...	0:82	Metallmanufaktur	0:64	Tändsticksfabriker	0:53
Malmgruvor i mellersta Sverige	0:81	Konservfabriker	0:63	Ylleindustri	0:52
Tegelbruk	0:81	Råsockerbruk	0:62	Linne-, hamp- o. juteindustri	0:50
Flottning	0:81	Porslinsfabriker	0:59		

För kvinnliga arbetare påträffas den största minskningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna inom statliga mekaniska och elektriska verkstäder (12 %), råsockerbruk (11 %), färgerier,

blekerier och impregneringsfabriker (9 %), bok- och accidenstryckerier (8 %), konservfabriker (8 %) och käftfabriker (5 %). Däremot visa följande näringsgrenar förhållandevis stor ökning i ackordslön under redogörelseåret, nämligen kakel-, sten- och lergodsfabriker (8 %), päls- och skinnvarufabriker (5 %) samt handel och varulager (3 %).

Störst har minskningen i *tidlön* från år 1932 till 1933 varit för den kvinnliga arbetarpersonalen vid skrädderier och sömnadsfabriker (7 %), metallmanufaktur (6 %), konservfabriker (5 %), tvättinrättningar (4 %) samt statliga mekaniska och elektriska verkstäder (4 %). De näringsgrenar åter, som visade ökning i *tidlön*, voro i ordning som följer: tobaksfabriker (6 %), brännerier och destilleringsverk (4 %), bok- och accidenstryckerier (4 %), päls- och skinnvarufabriker (4 %), porslinsvarufabriker (4 %) samt gummivarufabriker (3 %).

Löneinkomst per dag. I tab. 10 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. På grundval av nämnda tabell har utarbetats diagram IV (sid. 65), utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per dag (och per arbetstimme) för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 9⁷⁵ kr. och för kvinnor 5⁷⁵ kr. eller resp. 3⁷ och 1⁹ % mindre än föregående år. I efterföljande tablå meddelas de uppgivna högsta och lägsta genomsnittliga daglönerna för manliga och kvinnliga arbetare inom olika näringsgrenar.

Högsta dagsförtjänster.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Lastning o. lossning.....	17 ⁷⁷	Husbyggnadsarbete.....	12 ¹⁹	Mineralvattenfabr. o. d. ...	7 ⁷¹
Malmgruvor i norra Sverige	16 ⁹⁹	Slakterier o. charkuteri-fabriker	12 ¹⁰	Tidningstryckerier	7 ³⁸
Spårvägsdrift	14 ⁵⁷	Bryggerier	11 ⁹⁷	Tobaksfabriker	7 ³⁸
Tidningstryckerier	13 ⁷⁰	Rörledningsarbete	11 ⁹⁶	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.	7 ³⁴
Mineralvattenfabr. o. d. ...	13 ¹⁵	Målning o. glasmästeri ...	11 ⁹⁶	Bryggerier	7 ²⁴
Tobaksfabriker	12 ⁷³			Elektriska verkstäder	7 ¹⁹
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	12 ⁵⁸	<i>Kvinnor</i>		Statliga mek. o. elektriska verkstäder	6 ⁹⁰
Brännerier o. destilleringsverk	12 ⁵¹	Spisbrödsbagerier	8 ⁰⁷	Bok- o. accidenstryckerier	6 ⁸⁸
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten.....	12 ³⁹	Slakterier o. charkuteri-fabriker	8 ⁰⁶	Metallmanufaktur.....	6 ⁵⁶
Mjukbrödsbagerier	12 ²⁷	Brännerier o. destilleringsverk	7 ⁷⁸	Handel o. varulager.....	6 ⁴⁵
		Mjukbrödsbagerier.....	7 ⁷¹	Grafiska anstalter	6 ³⁶

Lägsta dagsförtjänster.

<i>Män</i>	Kr.		Kr.		Kr.
Cementfabriker.....	7·98	Kristall- o. smäglasbruk...	6·87	Band-, gardin- o. bindgarns-	5·23
Fönsterglasbruk	7·95	Stenbrott o. stenhuggerier	6·28	fabriker.....	5·20
Ylleindustri	7·56	Stalliga sågverk o. d.....	5·30	Grovpappersbruk.....	5·18
Kalkbr. o. cementvarufabr.	7·52	Torvindustri.....	4·93	Trikåfabriker	5·08
Sågverk och hyvlerier.....	7·52			Bomullsindustri	5·08
Färgerier, blekerier och		<i>Kvinnor</i>		Ylleindustri	5·08
impregneringsfabriker...	7·48	Konservfabriker	5·70	Järn- o. stålmanufaktur...	5·04
Snickeri- o. möbelfabriker	7·46	»Annan» pappersindustri	5·67	Linne-, hamp- och jute-	5·00
Bomullsindustri	7·38	Hatt- o. mössfabriker.....	5·51	industri.....	4·91
Tegelbruk.....	7·30	Finpappersbruk	5·47	Råsockerbruk	4·91
Linne-, hamp- o. juteindustri	7·22	Tapetfabriker	5·44	Färgerier, blekerier och	4·66
Järnvägsdrift (enskild) ...	6·88	Skofabriker	5·37	impregneringsfabriker...	

Löneinkomst per vecka. För att erhålla ett bättre mått på arbetarnas försörjningsmöjligheter än tim- och dagsförtjänsten har i tab. 10 i likhet med vad som skedde föregående år även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som normal veckoinkomst ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid arbetaren sysselsatts inom vederbörande företag.

Tab. 10 visar, att den normala veckoinkomsten år 1933 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar uppgick till för män 54·73, för kvinnor 32·69 samt för minderåriga 20·67 kr. I tablån här nedan har uppgjorts en förteckning över högsta och lägsta veckolönen för män och kvinnor inom olika näringsgrenar.

Högsta veckoförtjänster.

<i>Män</i>	Kr.		Kr.		Kr.
Lastning o. lossning.....	94·97	Målning o. glasmästeri...	70·31	Tobaksfabriker	42·44
Tidningstryckerier.....	80·05	Kommunala byggnads- o.	70·27	Brännerier o. destillerings-	41·60
Spårvägsdrift	78·66	anläggningsarbeten.....		verk	41·53
Mineralvattenfabr. o. d.....	76·49	Presjästfabriker	69·49	Statens intendenturverk-	41·53
Tobaksfabriker	74·78	Bryggerier	68·89	städer, förråd o. d. ...	41·53
Malmgruvor i norra Sve-				Bryggerier	40·28
rige.....	73·84			Bok- o. accidenstryckerier	39·87
Mjukbrödsbagerier.....	72·91	<i>Kvinnor</i>		Grafiska anstalter	37·89
Husbyggnadsarbete	72·10	Spisbrödsbagerier	48·84	Elektriska verkstäder ...	37·75
Elektriska installations-		Slakterier o. charkuteri-	46·45	Handel och varulager ...	37·45
arbeten	71·47	fabriker		Statliga mek. o. elektriska	37·21
Rörledningsarbete	71·06	Mjukbrödsbagerier.....	45·12	verkstäder	
Slakterier o. charkuteri-		Tidningstryckerier.....	43·42	Olje-, tvål-, ljus- o. par-	37·04
fabriker	70·40	Mineralvattenfabr. o. d....	43·26	lymfabriker	

Lägsta veckoförtjänster.

<i>Män</i>	Kr.		Kr.		Kr.
Cementfabriker.....	43·44	Stenbrott o. stenbuggerier	35·23	Skofabriker	29·79
Kalkbruk o. cementvaru- fabriker	42·74	Tändsticksfabriker.....	32·80	Porslinsfabriker	29·66
Grovpappersbruk	42·67	Flottning	32·36	Ylleindustri	29·60
Snickeri- o. möbelfabriker	42·13	Statliga sågverk o. d. ...	31·67	Linne-, hamp- o. juteindu- stri	28·84
Linne-, hamp- o. juteindu- stri	41·32	Torvindustri	28·40	Konservfabriker.....	28·40
Tegelbruk	39·73			Band-, gardin- och bind- garnsfabriker	28·08
		<i>Kvinnor.</i>		Järn- o. stålmanufaktur	27·80
Malmgruvor i mellersta Sverige	37·27	Choklad- o. karamellfabr.	31·71	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker...	27·46
Järnvägsdrift (enskild) ...	37·17	Finpappersbruk	31·14	Grovpappersbruk	23·91
Kristall- o. smäglasbruk...	37·13	Hatt- o. mössfabriker ...	30·67	Tändsticksfabriker.....	20·13
Band-, gardin- och bind- garnsfabriker	35·94	Trikåfabriker	30·18		
		Råsockerbruk.....	29·90		

Löneinkomst per år. Enär för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas på grundval av det föreliggande primärmaterialet, har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken icke publicera uppgifter om arbetsförtjänster per år utan endast per vecka och per dag, tillika med tillgängliga uppgifter angående den normala arbetssäsongens längd (se sid. 53). För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 10 de beräknade genomsnittliga årslönerna, till vilka här skall lämnas en kortfattad kommentar.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1933 var för män 2 612 kr., för kvinnor 1 555 kr. samt för minderåriga 970 kr. Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid (exkl. naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten per år till resp. 2 454, 1 498 och 947 kr., medan återstoden eller resp. 158, 57 och 23 kr. utgjorde värdet av åtnjutna naturaförmåner, ersättning för övertidsarbete o. d. I efterföljande tablå ha ur tab. 10 sammanställts de i årslönestatistiken medtagna näringsgrenar, som uppvisade de högsta och lägsta genomsnittliga årslönerna för män och kvinnor.

Högsta årsförtjänster.

<i>Män</i>	Kr.		Kr.		Kr.
Tidningstryckerier.....	4 013	Slakterier och charkuteri- fabriker	3 510	Kraft-, belysnings- och vattenverk	3 374
Spårvägsdrift	3 933	Bryggerier	3 443	Statliga mek. o. elektriska verkstäder m. m.	3 324
Mineralvattenfabr. o. d....	3 791	Brännerier o. destillerings- verk	3 406	Pressjästfabriker	3 308
Tobaksfabriker	3 710	Bok- o. accidenstryckerier	3 387	Omnibusföretag	3 291
Mjukbrödsbagerier.....	3 597	Grafiska anstalter	3 382		
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten.....	3 582				

		<i>Högsta årslöner.</i>			
<i>Kvinnor</i>	Kr.		Kr.		Kr.
Slakterier och charkuteri-fabriker	2 320	Brännerier o. destillerings- verk	2 080	Grafiska anstalter	1 886
Spisbrödsbagerier	2 233	Statens intendenturverk- städer, förråd o. d. ...	2 068	Statl. mek. o. elektriska verkstäder	1 860
Tidningstryckerier	2 209	Bok- o. accidenstryckerier	1 999	Metallmanufaktur	1 806
Mjukbrödsbagerier	2 200	Bryggerier	1 981	Färg- och fernissfabriker	1 806
Mineralvattenfabr. o. d. ...	2 167			Handel och varulager ...	1 785
Tobaksfabriker	2 112				

		<i>Lägsta årsförtjänster.</i>			
<i>Män</i>	Kr.		Kr.		Kr.
»Annan» läder-, hår- o. gummivaruindustri	2 128	Tegelbruk	1 752	Skofabriker	1 426
Ylleindustri	2 115	Malmgruvor i mellersta Sverige	1 660	Porslinsfabriker	1 412
Bomullsindustri	2 096	Fönsterglasbruk	1 648	Ylleindustri	1 405
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker...	2 086	Kristall- och småglasbruk	1 603	Bomullsindustri	1 381
Cementfabriker	2 058	Tändsticksfabriker	1 464	Grovpappersbruk	1 367
Järnvägsdrift (enskild) ...	1 980			Järn- och stålmanufaktur	1 364
Kalkbruk o. cementvaru- fabriker	1 977	<i>Kvinnor</i>		Linne-, hamp- och jute- industri	1 357
Linne-, hamp- och jute- industri	1 969	Finpappersbruk	1 510	Konservfabriker	1 350
Sågverk o. hyvlerier	1 835	Råsockerbruk	1 470	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker...	1 340
Snickeri- o. möbelfabriker	1 788	Hatt- och mössfabriker...	1 469	Tändsticksfabriker	979
		Trikåfabriker	1 449		
		Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker	1 444		

Tidlöner inom småindustri och hantverk. För att komplettera de i det föregående meddelade knapphändiga lönestatistiska uppgifterna angående arbetare inom småindustri och hantverk ha i tab. 11 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för hantverks- och transportarbetare, sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1933, i den mån jämförelsetal för utgångsåret föreligga. I tabellen lämnade uppgifter, vilka uppdelats på Stockholm och på övriga orter, grunda sig i huvudsak på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen och avse således ej vederbörandes faktiska arbetsförtjänst utan blott gällande lönesatser för arbete å ordinarie tid. Till arbetsförtjänstens ökning genom ackords- och övertidsarbete har sålunda hänsyn ej kunnat tagas.

För de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar. De inom sjömansyrket samt restaurangrörelse och husligt arbete anställda åtnjuta månadslön (jämte kost och logi), dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Tab. 11. Tidlöner åren 1914 och 1933 för hantverks- och transportarbetare samt sjöfolk ävensom för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlöning i kronor						Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %					
	Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter		Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1933	1914	1933	1914	1933	1914- 1933	1932- 1933	1914- 1933	1932- 1933	1914- 1933	1932- 1933
<i>Hantverks- och transportarbete</i> (beräknad veckoavlön.)												
Stenhuggeriarbetare	40	85	27	52	28	53	+113	0	+93	-2	+89	0
Bleck- och plåtslageriarbetare	40	81	28	57	28	57	+103	0	+104	-2	+104	-2
Möbel- och finsnickeriarbetare	32	64	24	48	24	48	+100	-6	+100	0	+100	0
Murare	38	84	32	62	32	62	+121	0	+94	0	+94	0
Byggnadsträrbetare	35	76	28	58	28	59	+117	0	+107	-2	+111	0
Måleriarbetare	40	76	30	60	30	60	+90	-6	+100	-2	+100	-2
Herrskrädderiarbetare	30	68	25	50	26	50	+127	-8	+100	-2	+92	-2
Skomakeriarbetare	30	75	22	40	21	40	+150	0	+82	-2	+90	-2
Bageriarbetare	31	70	26	59	27	59	+126	0	+127	0	+119	0
Hamn- och stuveriarbetare	34	58	30	57	31	57	+71	0	+90	+2	+84	+2
Åkeriarbetare	24	63	20	42	20	42	+163	0	+110	+2	+110	0
Tvätterskor och strykerskor	12	36	13	25	13	25	+200	0	+92	0	+92	0
Springpojkar	10	18	5	12	6	12	+80	-10	+140	0	+100	0
<i>Sjöfolk</i> (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	160	157	157	78	157	0	0	-1	+101	-2		
Matrosor	150	138	138	64	139	0	0	-7	+117	-7		
Lättmatrosor	112	111	111	51	111	0	0	0	+118	0		
Jungmän	55	53	53	33	53	0	0	+4	+61	+4		
Eldare och motormän	150	141	141	63	142	0	0	-3	+125	-3		
Kollämpare	98	91	91	45	91	0	0	-3	+102	-3		
Stuertar	225	216	216	108	216	0	0	-1	+100	-1		
Kockar	175	164	164	69	165	0	0	0	+139	0		
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	150	155	155	77	155	0	0	+3	0	+3		
Matrosor	150	139	139	64	140	0	0	-1	0	-1		
Lättmatrosor	105	101	101	51	101	0	0	-4	0	-4		
Jungmän	55	53	53	33	53	0	0	+8	0	+8		
Eldare och motormän	160	135	135	68	138	0	0	-3	0	-3		
Kollämpare	100	92	92	46	93	0	0	-4	0	-4		
Stuertar	198	198	198	99	198	0	0	-5	0	-5		
Kockar	148	148	148	74	148	0	0	-3	0	-3		
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	150	150	150	77	150	0	0	-3	+95	-3		
Matrosor	140	130	130	64	130	0	0	-1	+103	-1		
Lättmatrosor	80	84	84	50	84	0	0	0	+68	0		
Jungmän	55	45	45	33	45	0	0	0	+36	0		
Stuertar	165	132	132	77	137	0	0	-14	+78	-12		
Kockar	60	65	65	28	65	0	0	-2	+132	0		
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete</i> (månadslön, vartill kommer fri kost och logi)												
Hotelldrängar m. fl.	35	80	28	66	28	66	+129	0	+136	+3	+136	+3
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	22	45	18	41	18	41	+105	0	+128	+3	+128	+3
Hushållerskor	23	45	23	42	23	42	+96	0	+83	-2	+83	-2
Husjungfrur	18	40	16	33	16	33	+122	0	+106	0	+106	0
Ensamjungfrur	19	40	15	34	16	34	+111	0	+127	0	+113	0
Köksor	15	35	18	34	18	34	+133	0	+89	0	+89	0
<i>Tvätt- och rengöringsarbeterskor</i> (dagspenning, vartill kommer fri kost)												
	2:15	5:00	1:58	3:63	1:62	3:64	+133	0	+130	0	+125	0

Såsom av tabellen framgår, äro de uppgivna lönerna för olika yrken ganska växlande. Bland hantverksarbetarna har för orterna tillsammansagna högsta genomsnittliga lönesatsen, 62 kr. per vecka, uppgivits för murare, medan målare kommo upp till 60 kr. samt byggnadsträarbetare och bagare till 59 kr. Därefter följde i ordning bleck- och plåtslageriarbetare samt hamm- och stuveriarbetare (57 kr.), stenhuggare (53 kr.), herrskrädderiarbetare (50 kr.), möbel- och finsnickare (48 kr.), åkeriarbetare (42 kr.), skomakare (40 kr.) samt tvätterskor vid mindre tvättinrättningar (25 kr.) och springpojkar (12 kr.) I Stockholm lågo lönerna för motsvarande arbetargrupper i regel avsevärt högre.

På grund av den stora betydelse ackordsarbete, åtminstone å större orter, intager inom flertalet här angivna yrken, torde likväl den faktiska arbetsförtjänsten flerstädes ha ställt sig väsentlig högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med i det föregående meddelade uppgifter ger även vid handen, att de i tab. 10 redovisade faktiska löneinkomsterna för egentliga husbyggnadsarbetare (murare, byggnadsträarbetare m. fl.) och måleriarbetare i genomsnitt överstiga de i tab. 11 meddelade tidlönerna med resp. 23 och 28 %, låt vara, att de båda uppgifterna representera ett rätt olika urval av orter. Inom möbel- och finsnickeriindustrin däremot synas lönerna vara något mindre inom hithörande fabriksindustri än inom det hantverksmässigt bedrivna arbetet.

För stenhuggeriarbetare o. d. ligga åter de förut beräknade faktiska arbetsinkomsterna i tab. 10 ej oväsentligt lägre än motsvarande löner enligt tab. 11. Förklaringen härtill torde i första hand vara, att uppgifterna ej äro direkt jämförbara. De från arbetsförmedlingarna erhållna uppgifterna representera nämligen i översvägande grad städer och stadsliknande samhällen, varemot medellönen i tab. 10 nästan uteslutande bestämmas av löneläget inom de å landsbygden belägna stenhuggerierna. Om man låter dessa utgå och beräknar timförtjänsten på de inom dyrtorsgrupperna D—G förefintliga företagen i branschen, visar det sig, att den sålunda erhållna faktiska veckoförtjänsten (48×1.19 kr. eller 57.12 kr.) t. o. m. överstiger arbetsförmedlingarnas medellön med ca 8 %.

Inom skrädderiyrket synes förekomsten av ackordsarbete förklara, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 10 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt ca 62 kr. per full arbetsvecka (d. v. s. 48 arbetstimmar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 11) ej nådde högre än 50 kr. — Bageri- och åkeriarbetarna åter arbeta nästan uteslutande mot tidlön, men trots detta överstego de faktiska arbetsinkomsterna de uppgivna normallönerna med resp. 23 och 45 %, vartill orsaken väsentligen torde ligga i att de förstnämnda företrädesvis avse större företag å dyrare orter och innefatta ersättning för övertidsarbete m. m.

Vad hamm- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det stora vanskligheter att ange normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållandena i hammarna. Då därtill kommer, att — åtminstone i de stora hammarna — tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 10 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till 1.97 kr. per timme eller nära 95 kr. per vecka.

Slutligen bör i detta samband påpekas, att grupperna skomakare och tvätterskor i tab. 11 väsentligen avse andra yrkeskategorier än i tab. 10 redovisade arbetare vid skofabriker och större tvättinrättningar, varför någon jämförelse mellan deras löner ur berörda synpunkter knappast kan ifrågakomma.

Inom sjömansyrket redovisas de högsta lönerna i tab. 11 i fråga om ång- och motorfartyg i utrikes fart för stuertar, för vilka normala månadshyran under redogörelseåret skulle utgjort 216 kr. Därefter kommo kockar (165 kr.), timmer-

män (157 kr.) och matrosar (139 kr.). Anmärkas må, att i fråga om ång- och motorfartyg i inrikes fart samt segelfartyg de i tabellen meddelade lönetalen grunda sig på ganska fåtaliga och olikformiga primäruppgifter.

Bland de till hotell- och restaurangrörelse hänförliga yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar uppgivits åtnjuta den högsta kontanta avlöningen eller 66 kr. per månad, medan motsvarande lön för hotelldiskerskor, -köksor o. d. utgjort 41 kr.

Beträffande de i hushligt arbete anställda är lönen högst för hushållerskor (42 kr.), medan lönenivån för övriga redovisade specialiteter icke synes förete nämnvärda inbördes skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för ensamjungfrur uppgick enligt tabellen till 34 kr., för köksor till 34 kr. samt för husjungfrur till 33 kr. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har angivits till 3.64 kr. Genomsnittslönerna växla dock ej oväsentligt å olika orter, såsom belyses genom följande uppställning, avseende de båda viktigaste kategorierna av hembiträden:

	Stockholm	Övriga städer med över 10 000 inv.	Övriga orter
Ensamjungfrur, kr. per månad	40	36	33
Tillfällig arbets hjälp, kr. per dag	5.00	4.04	3.46

Förutom den kontanta lönen åtnjuta de i hotell- och restaurangrörelse samt hushligt arbete anställda även fri kost och logi. I efterföljande tablå meddelas, på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna, en beräkning av det uppskattade värdet utav dylika av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmåner.

Uppskattat värde av kost och logi	K r. p e r m å n a d						I n d e x t a l					
	Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1933	1914	1933	1914	1933	1914	1933	1914	1933	1914	1933
Stockholm	33	70	.	.	33	70	100	212	.	.	100	212
Östra Sverige.....	33	48	31	39	32	42	100	145	100	126	100	131
Småland o. öarna	32	53	30	40	31	43	100	166	100	133	100	139
Södra Sverige ...	33	40	32	39	33	40	100	121	100	122	100	121
Västra Sverige ...	37	53	20	43	30	46	100	143	100	215	100	153
Norra Sverige.....	30	43	33	39	32	41	100	143	100	118	100	128
Hela riket	33	47	30	41	31	43	100	142	100	137	100	139

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 43 kr. år 1933, vilket innebär en stegring av 39 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till år 1933 beräknas till 53 %: för enbart kost och bostad torde stegringen vara c:a 41 %. I en del större städer har dock värdet av fritt vivre uppskattats högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 70 kr. per månad.

Löneinkomster för statens anläggningsarbetare. I Sociala Meddelanden ha tidigare publicerats vissa uppgifter rörande löneförhållandena för statens järnvägars och statens vattenfallsverks byggnadsarbetare samt för de närstående arbetargrupper, vilka varit

sysselsatta med underhålls-, om- och nybyggnadsarbeten vid statens trafikerade banor. För att beträffande år 1933 fullfölja lönestatistiken för statens anläggningsarbetare lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. Från och med år 1930 ingå dessa arbetargrupper i socialstyrelsens lönestatistik och redovisas i tab. 10 under rubriken statens ban- och byggnadsarbetare. Här nedan meddelade uppgifter innehålla emellertid en i vissa avseenden längre gående yrkesredovisning än genomsnittsuppgifterna i tab. 10 och ha därför allttjämt sin särskilda betydelse såsom komplement till den lönestatistik, som i det föregående meddelats för byggnads- och anläggningsarbetare.

Vid statens anläggningsarbeten tillämpas genom kollektivavtal eller särskilda bestämmelser fastställda normaltimplöner, men en väsentlig del av arbetet utföres på ackord, varför de faktiska arbetsförtjänsterna kunna förete betydande avvikelser från de normala timlönerna. Hur år 1933 de verkliga arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »anställnings- eller levnadsdag»,¹ gestaltat sig för året i dess helhet framgår av tab. 12.

Vid statens järnvägsbyggnader (1 115 arbetare i medeltal för år 1933) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1³⁶ kr. och per »anställnings»dag 8⁹⁴ kr. Tidlönen har i genomsnitt uppgått till 1¹⁰ kr. och ackordsförtjänsten till 1³⁸ kr. per arbetstimme. Bland de olika arbetarkategorierna kommo räsläggarna högst på löneskalan (timförtjänst 1⁶⁶ kr., dagsförtjänst 11⁰⁸ kr.). Järnvägsbyggnadsarbetarnas talrikaste kategori, jordarbetarna, hade under året ernått en genomsnittlig timförtjänst å 1³⁰ kr. och en dagsförtjänst å 8⁵⁴ kr., vilka siffror komma medeltalen för samtliga arbetare nära.

Tab. 12 utvisar vidare, att medelförtjänsten vid statens järnvägars bana v d e l n i n g för samtliga med drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 3 648 man, varav 27⁴ % ackordsarbetare) under år 1933 uppgick till 1⁰⁸ kr. per timme; uppgifter om inkomsten per levnadsdag föreligga ej för senare år än 1927. Den genomsnittliga timförtjänsten har utgjort 1⁰² kr. vid tidlöns- och 1²² kr. vid ackordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med förändrings- och nybyggnadsarbeten (1 540 man, varav 50² % ackordsarbetare), ha i allmänhet legat något högre än nyss angivna medeltal, nämligen vid 1²¹ kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 1⁰¹ kr. vid tidlöns- och 1⁴¹ kr. vid ackordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelats efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 20 öre per timme vid drift och underhåll och 16 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1933 sysselsattes i genomsnitt 727 arbetare, redovisas i avdelning C av tabellen. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna voro vid Götaälvsarbetena 1¹⁴ per arbetstimme och 7⁸⁷ kr. per levnadsdag, i Trollhättan resp. 0⁹⁸ och 7¹³ kr., i Ormo resp. 1¹⁷ och 9⁶⁸ kr., vid Sillre kraftstationsbyggnad resp. 1⁰⁹ och 7⁶⁹ kr., i Porjus resp. 1¹⁵ och 7⁵⁰ kr. samt vid Motalaströmsarbetena (Malfors) resp. 1⁰⁹ och 7²⁷ kr.

¹ Såsom »anställnings-» eller »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

Tab. 12. Medelförtjänster under år 1933 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	anställningsdag		arbetstimme	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten
A. Statens järnvägsbyggnader			Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:73	1:68
Spårjusterare	1:40	9:75	2. Ban- och byggnadsarbetare	1:21	1:40
Bergsprängare	1:46	8:92	Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1:20	1:39
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)...	1:35	8:82	Grupp II (särsk. yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:35	1:34
Jordarbetare	1:30	8:54	Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:47	1:58
Skogsröjare	1:24	7:90	Samtliga arbetare	1:08	1:21
Stängselsättare	1:40	9:45	däruv: stadigvarande banarbetare...	1:26	1:36
Diverse hjälparbetare	1:39	9:21	bau- och byggnadsarbetare...	1:06	1:20
Gropare	1:31	9:21			
Tippare	1:57	10:53			
Stenarbetare (grund- o. trumläggare)	1:48	9:27			
Timmermän	1:49	9:82			
Telefonarbetare	1:32	8:35			
Byggnads- o. finsnickare (förråds-)	1:47	10:05			
Maskinskötare å arbetsmaskiner	1:48	13:08			
Rälsläggare	1:66	11:08			
Smeder (förråds-)	1:56	10:56			
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkeskicklighet).....	1:52	9:87			
Samtliga arbetare	1:36	8:94			
däruv: vid tidlönsarbete	1:10	.			
» ackordsarbete	1:38	.			
	arbetstimme			arbets-	levnads-
	vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten		timme	dag
B. Statens järnvägars banavdelning			C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag		
a. Arbete mot tidlön å ordinarie tid...	1:02	1:01	a. Götaälvsarbetena	1:14	7:57
1. Stadigvarande banarbetare.....	1:24	1:27	Vargön	1:04	7:26
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet).....	1:19	1:22	Grupp I	1:04	7:26
Grupp II (särsk. yrkesk. arb. såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:21	1:04	Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:18	8:13
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:35	1:38	Grupp II	1:20	8:09
2. Ban- och byggnadsarbetare	0:99	1:00	Bergarbetare	1:18	7:85
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	0:96	0:96	Timmermän	1:14	8:58
Grupp II (särsk. yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:10	1:06	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:27	8:72
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:19	1:20	Grupp III	1:27	8:40
b. Arbete å ackord eller enligt arbetsavtal å ordinarie tid	1:22	1:41	Timmermän, snickare	1:39	9:26
1. Stadigvarande banarbetare	1:53	1:05	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:25	10:35
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet).....	1:42	1:62	Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:15	16:34
			Trollhättan	0:98	7:13
			Grupp I	0:98	6:92
			Hjälp-, transport- o. diversearbetare	0:98	6:92
			Grupp II	0:98	8:47
			Förrådsarbetare	0:96	10:85
			Timmermän	0:99	7:28
			Ormo (Skärmanordning i Nordre älv ¹)	1:17	9:08
			Grupp I	1:03	8:73
			Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:03	8:73
			Grupp II	1:12	8:78
			Timmermän	1:12	8:48
			Järn- och metallarbetare m. fl.	1:10	10:72
			Grupp III	1:95	15:97
			Timmermän, snickare	1:24	9:86
			Smeder	1:30	11:45
			Järn- och metallarbetare	1:28	9:27
			Diverse yrkesutbildade specialarb. ²	2:46	20:45

¹ Avser 3:dje och 4:de kvartalen. -- ² De höga förtjänsterna bero på det relativt stora antalet dykare.

Tab. 12 (forts.). Medelförtjänster under år 1933 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnads-företag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnads-företag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnads-dag		arbets-timme	levnads-dag
b. Silre kraftstationsbyggnad ¹	1·09	7·69	Cementarbetare.....	1·23	7·68
Grupp I.....	1·06	7·39	Järn- o. metallarbetare.....	1·10	8·30
Jordarbetare.....	1·10	7·20	Diversearbetare.....	1·03	7·17
Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1·06	7·41	d. Motalaströmsarbetena (Malfors) ...	1·09	7·27
Grupp II.....	1·15	8·73	Grupp I.....	1·06	7·00
Cementarbetare.....	1·23	8·12	Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1·06	7·00
Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·12	8·94	Grupp II.....	1·10	7·60
Grupp III.....	1·21	8·62	Bergarbetare.....	1·15	7·66
Timmermän, snickare.....	1·20	8·46	Timmermän.....	1·11	7·60
Smeder.....	1·30	10·25	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·04	7·52
c. Porjus kraftverk.....	1·15	7·50	Grupp III.....	1·21	8·21
Smeder.....	1·62	10·40	Timmermän, snickare.....	1·21	7·78
Snickare, timmermän.....	1·21	7·98	Smeder.....	1·28	8·38
Bergarbetare.....	1·15	7·63	Järn- och metallarbetare.....	1·18	9·48
Tunnelarbetare.....	1·22	7·73	Grävmaskinister.....	1·31	9·00

Årslönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar sedan åren 1913 och 1920. Övergår man därefter till att undersöka förskjutningarna i årslönen för olika näringsgrenar under perioden 1913—1933, må här erinras om, att den genomsnittliga årsförtjänsten år 1933 för vuxna manliga arbetare låg 110 och för kvinnor 139 % högre än år 1913. För belysande av huru motsvarande stegringstal fluktuera för de särskilda företagsgrupperna hänvisas till ett närmare studium av tab. 10, vari meddelas indextal för årsförtjänsternas stegring sedan 1913, i den mån jämförelsematerial för detta år föreligger.²

Såsom av redogörelsen över den allmänna löneutvecklingen redan framgätt, nådde den genomsnittliga stegringen av årsinkomsten för såväl män som kvinnor under här behandlade period sin högsta punkt år 1920. En närmare granskning visar, att utvecklingen varit likartad för det övervägande flertalet näringsgrenar, men att för ett mindretal grupper höjdpunkten nåddes först påföljande år. Sedan toppåret (1920 resp. 1921) har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, vilken för närvarande kan uppskattas till i genomsnitt 28 % för män och 27 % för kvinnor. Inkomst-reduktionen har emellertid ställt sig olika inom de särskilda i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna.

¹ Avser 1:sta, 2:dra och 3:dje kvartalen.

² Till jämförelse må nämnas, att löneökningen 1914—1933 inom de i tab. 11 (sid. 75), redovisade hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 84 och 119 % och torde i genomsnitt kunna anslås till omkring 100 %. Denna ökning är ej oväsentligt lägre än den siffra för lönestegringen per år 114 %, som med år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, handel och samfärdsel. — Inom sjömansyrket växlade löneökningen för de olika bemanningsspecialiteterna på ång- och motorfartyg (i utrikes fart) mellan 61 och 139 % och på segelfartyg mellan 36 och 132 %. Den genomsnittliga lönestegringen för manskapet å ång- och motorfartyg kan anslås till ca 108 och a segelfartyg till ca 86 %.

En jämförelse mellan siffrorna i tab. 10 och tillgängliga uppgifter för år 1920 (resp. 1921) ger vid handen, att årsförtjänsterna för vuxna manliga arbetare sedan toppåret minskats mest inom följande näringsgrenar, nämligen tändsticksfabriker (51 %), skofabriker (48 %), kristall- och småglasbruk (46 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (46 %), snickeri- och möbelfabriker (45 %), tegelbruk (44 %), gruvor och anrikningsverk (44 %), sågverk och hyvlerier (43 %), porslinsfabriker (41 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (40 %). För de kvinnliga arbetarna har lönereduktionen sedan toppåret varit störst inom skofabriker (46 %), tändsticksfabriker (42 %), spinnerier, väverier o. d. (32 %), skrädderier och sömnadsfabriker (32 %), träindustri (31 %), handel och varulager (28 %) samt bryggerier och läskedrycksfabriker (27 %).

Undersöker man, vilka arbetargrupper under perioden 1920 (1921)—1933 minst utsatts för lönenedsättning, visar ett jämförande studium av det lönestatistiska materialet, att de manliga arbetarna vid kommunala byggnads- och anläggningsarbeten endast fått sin årslön reducerad med knappt 8 % under perioden i fråga. Förhållandevis låga äro även lönereduktionerna för manliga arbetare vid slakterier och charkuterifabriker (14 %), spårvägsdrift (16 %), tidningstryckerier (17 %), grafiska anstalter (17 %), pressjästfabriker (17 %), kåxfabriker (17 %), handel och varulager (18 %) samt kraft-, belysnings- och vattenverk (20 %). För arbeterskorna påträffas de minsta förändringarna i årslöneläget inom grafisk industri (9 %), färg-, olje- och parfymfabriker (15 %), choklad- och karamellfabriker (17 %), bagerier (19 %) samt hatt- och mössfabriker (20 %).

Övergår man därefter till en jämförelse mellan årsinkomsternas och timlönernas fluktuationer under redogörelseåret i förhållande till föregående år, visar en närmare granskning, att årslönerna icke följt alldeles samma utvecklingslinje som timförtjänsterna, huvudsakligen beroende på inträffade förändringar (under året både höjningar och sänkningar) i den utgjorda arbetstiden. I viss utsträckning beror emellertid den bristande överensstämmelsen därpå, att de genomsnittslöner, som jämföras, ej alltid äro beräknade på grundval av samma material. En del företag lämna nämligen inga timuppgifter, varför företagen ej kunna medräknas vid timlönsberäkningarna utan endast vid bestämmande av den genomsnittliga årsförtjänsten.

Om man utgår från de arbetargrupper, vilkas genomsnittliga timförtjänster förblivit oförändrade under redogörelseåret, visar det sig, att såväl sänkningar som höjningar i årslönerna kunna iakttagas, beroende på motsvarande förskjutningar i den genomsnittliga arbetstiden. Exempel på näringsgrenar, inom vilka genomsnittliga årslöner nedgått genom inskränkningar i arbetstiden utan nämnvärd förändring av timlönen, erbjuda träindustri (kv),¹ spisbrödsfabriker (m), sockerraffinaderier (m), gummivarufabriker (m), statens mekaniska och elektriska verkstäder och skeppsvarv (m) samt elektriska linjearbeten och kraftverk (m). Däremot ha bl. a. arbetarna vid järn- och stålmanufaktur (m), skeppsvarv och konstgödningsfabriker (m) ernått stegrade årslöner genom utökning av arbetstiden vid praktiskt taget oförändrad timlön.

Undersöker man därefter de näringsgrenar, där timförtjänsten under år 1933 sjunkit i förhållande till år 1932, har sänkningens återverkan på årsförtjänsterna i vissa fall skärpts och i andra mildrats genom minskning resp. ökning av arbetstiden. Exempel av det förra slaget erbjuda cementfabriker (m), tegelbruk (m),

¹ Män = m, kvinnor = kv.

fönsterglasbruk (m), kvarnar (m), pressjästfabriker (m), olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker (m), tändsticksfabriker (m o. kv), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (m) samt järnvägsdrift (m). Typiska för det senare alternativet äro porslinsfabriker (m), kristall- och smäglasbruk (m), pappersmassfabriker (m) samt sprängämnesfabriker (m). I fråga om de näringsgrenar, där timlönen under året stigit, finner man, att exempelvis för järn-, stål- och kopparverk (m), »annan» livsmedelsindustri (m) samt färg- och fernisfabriker (m) ökningen i timlönen åtföljts av en än större stegring i årsinkomsten, beroende på att den faktiska arbetstiden per år räknat samtidigt ökats. En motsatt tendens synes ha gjort sig gällande beträffande bl. a. guld- och silvvervarufabriker (m), käxfabriker (m), konservfabriker (m), hatt- och mössfabriker (m) samt päls- och skinnvarufabriker (m), där ökningen i timlön mer eller mindre uppvägs genom en samtidig minskning i antalet utgjorda arbetstimmar.

c. Arbetsslönerna inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

Lönenivåns faktorer. Huvudsyftet med föregående redogörelse har varit mindre att giva detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar än att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En ungefärlig föreställning om olika arbetarkategoriernas lönestandard erhålles visserligen genom de siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, ha, såsom förut antytts, i sin tur rönt inflytande bl. a. av resp. företags förläggning inom orter och ortsgrupper med skiljaktiga levnadskostnader. I det följande jämföras med varandra de genomsnittliga löneförhållandena inom de särskilda dyrortsgrupperna (efter 1931 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. I likhet med föregående år har försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, å den andra den, där ett dylikt beroende ej föreligger. De bägge nyss berörda indelningsgrunderna, nämligen företagets fördelning å ena sidan på olika dyrortsgrupper och å den andra efter avsättningsförhållandena, ha dock ej endast tillämpats var för sig, utan även i inbördes samband. För att belysa lokala lönevariationer inom resp. dyrortsgrupper ha vissa beräkningar verkställts rörande löneläget inom olika näringsgrenar i de fyra största städerna, varjämte den regionala synpunkten ytterligare utförts genom företagets fördelning på län och dyrortsgrupper. Undersökningarna angående lönernas samband med ovan angivna faktorer avse i regel såväl män som kvinnor. I likhet med föregående års lönestatistik ha därvid de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragits till tre, nämligen grup-

perna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emellertid beaktas, att den år 1931 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre

Tab. 13. Genomsnittlig löneinkomst år 1933 för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år vid företag inom dyrortsgrupp							Stockholm	ej dyrortsgrupperade företag	Samtliga företag
		A	B	C	D	E	F	G (inkl. Stockholm)			
<i>Män.</i>											
Teknisk personal	17 493	4 461	4 754	5 250	4 904	5 271	5 257	5 757	5 835	6 104	5 307
därav ingenjörer, ritare o. d.	7 745	6 144	6 855	6 464	5 691	5 943	5 812	6 254	6 423	7 878	6 244
verkmästare, förmän.....	9 748	3 720	3 790	4 184	4 426	4 438	4 841	5 287	5 267	4 777	4 562
Kontorspersonal o. d.	38 768	3 584	3 508	3 682	3 391	3 450	3 531	4 636	4 795	3 622	3 866
därav egentlig kontorspersonal	24 645	3 773	3 742	4 011	3 836	3 933	3 985	5 290	5 502	4 882	4 628
inom industri	12 870	3 783	3 766	4 079	3 849	3 946	4 099	4 951	5 035	4 920	4 292
» handel	3 456	3 449	2 973	3 480	3 726	3 907	3 686	4 526	4 534	3 741	4 190
» samfärdsl	2 556	.	2 275	2 543	4 024	3 519	3 682	4 171	4 453	3 930	4 087
» banker	4 671	7 182	7 182	5 205	5 635
» försäkringsföretag	1 092	6 985	6 985	6 741	6 919
vaktmästare, springpojkar o. d.	4 577	1 283	1 369	1 280	1 339	1 172	1 329	1 966	2 032	2 398	1 800
övrig hithörande personal ²	9 546	2 890	2 890
Butikspersonal	8 951	1 928	2 055	2 013	2 020	2 038	2 282	2 922	3 015	1 924	2 500
därav försäljare o. d.	6 002	2 062	2 539	2 676	2 767	2 913	3 082	3 649	3 680	2 806	3 255
springpojkar o. d.	2 949	.	616	667	706	716	775	1 234	1 328	731	964
Samtliga	65 212	3 949	4 039	4 157	3 722	3 881	3 795	4 575	4 606	3 725	4 065
<i>Kvinnor.</i>											
Teknisk personal	723	2 320	2 072	2 517	2 252	1 716	2 729	2 723	2 795	3 162	2 515
därav ingenjörer, ritare o. d.	324	2 001	1 796	2 334	1 924	1 428	2 456	2 388	2 443	2 847	2 109
verkmästare, förmän.....	399	2 394	2 197	2 657	2 438	2 677	2 776	3 097	3 138	3 328	2 846
Kontorspersonal o. d.	16 118	1 811	1 870	1 938	1 951	2 036	2 167	2 715	2 807	2 917	2 495
därav egentlig kontorspersonal	15 701	1 846	1 892	1 970	1 990	2 144	2 188	2 748	2 843	2 930	2 536
inom industri	7 987	1 839	1 900	1 963	1 978	2 121	2 235	2 554	2 644	3 138	2 303
» handel	3 685	2 117	1 776	2 012	2 036	2 206	2 068	2 524	2 573	2 260	2 388
» samfärdsl	120	.	1 000	1 846	2 200	2 678	2 251	2 924	2 955	.	2 735
» banker	2 056	3 768	3 768	2 918	3 152
» försäkringsföretag	1 853	3 159	3 159	3 033	3 139
vaktspersonal, springflickor o. d.	417	436	686	1 235	1 037	802	974	981	996	1 248	951
Butikspersonal	11 147	1 163	1 335	1 391	1 537	1 644	1 764	2 019	2 108	1 537	1 842
därav försäljare o. d.	10 515	1 177	1 411	1 456	1 588	1 679	1 812	2 110	2 183	1 551	1 910
springflickor o. d.	632	871	404	462	647	642	775	733	867	445	704
Samtliga	27 988	1 713	1 787	1 757	1 761	1 849	2 004	2 421	2 524	2 706	2 235

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm (med förstäder), Göteborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

² Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, Eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

än 100) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med mediealstil.

Förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande översikt över beräkningarnas resultat i detta avseende lämnas i tablan här nedan, som visar den genomsnittliga årsinkomsten för manlig och kvinnlig förvaltningspersonal inom de sju olika dyrortsgrupperna. Till jämförelse meddelas indextal, utvisande levnadskostnadernas differenser inom de angivna ortsgupperna i enlighet med 1931 års dyrortsgruppering.

Tablan ger vid handen, att förvaltningspersonalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva ett bestämmande inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablans sifferserier torde dock sammanhänga med att speciella uppgifter icke alltid avges i de fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Förvaltningspersonalens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D:grupp = 1 000)		levnads- kostnader	
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år män	löneinkomst per år kvinnor		
Ortsgrupp A	t. o. m.	930	880	3 949	1 713	1 061	973	815
» B	931—	990	960	4 039	1 767	1 085	1 003	889
» C	991—	1 050	1 020	4 157	1 757	1 117	998	944
» D	1 051—	1 110	1 080	3 722	1 761	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—	1 170	1 140	3 881	1 849	1 043	1 050	1 056
» F	1 171—	1 230	1 200	3 795	2 004	1 020	1 138	1 111
» G	1 231 o. däröver		1 310	4 606	2 524	1 238	1 433	1 213

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen uppdelats i förevarande undersökning, meddelas i tab. 13 (sid. 83). Lönenivån för dessa kategorier synes i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För de mera homogena personalgrupperna (manliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal) framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

Arbetspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. Beträffande manliga och kvinnliga arbetare (män = m, kvinnor = kv) ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	A	t. o. m.	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)	Genomsnittlig löneinkomst år 1933 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)				levnads- kost- nader	
				medeltal		kr. per år		löneinkomst		per timme			
				gruppgränser	medeltal	m	kv	m	kv	m	kv		m
			930	880	1 924	1 338	0·92	0·64	752	936	780	941	815
»	B		931—990	960	2 081	1 289	0·99	0·63	814	902	839	926	889
»	C		991—1 050	1 020	2 302	1 347	1·10	0·86	900	943	932	971	944
»	D		1 051—1 110	1 080	2 558	1 429	1·18	0·88	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
»	E		1 111—1 170	1 140	2 739	1 479	1·24	0·70	1 071	1 035	1 051	1 029	1 056
»	F		1 171—1 230	1 200	2 903	1 590	1·32	0·73	1 135	1 113	1 119	1 074	1 111
»	G		1 231 o. däröver	1 310	3 495	1 819	1·63	0·85	1 366	1 273	1 381	1 250	1 213

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor (med undantag för lägsta dyrortsgruppen) en stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindex-talet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrien upptar den övervägande delen (ca $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 14. Endast den totala löneinkomsten per timme har här redovisats, varjämte angivits, huru många arbetare (män = m, kvinnor = kv), som ingå i varje i tabellen redovisad näringsgren.

Tabellen utvisar, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad. Den genomsnittliga timförtjänsten inom olika näringsgrenar visar således en tendens till stegring med växande levnadskostnader. Det mest framträdande undantaget utgör gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, men bör anmärkas, att härvidlag beräkningen av det faktiska antalet arbetstimmar är förenad med stora svårigheter.

En närmare granskning av tabellens lönesiffror utvisar, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika näringsgrenar i viss mån bestämmas av företagens förläggning i dyrortshänseende. Sålunda ha de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid mellersta Sveriges gruvindustri (m), järn-, stål- och kopparverk (m), jord- och stenindustri (m o. kv), sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker (m), pappersbruk och pappfabriker (m o. kv), spinnerier och väverier (m o. kv) samt tändsticksfabriker (m o. kv) till större delen varit sysselsatta

Tab. 14. Genomsnittlig löneinkomst år 1933 per arbetstimme

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)	Antal redo- visade arbeta- rare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortsgrupp A—C sättes = 100		
		A	B	C	D	E	F	G	Samt- liga	E	F	G
Malmbrytning och metallindustri ... m	71 201	0·96	1·01	1·12	1·19	1·23	1·23	1·50	1·19	117	117	143
kv	3 390	0·60	0·53	0·62	0·63	0·75	0·65	0·91	0·73	125	108	152
därav:												
Gruvor och anrikningsverk	5 752	0·93	0·99	1·31	1·74	.	.	2·39	1·54	.	.	221
mellersta Sverige	3 103	0·93	0·99	1·31	.	.	.	2·39	1·08	.	.	.
norra Sverige	2 649	.	.	.	1·74	.	.	2·39	2·15	.	.	.
Järn-, stål- och kopparverk	13 391	1·08	0·98	1·11	1·29	1·45	.	.	1·09	138	.	.
Järn- och stålmanufaktur	9 986	0·95	1·04	1·01	1·14	1·18	1·13	1·52	1·08	118	113	152
Mek. och elektriska verkstäder	38 642	0·84	1·03	1·13	1·13	1·20	1·26	1·43	1·23	112	118	134
Metallmanufaktur	2 942	0·84	0·94	1·10	1·13	1·14	0·90	1·36	1·11	120	95	143
Jord- och stenindustri ... m	16 724	0·86	0·94	1·02	1·11	1·17	1·13	1·34	0·94	129	124	147
kv	1 266	0·53	0·46	0·70	0·53	0·70	0·66	0·77	0·65	113	106	124
därav:												
Kolgruvor	903	1·05	1·03	1·04	.	.	.
Stenbrott och stenhuggerier	4 163	0·76	0·83	1·00	1·04	1·30	1·14	1·58	0·83	159	139	193
Byggnadsämnesindustri	6 140	0·91	0·97	0·96	1·14	1·13	1·15	1·51	0·97	120	122	161
Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	1 257	1·16	.	1·14	.	1·09	1·04	1·38	1·15	95	90	111
Glasbruk	3 327	0·88	0·89	1·32	1·11	.	1·56	1·31	0·95	.	173	146
därav:												
Kristall- och smäglasbruk	2 198	0·87	0·96	.	1·03	.	1·56	.	0·89	.	177	.
Träindustri ... m	25 385	0·81	0·88	1·01	1·01	0·99	1·10	1·31	0·95	109	121	144
kv	322	0·55	0·39	0·53	0·81	0·64	0·83	0·88	0·73	128	176	176
därav:												
Sågverk och hyvlerier	15 950	0·80	0·87	1·02	1·01	0·94	1·06	1·40	0·95	102	115	152
Snickeri- och möbelfabriker	7 136	0·82	0·89	0·99	1·03	1·06	1·12	1·24	0·96	120	127	141
Pappers- och grafisk industri ... m	33 364	0·97	1·04	1·13	1·17	1·23	1·30	1·59	1·16	117	124	151
kv	3 879	0·66	0·68	0·71	0·67	0·70	0·73	0·86	0·74	103	107	126
därav:												
Pappersmassfabriker	15 363	1·00	1·04	1·14	1·16	1·07	1·09	.	1·09	99	101	.
Pappersbruk och pappfabriker	10 800	0·95	1·04	1·01	1·13	1·23	1·16	1·16	1·04	123	116	116
kv	1 461	0·66	0·69	0·72	0·69	0·74	0·79	0·80	0·70	109	116	118
Kartongvarufabr., bokbinderier o. d.	1 173	1·01	1·28	0·92	1·08	1·08	1·20	1·35	1·20	111	124	139
kv	1 611	0·63	0·30	0·63	0·67	0·71	0·69	0·78	0·72	108	105	118
Grafisk industri	6 028	.	0·93	1·24	1·35	1·42	1·54	1·75	1·54	119	129	139
kv	736	.	0·48	0·78	0·65	0·69	0·74	0·99	0·86	93	100	134
Livsmedelsindustri ... m	16 639	1·03	1·07	1·13	1·20	1·31	1·45	1·63	1·36	120	133	150
kv	7 702	0·60	0·68	0·70	0·78	0·79	0·80	0·97	0·83	116	118	143
därav:												
Kvarnar	1 271	1·15	0·98	1·16	1·25	1·29	1·52	1·53	1·32	116	137	138
Bagerier	2 231	1·00	1·26	1·24	1·36	1·41	1·57	1·60	1·51	111	124	126
kv	1 351	1·01	0·97	0·77	0·90	0·88	0·88	1·07	0·96	111	111	135
Råsockerbruk och raffinaderier	3 508	1·07	1·03	1·03	1·08	1·13	1·14	1·24	1·10	106	107	116
Choklad- och karamellfabriker	1 638	.	0·56	0·56	0·61	0·65	0·72	0·72	0·70	116	129	129
Bryggerier och läskedrycksfabriker	4 405	1·05	1·21	1·23	1·29	1·44	1·46	1·71	1·50	120	122	143
utkörare	1 229	1·23	1·35	1·43	1·46	1·74	1·71	2·17	1·84	125	123	156
övriga	3 176	0·05	1·18	1·16	1·22	1·31	1·34	1·55	1·38	114	117	135
kv	978	0·62	0·78	0·79	0·82	0·85	0·86	1·09	0·96	110	112	142
Tobaksfabriker	497	.	.	1·25	1·28	1·60	1·48	1·79	1·61	128	118	143
kv	1 596	.	.	0·76	0·70	0·85	0·86	1·00	0·93	112	113	132
Slakterier och konservfabriker	2 166	1·01	1·01	1·12	1·20	1·30	1·43	1·72	1·44	123	140	162
Textil- och beklädnadsindustri ... m	13 684	0·84	0·84	0·88	0·97	1·03	1·02	1·24	0·99	121	120	146
kv	27 612	0·57	0·62	0·61	0·65	0·67	0·70	0·76	0·68	110	115	125
därav:												
Spinnerier, väverier o. d.	11 348	0·83	0·83	0·88	0·90	0·98	0·98	1·05	0·93	115	115	127
kv	16 869	0·56	0·61	0·61	0·61	0·64	0·68	0·67	0·64	105	111	110
Skärderier och sömnadsfabriker	2 097	0·97	0·92	0·93	1·14	1·29	1·33	1·44	1·29	139	143	155
kv	9 502	0·60	0·64	0·58	0·67	0·73	0·76	0·85	0·75	120	125	139
Hatt- och mössfabriker	1 241	.	0·60	0·75	0·84	0·67	0·70	0·78	0·71	92	99	110

¹ Härav ha 3 041 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på dyrorts-fördelar sig återstoden på dyrortsgrupper på följande sätt: män gr. A 12·3 %, gr. B 15·4 %, gr. C 17·3 %, gr. D 11·7 %, gr. E 12·5 %, gr. F 20·4 %, gr. G 29·6 %.

för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)	Antal redovisade arbetare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortsgroup A—C sättes = 100			
		A	B	C	D	E	F	G	Samtliga	E	F	G	
Läder-, hår- o. gummivarufabriker	m	8 151	1'12	1'05	1'07	1'21	1'21	1'27	1'34	1'16	112	118	124
	kv	4 774	0'83	0'67	0'69	0'77	0'71	0'77	0'85	0'76	96	104	115
därav:													
Garverier	m	1 394	0'91	1'14	1'14	1'16	.	1'22	1'17	1'14	.	108	104
Skofabriker	m	4 192	0'97	1'00	1'10	1'23	1'25	1'27	1'11	1'18	117	119	104
Gummivarufabriker	m	1 192	1'22	.	1'03	1'22	1'10	1'26	1'48	1'22	94	108	126
	kv	1 062	0'86	.	0'67	0'74	.	0'72	1'06	0'80	.	86	126
Kemisk-teknisk industri	m	7 473	1'00	0'97	1'15	1'12	1'13	1'30	1'48	1'18	105	120	132
	kv	2 936	0'66	0'64	0'73	0'74	0'71	0'78	0'85	0'75	104	115	125
därav:													
Färg-, olje- och parfymfabriker	m	1 393	0'77	0'98	1'13	1'14	1'17	1'35	1'35	1'22	118	126	136
	kv	693	0'36	0'51	0'54	0'67	0'75	0'69	0'85	0'78	147	135	167
Konstgödningsfabriker	m	863	.	.	.	1'27	1'21	1'36	1'45	1'31	.	.	.
Tändsticksfabriker	m	2 433	0'94	0'94	1'11	1'06	.	.	.	1'02	.	.	.
	kv	1 489	0'66	0'64	0'75	0'75	.	.	.	0'71	.	.	.
Samtl. industrigrupper	m	192 621	0'92	0'98	1'09	1'14	1'19	1'21	1'51	1'14	119	121	151
	kv	51 871	0'64	0'63	0'68	0'68	0'69	0'73	0'85	0'73	108	114	133
Byggnadsverksamhet	m	14 143	0'86	1'07	1'28	1'32	1'56	1'50	2'00	1'51	144	139	165
därav:													
Egentligt byggnadsarbete	m	9 204	0'85	1'07	1'34	1'25	1'65	1'45	2'24	1'42	153	134	207
Installationsarbete	m	2 512	1'06	.	1'08	1'36	1'48	1'51	1'75	1'63	137	140	162
Målning och glasmästeri	m	2 427	0'90	1'07	1'21	1'40	1'53	1'61	2'19	1'60	139	146	199
Statliga verk o. byggnadsarbeten	m	15 942	0'96	1'09	1'17	1'36	1'30	1'51	1'64	1'37	118	137	149
	kv	1 036	.	0'54	0'75	0'82	0'90	0'94	1'00	0'90	129	134	143
därav:													
Mek. o. elektriska verkstäder samt skeppsvarv	m	5 454	0'84	1'08	1'31	1'54	1'46	1'58	1'67	1'58	120	130	137
	kv	474	.	0'44	0'77	0'89	.	0'95	0'87	0'87	.	148	136
Elektr. linjearbeten o. kraftverk	m	3 767	1'21	1'13	1'16	1'22	1'33	1'41	1'61	1'33	115	122	139
Sågverk o. d.	m	283	0'70	0'79	0'73	0'71	.	.	.
Ban- o. byggnadsarbeten	m	5 841	1'01	1'10	1'18	1'26	1'21	1'38	1'58	1'22	111	127	145
Intendenturverkstäder, förråd o. d.	m	597	.	1'02	1'20	1'22	1'22	1'36	1'60	1'38	103	115	136
	kv	515	.	0'71	0'74	0'81	0'90	0'88	1'08	0'95	122	119	146
Kommunala verk o. byggnadsarbeten	m	19 043	1'34	0'98	1'16	1'23	1'31	1'35	1'87	1'59	117	121	167
därav:													
Kraft-, belysnings- och vattenverk	m	5 868	1'34	1'10	1'22	1'30	1'34	1'38	1'76	1'47	112	111	147
Byggnads- och anläggningsarbeten	m	8 931	.	0'78	1'09	1'18	1'24	1'38	1'91	1'57	124	128	191
Spärvägsdrift	m	4 244	.	.	.	1'33	1'44	1'60	1'89	1'81	.	.	.
Handel och varulager	m	5 677	0'87	0'97	1'06	1'12	1'24	1'35	1'44	1'32	122	132	141
	kv	1 255	0'39	0'55	0'53	0'67	0'71	0'76	0'84	0'80	137	146	162
Samfärdsl.	m	17 517	1'91	1'90	1'61	1'92	2'04	2'14	1'71	1'57	117	123	98
därav:													
Lastning och lossning	m	3 924	1'91	1'93	1'61	1'92	2'05	2'20	1'88	1'97	118	126	108
Tvättinrättningar	m	147	.	.	.	1'00	1'20	1'37	1'44	1'40	.	.	.
	kv	499	.	.	.	0'55	0'51	0'85	0'79	0'75	.	.	.
Samtl. övriga grupper	m	62 469	0'98	1'11	1'21	1'34	1'41	1'52	1'78	1'49	125	135	158
	kv	2 790	0'39	0'54	0'72	0'68	0'75	0'86	0'87	0'83	112	128	130
Samtliga grupper år 1933	m	255 090	0'92	0'99	1'10	1'18	1'24	1'32	1'63	1'22	122	129	160
	kv	54 661	0'64	0'63	0'66	0'68	0'70	0'73	0'85	0'73	109	114	133
Samtliga grupper år 1932	m	267 285	0'91	1'00	1'11	1'21	1'27	1'34	1'73	1'27	126	133	171
	kv	55 252	0'60	0'65	0'67	0'70	0'72	0'74	0'85	0'74	111	114	131

grupper. — * Härav ha 11 434 män och 510 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. Frånräknas dessa, 12·8 %, gr. E 9·7 %, gr. F 9·9 % och gr. G 22·4 %; kvinnor gr. A 5·9 %, gr. B 10·1 %, gr. C 9·8 %, gr. D

å orter med låga levnadskostnader. Omvänt ha åter relativt många arbetare inom exempelvis grafisk industri (m o. kv), vid bagerier (m o. kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv) och byggnadsföretag (m) samt målning och glasmästeri (m) haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och andra större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedelalten. Men en industrigrens övervägande förläggning till dyrare orter kan tänkas utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbetare inom näringsgrenar sådana som grafisk industri (m), bagerier (kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), egentligt byggnadsarbete (m) samt målning och glasmästeri (m), vilka vad de redovisade företagen angår huvudsakligen äro lokaliserade till orter med höga levnadskostnader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till billigare orter, exempelvis sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker samt spinnerier och väverier (m o. kv). Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper meddelas i sista avdelningen av tab. 14 indextal för medeltimlönen inom dyrortsgrupperna E, F och G, när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammans tagna sättes lika med 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visar tabellen, att medellönen i den högsta ortsgruppen (G) ligger 60 % högre för män och 33 % högre för kvinnor än medeltalet för grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till inemot 45 %. Begränsar man G-gruppen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 69 % för män och 41 % för kvinnor och mellan levnadskostnadslägena till c:a 50 %.

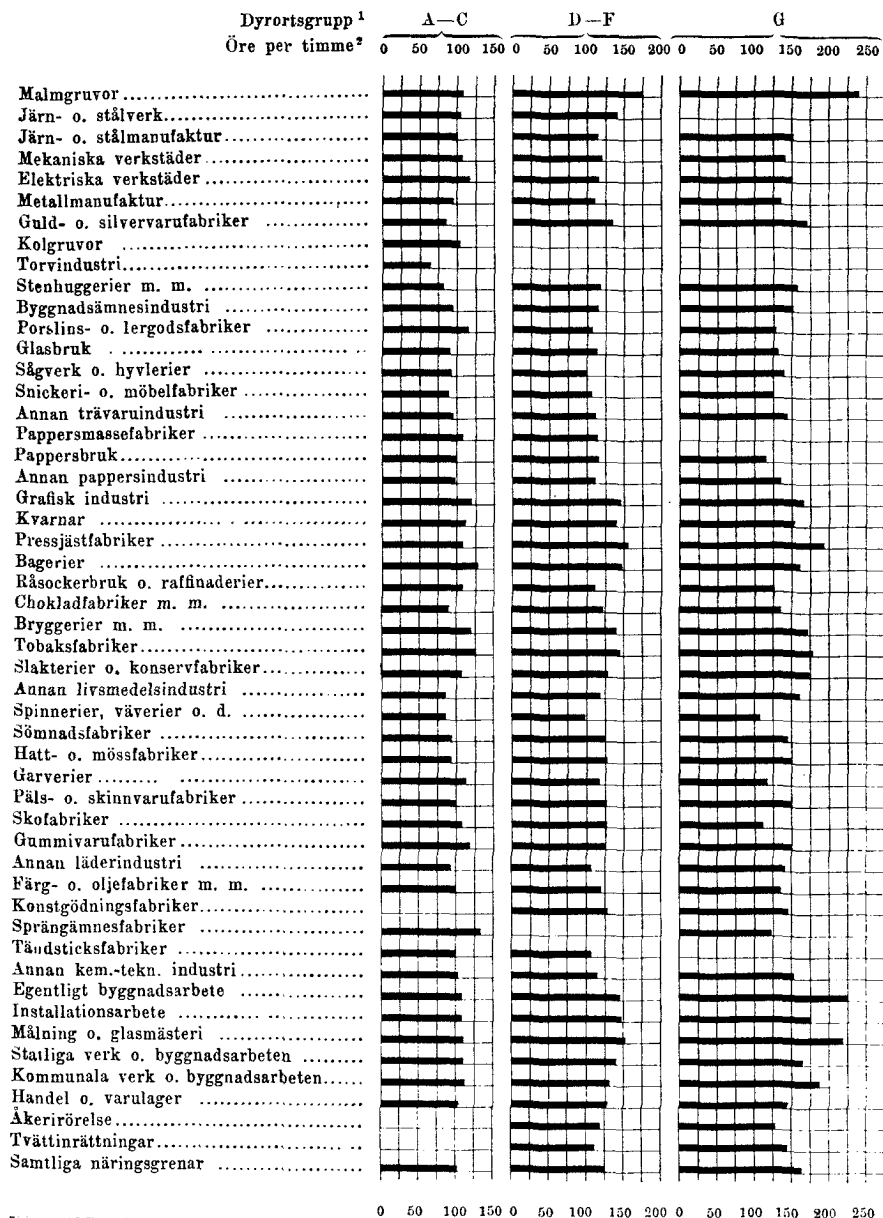
En åskådlig bild av sambandet mellan löner och levnadskostnader ges i vidstående diagram V, som visar timlönerna inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

Den nu verkställda utredningen ger vid handen, att vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn måste tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I en tidigare årgång av denna publikation¹ har tillämpats en numerisk metod för en dylik jämförelse mellan olika näringsgrenar genom medellönernas reducering till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet). De därvid verkställda beräkningarna visa, att lönenivån för industriarbetare m. fl. ter sig mindre söndersplittrad, sedan lönerna korrigerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrortshänseende. Tänkbart är, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras,

¹ Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 86 o. f.

Diagram V. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires pour les ouvriers de l'industrie, etc., dans les différents groupes de localités suivant la cherté de la vie.

¹ Groupe de localités. — ² Öre per heure.

om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens skiljaktiga sammansättning bl. a. med hänsyn till ålder och yrke. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som de ovan omnämnda. Belägg härför givas i ett följande kapitel.

Arbetarpersonalens löner inom export- och hemmamarknadsindustri. För att i någon mån belysa denna fråga ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagets avsättningsförhållanden och beroende av utländsk konkurrens, fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen ha hänförts de företag, som till övervägande del producera exportvaror. Den andra huvudgruppen omfattar företag med mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens och den tredje gruppen sådana, vilka huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import. Det ligger i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens art och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 15, som utvisar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på exportindustri (Exp.), skyddad hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda tre arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1920—1932, i den mån jämförelsetal föreligger.

Av tabellen framgår, att exportindustrien år 1933 skulle omfattat 27⁹/₁₀₀ den »blandade» företagsgruppen 20⁴/₁₀₀ och den »skyddade» hemmamarknadsindustrien¹ 51⁷/₁₀₀ % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgruppen A—C tillhöra 40⁵/₁₀₀ % exportindustrien och 24¹/₁₀₀ % den blandade gruppen, medan den skyddade industrien upptar 35⁴/₁₀₀ % av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. Såväl i den mellersta som i den högsta dyrortsgruppen sjunker exportens och den

¹ Till den skyddade hemmamarknadsindustrien ha hänförts dels byggnadsverksamhet, statliga och kommunala arbeten samt handel och samfärdsel (tillhoppa 24⁵/₁₀₀ % av redovisade manliga arbetare), dels viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens (27²/₁₀₀ % av arbetarna), nämligen grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnesindustri samt snickeri- och möbelindustri m. m.

blandade gruppens relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrien visar motsvarande tillväxt.

Tab. 15 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen. Av intresse är likväl att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den »skyddade» industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet. Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande. Särskilt betydande synas skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri vara i Stockholm och Malmö, såsom närmare framgår av tab. 17, där redovisningen av genomsnittslönerna inom olika näringsgrenar inom de fyra största städerna kombinerats med statistik över lönerna inom samma grupper, fördelade efter avsättningsförhållandena.

För att mera ingående undersöka, i vad mån lönenivåns söndersplittning påverkats av utvecklingen under de senare åren, har i tab. 16 beräknats den procentuella nedgången i timlön för vuxna manliga arbetare från arbetslönernas toppår (1920 resp. 1921) under perioden till och med år 1933. För att åstadkomma en närmare belysning av utvecklingsförloppet härvidlag ha löneuppgifterna ordnats under de båda huvudrubrikerna »skyddad industri» och »konkurrensindustri» (d. v. s. export- och blandad industri) i fallande skala efter den procentuella nedgången i timförtjänst.

Tabellen ger vid handen, att löneminskningen under perioden 1920—1933 uppgått till 32,3 % för konkurrensindustrien men till allenast 22,8 % för hemmamarknadsindustrien. En liknande differens återfinnes inom samtliga i tabellen redovisade dyrortsgrupper. I den lägsta sammanfattningsgruppen (A—C) är denna differens relativt obetydlig men blir i de båda högsta grupperna påfallande stor. Därjämte tyda tabellens siffror på, att lönereduktionerna inom konkurrensindustrien gått ungefär lika fram i städerna som å landsbygden, medan däremot inom hemmamarknadsindustrien de högre dyrortsgrupperna i regel visa en större motståndskraft mot lönereduceringen än de lägre.

Undersöker man, vilka grenar inom konkurrensindustrien förete de minsta relativa timlönesänkningarna, utgöras dessa — om man bortser från den fåtaligt representerade företagsgruppen hatt- och mössfabriker — av gummivarufabriker (20 %), cementfabriker (21 %), tändsticksfabriker (25 %), sprängämnesfabriker (25 %), konstgödningsfabriker (26 %) samt elektriska verkstäder (27 %), d. v. s. övervägande av representanter för starka monopolistiska sammanslutningar. Den största lönereduktionen

92 ARBETARPERSONALENS LÖNER INOM EXPORT- OCH HEMMAMARKNADSINDUSTRI

Tab. 15. Arbetsförtjänster inom export- och hemmamarknadsindustri.

Exp. = exportindustri, Bl. = blandad industri, H. = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor																
	Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	per år			Samtliga arbetare	per timme										
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.								
Samtliga dyrortsgrupper																				
1920	224 963	26·5	30·3	43·2	3 600	3 504	3 469	3 752	1·65	1·61	1·61	1·70								
1921	178 991	25·0	28·5	46·5	3 371	3 059	3 060	3 728	1·62	1·57	1·52	1·69								
1922	172 163	24·5	27·6	47·9	2 579	2 122	2 340	2 951	1·21	1·03	1·09	1·35								
1923	187 403	25·2	29·5	45·3	2 482	2 050	2 264	2 864	1·13	1·03	1·03	1·25								
1924	212 599	28·2	27·6	44·2	2 600	2 321	2 397	2 905	1·15	1·07	1·04	1·27								
1925	211 623	28·6	28·9	42·5	2 647	2 443	2 348	2 987	1·13	1·11	1·06	1·31								
1926	218 841	29·2	28·6	42·2	2 702	2 502	2 427	3 027	1·20	1·14	1·07	1·34								
1927	221 784	29·3	29·8	40·9	2 753	2 614	2 464	3 062	1·20	1·15	1·07	1·34								
därav grupp A—C	86 418	43·7	38·7	17·6	2 262	2 341	2 216	2 164	1·00	1·03	0·97	0·98								
» » D—F	79 889	23·3	36·4	40·3	2 827	2 625	2 669	3 089	1·23	1·14	1·15	1·35								
» » G ...	32 168	26·7	10·0	63·3	3 828	3 786	3 188	3 946	1·69	1·68	1·42	1·74								
1928	236 616	30·6	29·5	39·9	2 697	2 372	2 495	3 096	1·22	1·16	1·09	1·36								
därav grupp A—C	93 394	45·3	35·8	18·9	2 176	2 114	2 238	2 205	1·02	1·05	0·99	1·01								
» » D—F	84 871	23·7	35·9	40·4	2 835	2 566	2 689	3 122	1·24	1·17	1·16	1·36								
» » G ...	34 473	28·8	10·1	61·1	3 658	3 080	3 253	3 999	1·67	1·58	1·41	1·76								
1929	244 813	31·3	27·6	41·0	2 846	2 716	2 591	3 183	1·25	1·19	1·12	1·38								
därav grupp A—C	97 123	47·7	31·0	21·3	2 386	2 453	2 331	2 318	1·05	1·07	1·02	1·04								
» » D—F	90 803	23·0	34·7	42·3	2 920	2 758	2 751	3 147	1·27	1·19	1·19	1·38								
» » G ...	36 991	25·6	10·6	63·8	3 987	3 912	3 291	4 133	1·76	1·76	1·43	1·82								
1930	287 023	30·0	23·5	46·5	2 865	2 702	2 550	3 255	1·29	1·22	1·11	1·44								
därav grupp A—C	117 401	44·6	30·4	25·1	2 365	2 423	2 321	2 313	1·06	1·10	1·03	1·04								
» » D—F	79 582	25·0	27·2	47·8	2 903	2 740	2 699	3 104	1·27	1·21	1·17	1·37								
» » G ...	63 474	20·2	11·0	68·8	3 937	3 780	3 207	4 100	1·73	1·68	1·41	1·80								
1931	276 939	26·3	24·8	48·9	2 767	2 537	2 426	3 093	1·29	1·19	1·11	1·44								
därav grupp A—C	117 286	39·2	29·5	31·1	2 234	2 334	2 144	2 195	1·04	1·09	1·00	1·03								
» » D—F	83 550	21·8	25·0	53·2	2 814	2 590	2 570	3 043	1·29	1·20	1 19	1·37								
» » G ...	65 102	13·2	15·0	71·8	3 763	3 460	3 152	3 978	1·75	1·75	1·40	1·83								
1932	267 285	24·8	22·3	52·9	2 597	2 123	2 292	3 003	1·27	1·13	1·07	1·40								
därav grupp A—C	112 712	37·8	26·4	35·8	2 052	2 007	2 046	2 113	1·01	1·05	0·98	1·00								
» » D—F	81 737	20·1	23·2	56·7	2 672	2 168	2 423	2 991	1·27	1·15	1·13	1·37								
» » G ...	61 573	11·4	14·3	74·8	3 557	2 728	2 822	3 884	1·73	1·67	1·31	1·81								
1933	255 090	27·9	20·4	51·7	2 612	2 319	2 346	2 901	1·22	1·11	1·07	1·34								
därav grupp A—C	110 099	40·5	24·1	35·4	2 126	2 175	2 117	2 070	1·02	1·04	0·99	1·00								
» » D—F	79 078	21·6	21·7	56·7	2 714	2 448	2 455	2 937	1·24	1·14	1·11	1·34								
» » G ...	54 481	15·7	12·0	72·3	3 495	2 808	2 964	3 767	1·63	1·50	1·32	1·71								

möter vid flottning (46 %), kolgruvor (41 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (41 %), buteljglasbruk (40 %), grovpappersbruk (38 %), porslinsfabriker (38 %), skofabriker (38 %) samt bomullsindustri (37 %) — alltså i regel branscher, som drabbats särskilt hårt av den utländska konkurrensen. — I fråga om den skyddade hemmamarknadsindustrien befinnes den största lönereduktionen under perioden 1920—1933 ha drabbat väg- och vattenbyggnadsarbete (57 %), torvindustri (56 %), skrädderier och sömnadsfabriker (39 %) samt färgerier, blekerier m. m. (39 %), vilka sistnämnda grenar av beklädnadsindustrien i praktiken torde ha en viss kän-

Tab. 16. Löneutvecklingen sedan år 1920 (1921) för manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper och industrigrenar.

Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1933				Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1933			
	Samtliga företag	Däruv inom dyrortsgrupp				Samtliga företag	Däruv inom dyrortsgrupp		
		A—C	D—F	G			A—C	D—F	G
<i>Konkurrensindustri</i> ...	32.3	31.8	33.1	33.8	Kolgruvor	41.2	41.2	.	.
Hatt- och mössfabriker ...	15.7	28.7	19.6	26.2	Flottnng	46.0	.	.	.
Gummivarufabriker ...	20.8	15.2	30.5	16.4	<i>Skyddad hemmamarknadsindustri</i>	1.22.8	29.6	21.1	21.0
Cementsfabriker	20.8	23.6	27.7	.	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	7.6	26.5	24.8	3.5
Tändsticksfabriker	25.0	25.0	27.4	.	Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	8.7	.	22.4	.
Sprängämnesfabriker	25.3	23.1	.	41.9	Slakterier och charkuteri-fabriker	11.8	16.8	22.0	8.5
Konstgödningsfabriker ...	26.0	.	27.5	26.4	Spärvägsdrift	13.8	.	19.0	21.6
Elektriska verkstäder	26.8	20.9	29.4	25.6	Käxfabriker	14.8	11.0	32.6	.
Järn-, stål- o. kopparverk	26.8	28.1	23.9	.	Tidningsstryckerier	16.7	19.5	18.6	15.7
»Annans» kemisk-teknisk industri	27.5	32.2	32.1	20.8	Grafiska anstalter	17.9	.	12.0	21.4
Gruvor o. anrikningsverk	27.7	27.0	.	14.8	Bok- o. accidenstryckerier	18.4	23.0	22.2	23.3
Stenbrott o. stenhuggerier	27.8	21.9	31.6	39.2	Handel och varulager	18.5	22.7	15.3	22.6
Päls- o. skinnvarufabriker	28.3	.	18.2	23.9	Pressjästfabriker	18.8	22.3	18.0	0.0
»Annans» trävaruindustri ..	28.7	21.7	26.3	28.1	Konservfabriker	19.1	.	22.5	.
Mekaniska verkstäder	29.7	27.2	32.2	28.2	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	20.1	18.9	24.0	18.5
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	30.1	29.2	28.4	32.0	Mjukbrödsfabriker	20.2	24.1	21.2	21.2
Garverier	30.5	29.4	31.2	.	Lastning och lossning ...	22.1	24.7	10.6	40.1
Choklad- o. karamellfabriker	30.8	39.0	33.0	36.9	»Annans» livsmedelsind.	23.3	45.5	27.2	14.8
Kakel-, sten- o. lergods-fabriker	31.4	.	38.2	.	Färg- o. fennisfabriker ...	23.6	.	24.0	22.0
Järn- och stålmanufaktur	31.6	31.5	30.5	36.4	Bryggerier	24.1	14.4	20.5	28.5
Trikkåfabriker	33.1	40.8	28.9	41.4	Spisbrödsbagerier	24.2	22.2	25.3	23.5
Kristall- och småglasbruk	33.1	33.8	.	.	Målning o. glasmästeri ...	25.9	36.4	18.6	19.8
Finpappersbruk	33.5	34.2	233.7	.	Åkerirörelse	27.0	.	26.5	29.1
Linne-, hamp- o. juteind.	34.1	31.2	38.3	.	Kvarnar	27.9	26.0	26.5	.
Pappersmassfabriker	34.7	32.9	39.2	.	»Annans» pappersindustri	30.9	24.8	33.9	28.9
Råsockerbruk	35.1	35.3	36.7	.	Husbyggnadsarbete	31.4	37.3	29.2	15.8
Fönsterglasbruk	35.7	39.8	.	.	Kalkbruk o. cementvaru-fabriker	31.4	30.9	16.9	33.2
Metallmanufaktur	35.8	33.6	38.9	31.0	Tegelbruk	32.1	34.0	25.5	.
Ylleindustri	36.1	41.5	33.8	34.7	Guld- och silvvervarufabr.	34.1	.	34.0	34.9
Bänd-, gardin- och bind-garnsfabriker	36.8	51.9	39.8	33.3	Snickeri- och möbelfabr.	37.3	37.6	33.8	38.9
Raffinaderier och kombin-fabriker	36.7	38.9	38.8	34.4	Färgerier, blekerier m. m.	39.2	.	37.9	35.1
Sågverk och hyvlrier ...	36.7	37.4	38.7	26.8	Skrädderier och sömnads-fabriker	39.4	38.8	38.9	37.4
Bomullsindustri	37.4	37.7	37.3	40.3	Torvindusti	55.6	56.3	.	.
Skofabriker	37.9	41.8	33.0	50.9	Väg- och vattenbyggnads-arbete	57.1	31.7	50.4	.
Porlinsfabriker ...	38.0	39.2	41.1	34.8					
Grovpappersbruk	38.3	37.9	33.7	39.6					
Buteljglasbruk	40.2	44.7	.	.					
»Annans» läder-, hår- och gummivaruindustri	41.0	41.0	35.4	38.2					

¹ Siffran justerad med hänsyn till förändringar i materialets fördelning på dyrortsgrupper under jämförelseperioden.

² Uppgift finnes endast för 1920.

³ » » » » 1921.

ning av den utländska konkurrensen. Ser man åter på, vilka näringsgrenar bäst förmått upprätthålla högkonjunktorens topplöner, utgöras dessa av kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (8 %), mineral-, vatten- och läskedrycksfabriker (9 %), slakteri- och charkuterifabriker (12 %), spårvägsdrift (14 %), käxfabriker (15 %), tidningstryckerier (17 %) samt grafiska anstalter (18 %).

Anmärkas bör slutligen, att möjlighet föreligger, att de i tab. 16 verkställda beräkningarna rönt inverkan av att jämförelsematerialet vid de båda undersökningstillfällena kunnat vara något olika sammansatt, särskilt på grund av den för vissa näringsgrenar fullständigare redovisning, som åvägbringats för 1933. Härtill kommer i fråga om de särskilda dyrortsgrupperna, att den för år 1931 företagna dyrortsgrupperingen — såsom tidigare påpekats — medfört vissa omflyttningar i dyrortsavseende av orter, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Arbetspersonalens löner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsättningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, har i tab. 17 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsattes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till företagets avsättningsförhållanden. Liksom i fråga om tab. 10 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. d.).

En närmare granskning av tab. 17 kompletterar de i tab. 14 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagets växlande art och produktionsinriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 18 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medelförtjänsten under år 1933 per timme, dag, vecka och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för exportindustri, blandad industri och skyddad hemmamarknadsindustri. Liksom i hela

Tab. 17. Löneinkomster å vissa orter för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för					Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för				
	Manliga arbetare				Kvinnliga arbetare		Manliga arbetare				Kvinnliga arbetare
	Samtliga företag	Exp.	Bl.	H.			Samtliga företag	Exp.	Bl.	H.	
Ortsgrupp G.											
<i>Stockholm</i>											
Samtl. arb. (m 30 576, kv 9 641)	1·72	1·43	1·40	1·79	0·90	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1·61	.	.	1·61	0·98
Järn- o. stålmanufaktur	1·78	.	1·53	1·82	.	utkörare	1·93	.	.	1·93	.
Mekaniska verkstäder	1·54	1·40	1·48	1·70	0·86	övriga	1·49	.	.	1·49	0·98
Elektriska verkstäder	1·48	1·47	1·25	1·78	0·98	Spinnerier, väverier o. d.	1·06	1·06	1·05	0·66	.
Metallmanufaktur	1·38	1·33	1·37	1·49	0·92	Skrädderier o. sömnadsfabriker	1·40	1·91	1·36	0·83	.
Guld- o. silvvervarufabriker	1·80	.	1·42	1·88	0·95	Färg-, olje- o. parfymfabriker	1·24	1·28	1·12	.	.
Byggnadsämnesindustri	1·68	.	.	1·68	.	»Annan» kemisk-teknisk industri	1·65	1·69	1·39	.	.
Sågverk och hyvlerier	1·51	.	1·37	1·52	.	Egentligt byggnadsarbete	1·81	.	.	1·81	.
Snickeri- och möbelfabriker	1·48	.	1·87	1·48	.	Installationsarbete	1·60	.	.	1·60	.
»Annan» pappersindustri	1·51	.	1·27	1·53	0·82	Målning o. glasmästeri	1·75	.	.	1·75	.
Grafisk industri	1·67	.	.	1·67	1·03	Statens verkstäder o. skeppsvarv	1·69	.	.	1·69	.
Bagerier	1·66	1·63	.	1·66	1·12	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·61	.	.	1·61	.
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1·77	.	.	1·77	1·15	Kommunala byggnads- o. anlägg-
utkörare	2·31	.	.	2·31	.	ningsarbeten	1·63	.	.	1·63	.
övriga	1·59	.	.	1·59	1·15	Spårvägsdrift	1·80	.	.	1·80	.
Tobaksfabriker	1·82	.	.	1·82	1·01	Handel o. varulager	1·32	.	.	1·32	0·74
Slakterier o. konserverfabriker	1·75	.	.	1·75	1·14	Åkerirörelse	1·10	.	.	1·10	.
Spinnerier, väverier o. d.	1·13	.	1·16	1·07	0·70	Lastning o. lossning	1·66	.	.	1·66	.
Skrädderier o. sömnadsfabriker	1·47	.	1·51	1·47	0·86	Ortsgrupp F.					
Hatt- o. mössfabriker	1·22	.	.	1·22	0·80	<i>Malmö</i>					
Skofabriker	1·22	.	.	1·22	0·75	Samtl. arb. (m 8 158, kv 4 034)	1·36	1·14	1·17	1·42	0·72
Färg-, olje- o. parfymfabriker	1·39	.	1·43	1·34	0·86	Järn- o. stålmanufaktur	1·15	.	1·10	1·19	0·64
»Annan» kemisk-teknisk industri	1·45	.	1·47	1·43	0·83	Mekaniska verkstäder	1·16	.	.	1·16	.
Egentligt byggnadsarbete	2·63	.	.	2·63	.	Grafisk industri	1·59	.	.	1·59	0·73
Installationsarbete	1·87	.	.	1·87	.	Bagerier	1·76	.	.	1·76	.
Målning o. glasmästeri	2·54	.	.	2·54	.	Choklad- o. karamellfabriker	1·29	.	.	1·29	0·73
Statens verkstäder och skeppsvarv	1·60	.	.	1·60	0·87	Tobaksfabriker	1·44	.	.	1·44	0·87
Statliga ban- o. byggnadsarbeten	1·63	.	.	1·63	.	Spinnerier, väverier o. d.	1·22	.	1·14	1·24	0·67
Försvarsväsendets intendentur-	Skrädderier o. sömnadsfabriker	1·32	.	1·50	1·30	0·78
verkstäder, förråd o. d.	1·71	.	.	1·71	1·11	Hatt- o. mössfabriker	0·68
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·81	.	.	1·81	.	Skofabriker	1·32	1·28	1·33	0·72	.
Kommunala byggnads- o. anlägg-	0·80	Konstgödningsfabriker	1·31	.	.	1·31	.
ningsarbeten	2·06	.	.	2·06	.	Egentligt byggnadsarbete	1·45	.	.	1·45	.
Spårvägsdrift	1·94	.	.	1·94	.	Installationsarbete	1·43	.	.	1·43	.
Handel o. varulager	1·47	.	.	1·47	0·87	Statens verkstäder o. skeppsvarv	1·59	.	.	1·59	.
Lastning o. lossning	2·34	.	.	2·34	.	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·43	.	.	1·43	.
Tvättinrättningar	0·80	Kommunala byggnads- o. anlägg-
						ningsarbeten	1·34	.	.	1·34	.
						Spårvägsdrift	1·64	.	.	1·64	.
						Handel o. varulager	1·42	.	.	1·42	0·75
<i>Göteborg</i>						Ortsgrupp E.					
Samtl. arb. (m 17 188, kv 5 725)	1·42	1·30	1·21	1·52	0·75	<i>Norrköping</i>					
Järn- o. stålmanufaktur	1·20	.	.	1·20	.	Samtl. arb. (m 4 021, kv 2 329)	1·21	1·19	1·01	1·28	0·66
Mekaniska verkstäder	1·29	1·33	1·22	1·15	.	Mekaniska verkstäder	1·13	1·17	1·24	1·01	.
Elektriska verkstäder	1·50	.	1·20	1·54	.	Grafisk industri	1·32	.	.	1·32	0·61
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	1·28	.	1·28	.	.	Spinnerier, väverier o. d.	0·99	0·98	1·00	0·64	.
Sågverk o. hyvlerier	1·18	1·12	.	1·16	.	Egentligt byggnadsarbete	1·50	.	.	1·50	.
Snickeri- o. möbelfabriker	1·10	1·09	1·31	0·93	.	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·44	.	.	1·44	.
»Annan» trävaruindustri	1·29	.	.	1·29	.	Kommunala byggnads- o. anlägg-
»Annan» pappersindustri	1·25	.	1·07	1·31	0·74	ningsarbeten	1·31	.	.	1·31	.
Grafisk industri	1·54	.	.	1·54	0·73	Spårvägsdrift	1·38	.	.	1·38	.
Bagerier	1·55	.	.	1·55	0·96	Handel o. varulager	1·26	.	.	1·26	.
Choklad- o. karamellfabriker	1·32	.	.	1·32	0·70						

Tab. 18. Löneinkomster för industrilarbetare m. fl. länsvis och inom olika dyrortsgrupper år 1933.

(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för kvinnlige arbetare i kr. per							
	t i m m e				dag	vecka	år	t i m m e				dag	vecka	år
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.				Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.			
Stockholm (40 217)	1'72	1'43	1'40	1'78	13'62	76'84	3 684	0'90	1'00	0'81	0'92	7'16	40'64	1 916
Stockholms län (10 094)	1'39	1'28	1'33	1'47	11'19	62'54	3 023	0'87	0'71	0'79	0'92	6'90	38'48	1 851
dyrortsgr. A—C (2 472)	1'08	1'11	1'07	1'05	8'59	49'81	2 246	0'68	0'78	0'68	0'62	5'84	28'55	1 263
» D—F (4 808)	1'45	1'49	1'38	1'49	11'77	64'45	3 164	0'87	0'68	0'89	0'88	6'89	37'47	1 839
» G (2 354)	1'57	1'45	1'66	1'66	12'56	70'64	3 512	0'97	0'89	1'01	1'01	7'78	45'68	2 276
Uppsala län (4 563)	1'26	1'10	1'23	1'31	10'07	57'68	2 662	0'80	0'72	0'84	0'78	6'12	35'47	1 677
dyrortsgr. A—C (1 835)	1'11	1'09	1'23	1'09	8'96	50'67	2 347	0'75	0'68	0'79	0'72	5'61	32'84	1 604
» D—F (2 700)	1'39	1'31	1'21	1'39	10'99	63'69	2 989	0'81	0'75	0'87	0'79	6'26	36'17	1 695
Södermanlands län (9 366)	1'15	1'14	1'09	1'18	9'17	51'06	2 453	0'68	0'65	0'69	0'67	5'19	29'80	1 429
dyrortsgr. A—C (2 386)	0'99	1'05	0'90	0'98	7'98	45'14	2 141	0'61	0'52	0'77	0'57	4'78	27'46	1 350
» D—F (6 964)	1'21	1'18	1'13	1'25	9'64	53'22	2 565	0'69	0'66	0'68	0'70	5'26	30'17	1 440
Östergötlands län (14 844)	1'10	1'08	1'03	1'15	8'76	50'46	2 394	0'63	0'75	0'62	0'64	4'96	28'71	1 360
dyrortsgr. A—C (5 826)	1'01	1'03	1'04	0'98	8'06	45'33	2 126	0'59	0'75	0'59	0'57	4'72	27'58	1 235
» D—F (8 986)	1'19	1'13	1'03	1'26	9'37	55'13	2 648	0'64	0'76	0'63	0'65	5'00	28'92	1 384
Jönköpings län (13 280)	1'03	0'98	1'06	1'04	8'21	43'60	2 068	0'70	0'68	0'54	0'73	5'62	28'78	1 362
dyrortsgr. A—C (8 552)	1'00	0'93	1'07	0'98	7'99	42'95	2 018	0'74	0'70	0'57	0'76	5'85	31'50	1 463
» D—F (4 631)	1'08	1'02	0'96	1'18	8'64	44'72	2 166	0'65	0'68	0'53	0'68	5'33	25'72	1 244
Kronobergs län (4 507)	0'91	0'92	0'89	0'92	7'21	40'68	1 862	0'54	0'59	0'59	0'46	4'27	24'13	1 111
dyrortsgr. A—C (4 375)	0'91	0'93	0'89	0'92	7'25	40'79	1 875	0'54	0'59	0'59	0'46	4'27	24'13	1 111
Kalmar län (7 466)	1'00	0'98	0'97	1'03	7'94	43'53	2 017	0'68	0'78	0'57	0'59	5'01	24'50	1 146
dyrortsgr. A—C (5 551)	0'93	0'92	0'93	0'93	7'35	40'34	1 834	0'60	0'65	0'55	0'57	4'67	22'81	1 024
» D—F (1 880)	1'21	1'20	1'10	1'26	9'77	53'36	2 657	0'66	0'86	0'69	0'59	5'31	26'00	1 266
Gotlands län (1 117)	1'07	0'97	1'11	1'11	8'40	46'36	2 112	0'96	0'59	1'00	1'00	7'29	38'42	1 792
dyrortsgr. A—C (1 117)	1'07	0'97	1'11	1'11	8'40	46'36	2 112	0'96	0'59	1'00	1'00	7'29	38'42	1 792
Blekinge län (3 972)	0'96	0'72	0'89	1'08	7'64	43'60	2 148	0'59	0'53	0'66	0'57	4'59	25'57	1 268
dyrortsgr. A—C (3 158)	0'90	0'72	0'88	0'95	7'19	40'82	2 023	0'55	0'63	0'58	0'56	4'51	25'88	1 277
» D—F (800)	1'24	1'08	1'26	1'26	9'75	56'79	2 778	0'65	0'68	0'60	0'60	4'70	25'21	1 258
Kristianstads län (6 236)	0'99	0'83	0'97	1'03	7'76	45'91	2 240	0'63	0'47	0'62	0'64	4'88	28'19	1 400
dyrortsgr. A—C (6 222)	0'99	0'83	0'97	1'03	7'76	45'91	2 240	0'63	0'47	0'62	0'64	4'88	28'19	1 400
Malmöhus län (28 684)	1'22	1'04	1'10	1'31	9'64	54'55	2 697	0'69	0'66	0'70	0'68	5'48	31'20	1 513
dyrortsgr. A—C (7 224)	1'04	0'95	1'05	1'07	8'25	44'64	2 258	0'58	0'62	0'63	0'57	4'60	26'11	1 236
» D—F (21 242)	1'29	1'15	1'14	1'36	10'21	58'78	2 878	0'70	0'57	0'70	0'71	5'55	31'96	1 555
Hallands län (4 699)	1'04	0'94	0'97	1'09	8'30	47'21	2 281	0'62	0'57	0'61	0'63	5'00	28'49	1 384
dyrortsgr. A—C (2 392)	0'96	0'89	0'84	0'99	7'61	43'63	2 068	0'61	0'57	0'57	0'62	4'89	27'32	1 297
» D—F (2 302)	1'12	1'13	0'99	1'23	8'95	50'64	2 473	0'64	0'62	0'70	0'70	5'12	29'77	1 485
Göteborgs o. Boh. län (30 791)	1'34	1'17	1'16	1'49	10'72	61'72	3 090	0'74	0'72	0'70	0'78	5'95	33'38	1 582
dyrortsgr. A—C (2 906)	0'37	0'86	0'51	0'97	6'91	38'06	2 159	0'64	0'65	0'64	0'64	5'09	27'90	1 334
» D—F (4 754)	1'15	1'15	1'14	1'16	9'23	51'50	2 503	0'73	0'77	0'69	0'77	5'81	32'68	1 537
» G (22 904)	1'44	1'30	1'21	1'56	11'52	67'15	3 287	0'75	0'69	0'71	0'80	6'03	33'33	1 608

Tab. 18 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. länsvis och inom olika dyrortsgrupper år 1933.

(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för kvinnlige arbetare i kr. per							
	t i m m e						t i m m e							
	Sam- liga företag	Exp.	Bl.	H.	dag	vecka	år	Sam- liga företag	Exp.	Bl.	H.	dag	vecka	år
Älvsborgs län (21 602)	1 04	1 05	0 96	1 12	8 34	48 79	2 328	0 67	0 67	0 66	0 67	5 29	30 66	1 449
dyrortsgr. A—C (10 858) ...	0 97	0 96	0 94	0 99	7 67	45 36	2 126	0 63	0 67	0 64	0 61	4 93	28 72	1 344
» D—F (10 657) ...	1 12	1 31	0 98	1 25	9 12	52 71	2 565	0 70	0 68	0 72	5 60	32 27	1 536	
Skaraborgs län (6 453)	0 98	0 95	1 00	0 98	7 72	42 89	2 024	0 65	0 65	0 68	0 61	5 21	24 31	1 221
dyrortsgr. A—C (6 430) ...	0 97	0 95	1 00	0 98	7 71	42 85	2 022	0 65	0 65	0 68	0 61	5 21	24 31	1 221
» D—F (18)	1 14	1 14	1 14	1 14	9 09	52 77	2 691							
Värmlands län (13 641)	1 04	1 01	1 07	1 08	8 32	44 26	2 144	0 69	0 66	0 66	0 71	5 20	26 40	1 383
dyrortsgr. A—C (10 341) ...	1 01	1 00	1 06	0 99	8 11	42 12	2 066	0 66	0 66	0 68	0 66	4 88	22 54	1 246
» D—F (3 299) ...	1 16	1 15	1 10	1 20	9 06	52 65	2 440	0 71	0 67	0 72	5 16	30 25	1 504	
Örebro län (14 012)	1 17	1 12	1 03	1 23	9 20	50 60	2 412	0 78	0 71	0 71	0 81	5 88	33 11	1 573
dyrortsgr. A—C (8 610) ...	1 07	1 12	0 98	1 01	8 59	47 50	2 252	0 72	0 71	0 69	0 75	5 61	31 67	1 475
» D—F (5 178) ...	1 39	1 17	1 41	1 41	10 61	57 87	2 798	0 82	0 73	0 85	6 07	34 08	1 635	
Västmanlands län (8 430) ...	1 11	1 10	1 08	1 15	8 81	50 20	2 346	0 74	0 75	0 59	0 83	5 85	34 18	1 684
dyrortsgr. A—C (4 918) ...	1 02	0 95	1 02	1 05	8 14	46 30	2 086	0 66	0 68	0 56	0 74	5 10	29 63	1 449
» D—F (3 509) ...	1 22	1 14	1 25	1 31	9 70	55 44	2 726	0 77	0 77	0 61	0 89	6 15	36 01	1 779
Kopparbergs län (9 910)	1 06	1 10	1 02	1 04	8 48	45 28	2 087	0 68	0 68	0 65	0 73	5 47	31 53	1 480
dyrortsgr. A—C (7 503) ...	1 04	1 13	0 98	0 96	8 37	43 28	1 963	0 66	0 74	0 64	0 73	5 35	30 55	1 429
» D—F (2 385) ...	1 10	0 93	1 10	1 17	8 77	51 27	2 499	0 71	0 50	0 67	0 73	5 69	33 37	1 576
Gävleborgs län (17 696)	1 15	1 11	0 91	1 32	9 22	53 45	2 395	0 71	0 67	0 68	0 77	5 43	29 17	1 424
dyrortsgr. A—C (11 572) ...	1 09	1 12	0 87	0 98	8 75	50 80	2 257	0 64	0 68	0 64	0 47	4 32	21 03	1 156
» D—F (6 081) ...	1 29	1 07	1 05	1 16	10 22	59 12	2 716	0 73	0 63	0 76	0 78	5 74	31 77	1 496
Västernorrlands län (12 254)	1 17	1 09	1 02	1 52	9 67	55 02	2 495	0 77	0 71	0 78	6 10	35 50	1 687	
dyrortsgr. A—C (6 393) ...	1 06	1 07	1 01	1 05	8 57	50 21	2 215	0 75	0 70	0 80	5 70	32 78	1 375	
» D—F (5 817) ...	1 29	1 10	1 08	1 65	10 92	60 15	2 820	0 79	0 77	0 80	6 30	36 43	1 776	
Jämtlands län (1 711)	1 20	1 02	0 92	1 31	9 55	55 08	2 520	0 82	0 69	0 82	6 56	35 78	1 725	
dyrortsgr. A—C (784)	1 01	1 03	0 98	0 98	8 14	47 19	2 094	0 69	0 69	0 69	4 83	26 73	1 203	
» D—F (339)	1 10	1 00	0 92	1 22	8 77	51 25	2 291							
» G (588)	1 50	1 50	1 50	1 50	11 83	67 20	3 188	0 93	0 93	0 93	7 27	35 99	1 983	
Västerbottens län (5 438) ..	1 33	1 20	0 89	1 52	10 40	60 30	2 854	0 74	0 74	0 74	5 65	33 56	1 620	
dyrortsgr. A—C (1 837) ...	1 09	1 07	1 16	1 18	8 84	51 61	2 292	0 68	0 74	0 76	5 43	32 03	1 402	
» D—F (3 566) ...	1 15	1 31	0 83	1 58	11 21	64 65	3 161	0 80	0 80	0 80	6 17	36 05	1 738	
Norrbottnens län (5 864)	1 58	1 61	0 93	1 56	12 61	64 21	2 657	0 80	0 68	0 51	0 81	6 27	36 53	1 809
dyrortsgr. A—C (261)	1 02	1 02	1 03	1 03	7 96	45 25	1 962							
» D—F (1 873) ...	1 14	1 06	0 90	1 38	9 19	53 98	2 438	0 59	0 66	0 63	0 56	4 53	26 99	1 306
» G (3 226) ...	2 04	2 38	1 31	1 69	16 14	70 67	2 877	0 92	0 87	1 03	7 25	41 69	2 091	
Hela riket (309 751)	1 22	1 11	1 07	1 34	9 75	54 73	2 612	0 73	0 75	0 69	0 76	5 75	32 60	1 555
dyrortsgr. A—C (123 523) ...	1 02	1 01	0 99	1 00	8 03	45 20	2 126	0 64	0 66	0 64	0 64	5 04	27 66	1 322
» D—F (101 789) ...	1 21	1 14	1 11	1 31	9 95	56 41	2 714	0 71	0 73	0 68	0 73	5 37	31 55	1 517
» G (69 289) ...	1 63	1 59	1 32	1 71	12 94	72 06	3 495	0 85	0 98	0 75	0 89	6 78	38 25	1 818

1 Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper och län.

detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 14—15), skogsbruk (sid. 28) och vägarbete (sid. 31).

Bil. 1.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅNInsändes till hushållningssällskapet
före den 15 november 1933.Lantarbetarstatistiken
Tel. 11 40 95

UPPGIFTER

för tjänsteåret 1933--1934 angående vissa lantarbetarförhållanden inom
(område)

av hushållningssällskap, avgivna den 19...

av Telefon:

Obs! Å följande sida meddelade »P. M.» torde noggrant genomläsas, innan formuläret ifylles.

1. a) Förefinnes inom området arbetslöshet i större utsträckning bland manliga lantarbetare, som önska:
årstjänst (tjänstefolk, statare o. d.)? } tillfälligt lant- eller } sommar?
skogsarbete (daglönare) } vinter?

b) Ha svårigheter att bereda ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller inom andra
näringsgrenar medfört, att arbetskraften på vissa brukningsdelar kan anses vara väl stor i för-
hållande till det normala arbetskraftbehovet?

c) Andra iakttagelser rörande arbetslösheten på landsbygden och dess orsaker:

2. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1933/34 för vuxen fullgod manlig tjänare (dräng): kr.
för » » kvinnlig tjänare (piga): kr.
Beräknat värde av kost och logi per dag för manlig tjänare (dräng): kr.
för kvinnlig tjänare (piga): kr.

Dessutom följande förmåner till ett beräknat årligt värde av kr.

3. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1933/34 för statare (Obs! ej förmän):
(Ifylles blott å orter, där statavlöning förekommer.) körkarl eller annan jordbruksarb. kr.
kreaturs-(djur)-skötare »

Sammansättningen av den å orten vanliga staten (oberäknat bostad):

Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris
Mjök, oskummad			Skörd av statarens			Torv		
» skummad			utsäde å gårdens			Elektr. belysning		
Råg			potatisskifte ¹			Andra varor		
Rågmjöl			Potatis ²			(torde specificeras):		
Vete			Sill					
Vetemjöl			Salt					
Korn			Björkved					
Havre o. blandsäd			Barrved					
Ärter			Stenkol					
						Hela staten		

¹ Nettoskörd, alltså frånräknat statarens eget utsäde. I händelse sättpotatis som regel lämnas av arbetsgivaren, torde utsädet inräknas i skörden.

² Här uppföres endast sådan potatis, som gives i mått eller vikt, varemot potatis, skördad å anvisad del av gårdens potatisskifte, uppföres å föregående rad.

Anmärkingar (här angives särskilt, i vad mån staten för kreatursskötare m. fl. avviker från den ovan angivna, samt specificeras och värderas andra stataren tillkommande förmåner, såsom fri läkarvård, fria försäkringsavgifter, fria skatter o. s. v.):

Statarfamiljens *bostad* utgöres i allmänhet av rum och kök, till ett beräknat årligt hyresvärde av kr.

Dessutom trädgårdstäppa »hage», inklusive av stataren själv brukat potatisland till en areal av kvm och ett årligt arrendevärde av kr. (Införes endast för den händelse denna förman i trakten allmänt åtnjutes av statare samt därest densamma kan värdesättas för sig och icke ingår i bostadens hyresvärde.)

4.	Vanlig daglön (ev. timlön) i egen kost för				Vanlig daglön (ev. timlön) i arbets- givares kost för			
	män		kvinnor		män		kvinnor	
Daglönare (eller timavlönade arbetare)	Sommaren 1933, kr.	Vintern 1933/34, kr.	Sommaren 1933, kr.	Vintern 1933/34, kr.	Sommaren 1933, kr.	Vintern 1933/34, kr.	Sommaren 1933, kr.	Vintern 1933/34, kr.
Fasta (med fri bostad)								
Tillfälliga (med fri bostad)								
utan »								

Anmärkingar (här angives särskilt, i vilken utsträckning det inom området förekommer, att daglönare utöver penninglönen erhålla andra naturaförmåner än fri bostad [med vedbrand och potatisland], såsom mjölk, spannmål m. m.):

5. Gäller inom redovisningsområdet *kollektivavtal* för lantarbetare? Tillämpas eljest inom området avtalsenliga lönesatser mera allmänt för dessa arbetare?

Anvisningar för ifyllande av punkterna 1—4 å frågeformuläret.

1. a) Här uppgives, huruvida inom området arbetslöshet i större utsträckning gjort sig gällande inom jordbruket, antingen på sådant sätt att fullgoda arbetare, som önskat årstjänst, ej kunnat erhålla *sådan, eller också* i form av brist på tillfälliga arbetsförtjänster.

b) Här meddelas möjligast utförliga uppgifter om, huruvida de svårigheter, som f. n. göra sig gällande att bereda den vuxna ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller andra näringsgrenar, lett till att arbetskraften inom jordbruket å orten eller med avseende på vissa brukningsdelar blivit väl stor i förhållande till det normala arbetskraftsbehovet eller medfört andra liknande följdföreteelser.

2. Med manlig tjänare (dräng) menas vanlig (kör)dräng, icke fördräng, kreatursskötare eller annan förtroende- eller yrkesman i husbondes kost. Av kvinnliga tjänare redovisas blott sådana, vilka helt eller delvis utföra jordbruksysslor (sålunda ej vanliga hembiträden). Med arslön förstås allenast lön i kontant, ev. handpenning inberäknad. Värdet av kost och logi beräknas lämpligen med ledning av inackorderingspris för personer i motsvarande ställning eller på grundval av skillnaden i dagspenning för tillfällig daglönare i egen och i arbetsgivares kost; ev. kan även taxeringsmyndigheternas värdering användas. Under förmåner upptagas och värderas gavor i penningar, kläder o. d., därest sådana gavor i trakten allmänt förekomma.

3. Med statare förstås här statavlönad körkarl (eller annan jordbruksarbetare) och kreatursskötare, men icke slöjdare, rättare eller annan yrkes- eller förtroendemann med stat. Med arslön avses allenast lön i kontant, ev. handpenning inberäknad. För varje i den på orten vanliga staten ingående varuslag (även bränsle) angives dess kvantitet och värde i penningar per l, kg o. s. v. (å pris) efter å orten rådande försäljningspris i parti (icke självkostnadspris eller »hokpris»). Under potatisskörd redovisas å statlistan endast skörd å land, som erhålles fritt kört och gödslat eller eljes drivres i sambruk med gårdens övriga åkerjord, medan av stataren själv brukad potatisjord betraktas som »trädgårdstäppa». Därest beträffande det förra slaget potatisland exakt uppgift å skördens storlek och värde icke kan lämnas, må i stället arealen och utsädet angivas. Vedens mängd bör helst uppgivas i kbm; användes annat mått, torde angivas, huru många kbm det motsvarar. — Om i stället för vissa naturaprodukter givas penningar (t. ex. saltvarupenningar i stället för sill och salt), betecknas detta för resp. varuslag genom ett streck i kolumnen för »kvantitet», varemot penningbeloppet införes i »å pris»-kolumnen. — I fall kreatursskötare erhåller icke allenast högre kontant arslön utan jämval andra naturaförmåner än körkarl, bör statlistan för kreatursskötare meddelas under »Anmärkingar». Bostadens hyresvärde bör upptagas efter å orten gängse hyrespris. — Å orter, där statavlönade jordbruksarbetare eller ladugårdsskötare icke förekomma, behöver punkt 3 å formuläret icke ifyllas.

4. Med tillfällig daglönare förstås, i motsats till fast sådan, lantarbetare, vilken mot dagspenning (eller timlön) gör arbete åt jordbrukare, utan att vara bunden av för längre tid ingånget muntligt eller skriftligt arbetsavtal.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN
Tel. 11 49 66

Bil. 2.

Stockholm i februari 1934.

Nr
(Torde återopas vid ev. skriftväxling)

Till

.....
.....
.....

För fullföljande av de inom K. Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende år 1933, samt därefter återsända det till styrelsen senast den 20 februari 1934.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

GUNNAR HUSS.

Bertil Nyström.

Anvisningar: För företag med såväl förvaltnings- som arbetspersonal skola både avd. A och avd. B av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot företag utan egen tillverkning endast behöva lämna i avd. A begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare o. d. böra dock redovisas i avd. B). Om möjligt bör varje arbetsställe (fabrik, driftsenhet o. d.) redovisas för sig.

OBS.! Nedanstående uppgifter äro tilltörsäkrade skydd jämlikt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och kunna följaktligen icke komma till obehörigas kännedom

Förelagets namn:

Näringsgren:

Tillverkar (försäljer) huvudsakl.

Belägenhet:
 ko m u n s a n t o m m ö l l g e t n ä r m a r e o r t s b e s t ä m n i n g e (j ä r n v ä g s s a m h ä l l e , b y e t c)
 för huvudkontoret
 för arbetsstället

Arbetet har under år 1933 varit i gång veckor (..... arbetsdagar).
 (antal) (antal)

Har under året sådan driftsinskränkning förekommit, att arbetstiden per man och vecka understigit 48 timmar?
 I så fall, har inskränknigen skett genom minskat antal driftstimmar per dag?; driftsdagar per vecka?; växelvis permittering av arbetare? Angiv driftsinskränkningens ungefärliga omfattning.

Har företaget under år 1933 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden? Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet? I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.) exportens värde utgjort av det totala tillverkningsvärdet år 1933
 (Ja eller Nej)

A Förrvaltnings- och befälspersonal.	Medeltal anställda under verksamhetstiden			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstillägg)		
	Män	Kvinnor	Summa	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor
OBS.! Förelagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare, handelsföreståndare m. fl.) samt handelsresande o. d. medräknas icke.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Teknisk personal	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
a) ingenjörer, kemister, ritare o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) verkmästare, förmän (ej deltagande i arb.) o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Kontorspersonal	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
a) kamrerare, bokh., kontorister o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) vaktmästare, bud o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Butkspersonal	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
a) försäljnings- o. lagerpersonal (ej lagerarbetare, vilka redovisas under avd. B Arbetare)	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Observera anvisningarna å omstående sida!	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Summa	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

B Arbetare (inberäknat lagerarbetare, chaufförer samt förmän, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per dag under verksamhetstiden	Antal under året utgjorda dagsverken*	Arbete å ordinarie tid		Övertidsarbete		Und. året kont. utb. förmän, ss. lönd. sem., prov., gratifik., hyresb. m. m., som ej inr. i själva arb.-l. Kronor	Värde av naturförmåner (fri bostad, fri ved m. m.) per år Kronor	Totalsumma	
			Tidlönsarbete	Ackordsarbete ⁵	Antal under året utgjorda arbets-timmar	Härför utbetald arbetslön ⁴ Kronor			Antal under året utgjorda arbets-timmar	Härför utbetald arbetslön ⁴ Kronor
Män över 18 år	(antal män)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Kvinnor öv. 18 år	(antal kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Minderåriga (samt hirlingar)	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Summa	(antal arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)

Anmärkningar (avsedda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter)

* Medeltalet arbetare beräknas sålunda, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ex. varje dag) under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ex. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar). — * Såsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Nattskift räknas som dagsverke. — * Avser faktisk arbetstid, alltså med frånräknande av semesterlid, sjuktimmar o. d. — * Härför inberäknas ej sjukavlöning och olycksfallsersättning, vilka förmåner icke skola medtagas å formuläret, samt ej heller lön under semester, som redovisas under rubriken "förmåner". — * Härunder inbegripas även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Hela det på ackordsarbete intjänta beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — * Här redovisas hela förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

..... den 1934.
 (Arbetsgivarens firma)